

1573/921.

GENERAL MARCEL OLTEANU

Huzarul Negru

Autorisation Goupil & Co.

Inscr. A. 18.932

J62196

General MARCEL OLTEANU

HUZARUL NEGRU

43483

EDIȚIA II-a

BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE „RĂSĂRITUL”

Strada Sfinții Apostoli, 22-A

1926

CONTROL 1953

SECRET

1956

R 65 / op

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București
Cota 41.720

JURASUR

Toate cele cuprinse în acest volum au fost publicate cu începere de la 1908 în revistele noastre militare și o primă ediție a apărut la 1925. Ediția aceasta este revăzută și adăugită.

B.C.U.-Bucuresti

C43483

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE MILITARE
ȘI ȘTIINȚA ÎN ARMATĂ

204

HUZARUL NEGRU

Lui Camil.

Căpitanul Costache Călărășeanu, absolvent al
mai multor școli din țară și străinătate, stă la
biourul său, complect cufundat în deslegarea
unei teme tactice.

Tema i s'a propus de comandantul regimen-
tului, după clișeurile în uz și cum el, Costache
Călărășeanu, nu mai este *orcine*, în urma aplica-
țiilor tactice la care s'a dat în incintele școa-
lelor, se simte dator să prezinte o lucrare com-
plectă, cu care să bage în răcori și să uluiască
pe șeful și pe camarazii săi, răspunzând academic
la fiecare din cele șase puncte, dela: „Se cere”...

Tema, precum am spus, este după tiparul
încă în vigoare la multe corpuri și se învârtește
în jurul a două armate: una de Nord și alta
de Sud..., bine înțeles are, o *ideie generală*, în
care, pe o pagină întregă, se arată rostul ace-
stor adversari gigantici și o *idee specială*, în
care este vorba de conduita escadronului de la
avangarda brigadei de cavalerie, a unuia din cor-
purile de armată, în momentul când patrula de
vârful avangardei raportează căpitanului, că a

fost primită cu focuri dela colțul de N.-V. al pădurei Ileana.

Cum se vede, tema este simplă, foarte atrăgătoare și plină de interes, mai ales că se cere ca de obicei: Studiul terenului pe care au loc operațiunile între Olt și Jiu, considerațiuni strategice și tactice, dispozițiunile luate de comandantul escadronului (ordine-rapoarte), încolonarea corpului de armată și crochiuri.

Inarmat cu cele mai autorizate cărți de strategie, tactică, fortificație, geografie, topografie și istorie și pierdut între suluri de hărți, hârtie-cadrilată și plombagină, memoratoare, creioane și cerneală în toate colorile și alte mici și mărunte accesorii indispensabile în războiul modern, Călărășanu răsfoiește, scrie, desenează, șterge și iar răsfoiește cu nervositate, culegând de ici de colo, cea mai harnică albină, spusele figurilor ilustre și tot ce i se pare că poate să producă efect.

Dela o vreme, se ridică în sus, face câțiva pași mari prin cameră, netezindu-și cu mâna în păr și răspăr țeasta tunsă cu mașina, aprinde o țigare și soarbe cu poftă cafeaua, pe care ordonanța, călcând încet și discret ca o stafie, i-a pus-o pe colțul mesei. Da, soarbe cu poftă și se îmbracă în nori de fum, căci a stabilit definitiv planul lucrării și acuma plin de satisfacțiune și încrețere în sine, se plimbă zâmbitor și cugetă cu orgoliu la volumul de cel puțin zece coale și cinci crochiuri artistice, cu care se va prezenta

Înainte a șefului și camarazilor săi, în chip de maestru invulnerabil.

Apoi se pune băiatul pe lucru cu nădejde și împins de ambițiune și de mai știu ce vise de mărire, urmărit neconținut de spectrul tabloului de înaintare, scrie și zugrăvește mereu și când se 'ngână ziua cu noaptea, de ese luceafărul dimineții, termină și se ridică amețit ca după o noapte de orgie. E peste măsură de obosit; se așează iar pe scaun și ducând mâinile împreunate la ceafă, își trosnește oasele de speteaza scaunului. Are friguri; fața e palidă, buhavă și descompusă; ochii roșii și osteniți, gura amară și uscată de atâtea cafele și tutun

Pentru a zecea oară trezește pe sărmanul Ion, care n'a omorît pe nimeni, și cere o dulceață și un pahar cu apă rece. Apoi își prinde voluminoasa lucrare în agrafe și cuprins de o surescitare nervoasă, o mai recitește făcând îndreptări peste îndreptări și confruntând-o cu cele cinci crochiuri în chip de adevărate icoane rusești.

Lucrarea este în adevăr mai mult decât completă și prea documentată.

„Ce putere de muncă! Ce aptitudini de războiu!...” Astfel gândește Călărășanu că vor cugeta și alții despre el. Sărmanul! În beția lui nu-și dă seama că se găsește mult mai aproape de sanatoriu, decât de câmpul de onoare.

In cele din urmă, istovit, pleacă capul pe masă și adoarme pe... iluzii!

In fața biuroului Căpitanului Călărășanu atârână un tablou — un Huzar negru dela 1796 — zugrăvit de un maestru francez.¹⁾ Inspirațiunea acestui maestru a fost admirabilă, căci Huzarul său este în adevăr cuceritor.

La marginea unei păduri, alături de calul său bălan, cu o mână pe șold, cu cealaltă pe garda săbiei, cu o pipă uriașă în dinți și în cea mai liberă și nepăsătoare atitudine, Huzarul negru te privește cu un amestec curios de mândrie, blândețe și ironic, ori din ce parte te-ai uita la el și pare că-ți pătrunde gândul și sufletul și tot are ceva de zis.

E așa de expresiv și frumos huzarul acesta! Și nu știu de ce, dar e cu neputință să privești: figura aceasta fără mustăți și mărginită de coade lungi de păr, ce atârână pe lângă urechi pornind de sub fantasticul ciacou, fără să mergi cu anii înapoi și să cugeți melancolic la vremile acelea de vitejie și poezie, în care viața răsboinică și cea patriarhală se asociau așa de bine!

Huzarul negru reprezintă o poveste tainică și fermecătoare, povestea vremilor de atunci și a cavaleriei și iată pentru ce Călărășanu, în totdeauna i-a dat locul de preferință printre cele-

¹⁾ François Flameng.

lalte figuri, care împodobesc militărește odaia lui de lucru.

După o undă de somn, căpitanul nostru se trezește singur la ceasul la care se scoală de obicei. Se freacă la ochi buimac, se'ntinde și ridicând capul în sus, privirile sale se opresc asupra Huzarului negru. Frământat de atâtea cestiumi de cavalerie, se uită lung la această fericită întrupare a celor mai frumoase și iscusite isprăvi de cavalerie din istoria omenirii.

Încet, încet, cum sta buimăcitt în fața Huzarului, i se deslușesc ca dintr'un izvor, din chiar acest tablou tainic, isprăvile din acele timpuri, una câte una, precum le-a prins în școală din studiul Istoriei militare și toți actorii principali ai acelei epopei îi vin în minte și dela o vreme, i se pare că Huzarul, care-l inspiră, îi vorbește și-l judecă și tot mai ironic devine.

„Cum crezi — zice Huzarul — că pierzând nopțile, stricând atâta hârtie și cerneală și zdrobindu-ți nervii, stomacul, ochii, în fine sănătatea, atât de trebuincioasă tuturor, dar mai ales unui călăreț, vei învăța frumosul, nemărginitul și îndrăcitul nostru meșteșug? Nu știi că pentru a fi huzari, trebuie oameni dinamici și foarte impulsivi și năstrușnici, pentru care biuroul este singurul obstacol îngrozitor și chiar mortal?

¹⁾ Camera lui Călărășanu are împodobită cu copii după pânze militare de: Neuville, Detaille, Méksognet, Flameng, Chaperon și alți.

„Privește cu băgare de seamă la tabloul din peretele dela dreapta, lângă ușă.¹⁾ Viteazul acela frumos ca un serafim și grozav ca un leu ce ș'a-runcă la pradă, care cu capul gol și cravașă în loc de sabie, gonește vrăjmașul pe câmpiile dela Jena, a fost una din cele mai frumoase ilustrațiuni ale timpului. Cred că-l cunoști: e Murat. Am călărit în urma lui în Italia și nu-mi aduc aminte să-l fi surprins vreodată istovit de citanie, ori contribuind cu ceva hârtie la sporirea arhivei dela ministerul de războiu. Citea numai cecece trebuia să citească pentru a fi stăpân pe meșteșugul său și scria foarte, foarte puțin.

„Cum se făcea războiul în timpul lui Matusalem nu vroia să știe. Făcea numai cecece trebuia să facă el și urmașii lui; dar făcea atât de bine!

„Și tot cam în timpul acela, am cutreerat câmpiile Italiei — de-am măcinat tot pământul cu copitele cailor noștri — sub comanda celuia dela stânga ușii, care aproape gol și plin de păr, zboară la inamic năvalnic și fioros ca un tigru. Neclintit în voința și credința lui și pătruns până în măduvă de simțul câmpului în care și-a petrecut viața, e totdeauna sigur de izbândă. A fost unul din cei mai îngrozitori conducători de cavalerie și e cu neputință să nu fi auzit de el: e generalul Makart, care mergea la atac desbrăcat și care să văită în tot timpul că n'are parte să-și vopsească și el sabia cu roșu.

„In adevăr, înaintea lui inamicul își pierdeă cumpătul, întorcea din vreme spatele și dracu'l mai popreă până noaptea târziu. Ba încă îmi vine a crede că unii fug și-acuma...

„Ei bine află dela mine că în vocabularul acestui maestru de câmp nu se găseă cuvântul „biurou” și pot afirmă cu siguranță că nici măcar la „Universul” nu eră abonat!

„Și tot eu, ăsta care mă vezi, am avut norocul să calc în urmele și pe umbra îndrăcitului Lassalle, de ale cărui isprăvi ne leagă, pe noi luzarii, cele mai eroice amintiri.

„El tartorele călăreșilor, copilul răsfățat al gloriei și al Cezarului, el eră icoana și visul celor dornici de vitejii și nebunii sublime.

„Și acest lucefăr între luceferi — care plin de vlagă și deplin încrezător în steaua lui, a murit la Wagram, așa vitejește cum a trăit — se potrivea tot așa de bine cu masa de scris, cum se potrivește șoimul cu broasca țestoasă.

„Ah, de câte ori, mai târziu, în captivitate, rătăcind din garnizoană 'n garnizoană și târându-mi ruginișii pinteni prin noroaele străinătății, gândind la o moarte banală și burgheză, n'am regretat amarnic și am plâns în desperare că nu mi-a fost dat să mor în tovărășia sublimă a uriașului, ale cărui șarje măturau imensele câmpii, ducând fiorii morții până în stepele Rusiei!

„Și la avangarda acestui neîntrecut maestru

de câmp, se găseă în totdeauna mititelul celă uscat și scăpărător care, din cadrul său de lemn, poleit, privește încă așa de isteț: este Curely, renumitul cercetător, comandantul și profesorul ilustrului de Brak.

„Acest Curely, ca și Lassalle, n'a avut nici odată vreme să scrie mai mult decât pretindea. Ibovnica lui din cine știe care sătuc depărtat și ascuns... Aveau inimă acești îndrăciți, cari azi nici la examenul de plutonieri n'ar reuși cu știința lor...

„Și cu toate acestea dacă tot trebuie să citești ceva, citește istoria lor — istoria cavaleriei chiar — și crede-mă, te vei lumina, te vei înălța, și te vei apropia tot mai mult de umbrele lor uriașe, care pe veci adăpostesc mormintele atâtor viteji călăreți.

„Și ași putea să-ți număr încă o zumedenie, căci mulți s'au ivit și format la școala acelor vremuri de războiu și multe mi-a fost dat să văd, iar trupul meu creștat de toate felurile de săbii, care se încrucișau pe atunci în lume, este în adevăr un răboj al celor mai iscusite operațiuni și minuni de cavalerie.

„Amintindu-mi de aceste isprăvi, mă înfior, sângele mi se aprinde, în urechile mele mișună șarjele legendare; aud mii și mii de teci izbînd în scări și, în răzbubuitul tunului, dudue pământul sub potcoavele cailor noștri. Iar prin

norii groși de praf zăresc alăturile, săbiile și pajura sclipind în soare, și zidul de carne fără șovăire se mișcă năvalnic ca o fantomă uriașă și ca și cum lucrurile s'ar petrece acuma, aud un strigăt înfiorător care spintecă bolta și... geniul morții, al morții vitejești și sublime, își întinde aripa și umbra pe câmpia îngrozită... Și câte-am văzut! Și câte-am văzut!...

„Îți poți închipui, camarade, dacă eu, Huza-rul negru, știu sau nu ceva, în materie de cavale-rie! Cred că brevetul meu nu poate fi contestat de nimeni, purtând pecetea de sânge și semnătu-rile atâtor figuri ilustre.

„Aceasta fiind calitatea mea, îmi permit să dau lecții la minori și să fiu ironic când văd presumpțiunea lor și felul bizar în care se pre-gătesc pentru meșteșugul ce și-au ales.

„Ba încă, după câte am înțeles, dumneata dorești să arăți tinerilor ofițeri de cavalerie cum trebuie să procedeze când este vorba de o lu-crare în scris, ca să obțină profitul maxim în interesul armei și vrei să mai crezi și ceva cam în felul unei doctrine, proclamând chiar principii, culese din diferiți autori, care de altfel te pot încredința eu, că de cele mai multe ori, n'au nimic de comun cu cavaleria, ci numai spe-culează câte un eveniment izolat din ultimele războaie, mai mult cu scop mercantil ori ca să facă vâlvă. Unii vorbesc chiar de falimentul ca-

valeriei și găsesc că această armă, departe de a fi sporită, trebuie redusă¹⁾.

„Ei bine, află că misiunea cavaleriei este aceeași ca și pe vremea mea — doar cu alte mijloace și procedee — și că ea se deslușește, de minune, din faptele celor ce au condus în adevăr cavaleria la izbândă și glorie.

„Și pentru izbândă nu trebuie multă, multă filozofie și erudițiune generală, ci inimă, credință, sănătate, cunoștințe speciale și foarte mult bun simț, care bun simț nu se dobândește și nu se cultivă între patru ziduri și-un crâmpeiu de hartă și care este cel mai util volum ce se poate consulta în operațiunile de cavalerie, unde nu este mult timp de pierdut.

„Dar, vei zice că vremile mele s'au schimbat. Se prea poate și este chiar lucru cu ochi și cu sprâncene. De sigur că azi este nevoie și de oarecare cunoștințe așa zise generale; dar nu înțeleg de ce să pierdeți nopțile și sănătatea și apoi și bunul simț, citind nebunește volume peste volume, când azi cu desvoltarea ce a luat tiparul, e de ajuns să citești zilnic câteva gazete și apoi câteva reviste lunare sau săptămânale, cu sau fără ilustrații, pentru a fi totdeauna la curent

¹⁾ N.A. la 1915, când s'a tipărit volumul *ediția I-a*. Războiul actual ne va învedera încă și mai mult folosesele unei cavalerii numeroase, bine pregătită și mai ales bine condusă. Războiul de tranșee exclude cavaleria. Dar o campanie nu începe și nu se termină în tranșee și nici nu se poate face peste tot război de tranșee.

cu mersul lumii, fără să mai treceți și pe la Govora...

„Pe vremea noastră nu erau atâtea aparate intelectuale, dar tocmai de aceia bunul simț înlocuiește totul și se dezvoltă ca instinctele la animale, ca un organ care funcționează, iar în spitale nu se găseau decât militari care intrașeră în foc...

„Desbrăcați-vă, fără părere de rău, de tot ce este netrebuincios, fiți oameni întregi, gândiți-vă numai la trebuințele războiului și veți avea dreptul să năzuți la izbândă. Ocupați-vă serios de ofițeri și veți avea soldați!

„Nu pierdeți timpul învățând pe ofițeri să dreseze cai pentru circ, ori să antreneze cai englezești ca să fugă 2.000 de metri, căci nu după doi kilometri de goană pe un covor de Persia, se va sfârși războiul viitor. Înălăturați caruselul și alte păpușerii, căci vremea lor a trecut de mult și apoi cu escedentul de femei ce aveți în țară, nu mai poate fi vorba de răpirea Sabinelor, prin reprezentării de arenă.

„Încetați cu abuzul ce se face de obstacole imaginare și imposibile. Vă preocupă până la nebunie *mormântul și bancheta irlandeză*¹⁾. Sunt bune și acestea la ceva... Dar nu uitați că ele prezintă un material calvin excepțional.

„De altfel, aceste obstacole nu se găsesc de-

1) Obstacole clasice la școala de cavalerie.

cât în Irlanda, unde în adevăr, dezvoltarea lor chilometrică este aproape să întrecă dezvoltarea rețelei de tramvaie electrice din Sahara! Dar nu trebuie să vă temeți de asemenea obstacole, căci după cum se arată orizontul politic, este probabil că în acest mileniu și chiar în cel următor, nu veți face încă invazia proiectată în Irlanda.

„Apoi rapoartele excelente, în care trăiți de când lumea cu vecinii din Groenlanda și Laponia, v'ar putea dispensa de a mai zăpăci și obosea caii și călăreții, sărind ziduri de patru palme înălțime. Dacă nu vă încumetați a sări ziduri de doi și trei stânjeni, cum făcea haiducul vostru Codreanu, când era gonit de poterași, mai bine ocoliți-le, căci nu vor fi mai lungi ca zidurile Chinei.

„Nu speculați prea mult îndemânarea și îndrăzneala firească a bravilor voștri ofițeri, căci căzând în extrem îi veți intimidă și veți ajunge la rezultate opuse.

„Faceți să înceteze legenda, că un cal care a alergat în curse militare sau a fost antrenat pentru raite sau distanțe mari, trebuie neapărat să moară sau să dea în tignafes și furbură.

„Și să înceteze credința că la cursele de brigadă, caii de trupă trebuiesc antrenați ca pur-sângi. Ei nu pot suportă acest supliciu și nici nu este acesta rostul curselor de brigadă. Se făceau și pe vremea noastră în puținele răstimpuri de pace; dar se iuan caii din escadroane

așa cum se găseau și se puneau să alerge; iar din felul cum se prezentau după curse, ne dăm socoteală de vigoarea și pregătirea escadroanelor, de calitatea remonteii, de modul mai mult sau mai puțin progresiv și judicios în care s'au urmat exercițiile zilnice, de destoinicia ofițerilor și îndemânarea huzarilor.

„Și se făceau, pe vremea noastră, și curse așa zise de patrule, străbătând distanțe mari combinate cu terenuri dificile pe cai aleși din escadroane, fără a fi urmat înainte o pregătire savantă alta, decât exercițiile zilnice. Așa eră și firesc.

„Alteori se puneă la încercare întreg escadronul, dându-i-se a străbate o distanță oarecare în limitele trebuințelor și apoi se examină starea generală a cailor și a huzarilor, deducându-se pregătirea ce au avut pentru războiu.

„Așa dar faceți curse câte vreți, dar nu le confundați cu cursele de pursângi, care urmăresc și trebuie să urmărească numai selecționarea reproductorilor.

„Invățați pe ofițerii voștri să cunoască calul și mai ales calul de trupă și arătați-le ce trebuie și mai vărtos ce poate să ceară de la acest cal fără a-l vătămă. Astfel veți avea cai, care vor lucra cu precizie în front și vor străbate cu ușurință distanțe mari pe eșicherul strategic cu obstacolile lui.

„Așa cum faceți astăzi, dresagiul și ruina

sunt două cuvine sinonime, și de câte ori întreprindeți o raită, ofițerul devine calăul călului său. Din cauza neștiinței îl consideră ca pe o mașină vie și-i cere imposibilul.

„Învățați deci pe ofițeri să vadă în cal un camarad prețios și să pună mare băgare de seamă și mai ales milă când vor să facă educația lui.

„Învățați-i să treacă obstacole naturale, terenuri dificile și mai ales ape în toate felurile; apoi să străbată păduri cu siguranța că vor eși acolo unde trebuie să iasă, adică deprindeți-i să se orienteze, ca să poată recunoaște și să facă în adevăr oficiul de porumbei călători când va fi nevoie. Dați o dezvoltare cât de mare vânătoarelor. Desigur galopul întins în grămadă pe distanțe mari, într'un teren variat și necunoscut, constituie cel mai bun și mai firesc mijloc de educație de războiu.

„Învățați pe ofițeri să facă educația recrutilor și să-și conducă unitățile cu siguranță și apoi aplicați cu ei în câmp, la lumina cerului liber, principiile de tactică consemnate în câteva pagini de reuglamente, fără multe comenzi inutile, ori formațiuni și mișcări complete, care îngreunează manevrele și ostenesc caii fără nici un folos.

„Propuneți teme simple și conforme cu realitatea și gradul celui ce este chemat să le des-

lege, lăsând la o parte corpul de Nord și cel de Sud, ori idei generale și speciale; și încă odată nu uitați că aplicațiunile în teren sunt cele mai rodnice, căci sunt operațiuni pe „viu”.

„Astfel, în scurtă vreme, veți avea ofițeri și prin urmărire soldați gata să intre în campanie. Și asemenea ofițeri, pătrunși de meșteșugul căruia s’au devotat, vor avea încredere în forțele lor și ca unii ce scoboară din neamul lui Cezar și al lui Traian, vor ști să sară peste morminte și chiar în morminte și cu cravașa în mână vor ști să sfideze moartea, gonind pe vrăjmașii neamului până în pânzele albe.....

„Și așa se va preface școala de echitație într’o adevărată școală profesională de cavalerie.

„Dar zici că în țara românească sunt iernile nesfârșite și aspre, cu nopți lungi și zile scurte și nu totdeauna este cu puțință a eși la câmp.

„Înțeleg foarte bine și-mi aduc aminte cu groază, cum trosneau de frig, chiar aci în odaie, coardele cadrului meu, astă iarnă. Înțeleg, sunteți nevoiți să lucrați și în cameră pentru a întreține cunoștințele și a pătrunde pe ofițeri de rostul cavaleriei.

„Lucrați dar și în camere, însă numai atunci când în adevăr nu e chip să ieșiți în câmp.

„Dați ofițerilor să studieze teme foarte simple, având la început și deslegarea lor alăturată, dar fără justificări, lăsându-i pe

ei singuri să-și pună întrebarea, de ce s'au luat anume dispozițiuni și dacă altele nu ar fi fost mai bune ori mai rele. Aceasta le va desvoltă dragostea de investigațiune sau cercetare, sentiment indispensabil pentru educarea spiritului unui ofițer de cavalerie.

„Și astfel ofițerii vor căpăta și deprinderea *meditațiunii*, atât de năpăstuită și uitată și totuși atât de prețioasă.

„In adevăr, cum să izbândim în întreprinderi despre cari am citit ici și colo câte ceva, dar asupra cărora nu am meditat niciodată? Mai ales, în ce privește cavaleria, chiar manevrele, sub orice formă, nu ne dau decât o foarte palidă imagine a realității. Cea mai temeinică virtute a ei — efectul moral — nu se poate manifesta, căci înamicul de carnaval știe bine că zidul viu, care galopează năvalnic spre el cu strigăte înfiorătoare, trebuie să încremenească la 100 metri depărtare și să bage sabia în teacă.

„Școala patrulelor și a recunoașterilor de asemenea este falsificată în manevre, căci prudența — complimentul îndrăzelii utile — este nesocotită atâta vreme cât nu există un glonț măcar. Și astfel, frământarea de minte, din care trebuie să iasă combinațiunile cele mai fericite întru atingerea scopului, nu are loc. Patrula merge fără sinchiseală pe drumul cel mai bun și apucă de coarne inofensivul taur.

„Ei bine, camarade, temele ce propuneți tre-

trebuie să provoace meditațiunea asupra detaliilor de execuțiune, deci să fie simple, să admită dispozițiuni multiple și să fie tratate foarte scurt. Căci nimic nu înspăimântă și depărtează de la studiu pe tinerii cu temperament răsboinic, ca cimiliturile cu o singură deslegare — accia din capul scamatorului — și neisprăvita lor expunere de motive, înșirându-se toate rolurile armatei și pagini întregi dintr'un curs de tactică și alte umpluturi, care urmăresc mai mult a ne arăta gradul înalt de erudițiune militară a celui ce a scris tema.

„Propuneți ofițerilor în regiment și momente tactice a căror deslegare să se facă într'un timp foarte mărginit, potrivit cu caracteristica armatei, care este iuteala.

„Asemenea lucrări nu trebuie date ofițerilor acasă, ci pe loc în fața hărții, unde ofițerul trebuie să arate fără multă gândire, dispozițiunile ce a luat și cel mult ordinele ce a dat, fără parafrazări și speculațiuni, care îl deprind cu întârzierea în hotărâre.

„Cu chipul acesta nu i se va răpi nici timpul necesar spre a se ocupa de oamenii săi ori a eși în fiecare zi călare afară, cât de puțin, pentru a-și întreține cu orice preț dragostea de câmp, care dragoste trebuie să stăpânească pe huzari ca cel mai tiran vițiu.

Căci numai adevărații amici ai terenului vor fi în măsură să dovedească și în viitor locul

de onoare ce se cuvine cavaleriei pe teatrul de operațiuni și numeroasele împrejurări, în care ea mai mult ca orice altă armă, poate interveni în mod fericit, fie pe jos, cu carabina, fie călare.

„Pe vremea noastră, însă, eram bine încredințați că nu trebuie să căutăm a obține cu carabina cece puteam obține cu sabia.

„Rezultatele obținute călare, erau înzecite și însutite și erau hotărâtoare.

„Cavaleria era o armă de efect moral zdrobitor.

„Prin mobilitatea ei, intervenind spontan acolo unde inamicul se aștepta mai puțin, determină totdeauna chiar în cel mai oțelit vrăjmaș, o stare sufletească dezastroasă.

„Un atac călare bine pregătit și bine condus, făcea ca cea mai dârză fire și cele mai vâjvoase mâni să arunce la pământ arma încărcată și să fugă în desperare, ducând spaima și des-nădejdea în chiar trupe proaspete dinapoi, cari fără un asemenea uragan pustiitor ar fi fost poate o pildă de virtute osăștească.

„Ascultă-mă bine camarade, căci am trăit să văd tot ce spun și nici nu pot spune tot ce am văzut la Marengo, la Ulm, la Austerlitz, la Iena, la Wagram, la Friedland, la Moscova, la Waterloo. Cavaleria călare era îngrozitoare și cei ce vrea s'o vadă în adevărata ei piele de pan-

teră, să-și pună imaginația la contribuție, căci precum ți-am mai spus, nici manevrele, nici cinematografele nu ne pot lămuri realitatea pe deplin.

„Dar... pușca infanteriei băteă la 200 de pași și se încarcă pe la gura țevii, iar tunul care se încarcă tot pe la gură, băteă cam la 800 metri.

Astăzi, după cât sunt informat, a apărut în câmpul tactic o dihanie care se cheamă mitralieră și au apărut puști cu repetiție și fără fum, cari bat la mii de metri și tunuri mari cari varsă cu o iuteală îngrozitoare dela zeci de mii de metri zeci de feluri de proiectile...

„Cu durere în suflet și cu inima cernită trebuie să vă spun: puneți cruce poeziei noastre de atunci; puneți-i cruce, căci a trăit; puneți-i cruce și plângeți dacă vă doare, *dar nu mai căutați a obține cu sabia ceiace înzecit și însușit puteți obține cu focul.*

„Puniți-vă imaginația la contribuție, cum face orice poet, închipuiți-vă că săbiile și lăncile s'au lungit de o mie de ori, mișcați-vă călare cu avânt în afară de focul inamicului, apoi descălicați și deslănțuiți focul prin surprindere și... veți regăsi poezia cavaleriei și a timpului în care trăiți, pe care voi trebuie să o înțelegeți și să o cultivați, căci a voastră este și fără ea muriți...

„Și fiindcă veni vorba de imaginație, nu trebuie să vă închipuiți că o cavalerie, ca să nu fie

criminală, e datorare să galopeze pe câmpul de luptă 24 de ore pe zi.

„Dai o cavalerie care *stă* este criminală, așa zicea și Impăratul nostru. Dar nu trebuie să credeți, cum fac pe la manevre unii șefi nervoși și setoși de lauri, că a nu sta, însemnează a se încură cu escadroanele dela o aripă la alta a frontului de bătaie, căutând să intre în acțiune peste tot sau mai bine nicăeri.

„Procedând astfel, o cavalerie se sinucide fără a ajunge la inamic, căci caii se prăpădesc gonind și momentele în care cavaleria poate intra cu folos în acțiune sunt așa de trecătoare...!

„Această considerațiune poruncește deci *a sta* la pândă, bine înțeles pe câmpul tactic, ca la bătaia de lupi, ceeace nu trebuie să asemuiți cu *a sta de gaba*, căci diferitele antene (patrulare) ale celui ce pândește, sunt într'o stare de fierbere, care ne amintește un stup de albine în toiul mierii.

„Iar comandanții de cavalerie nu trebuie să se teamă că de nu se vor arăta neconținut comandantului superior, vor fi prost apreciați în ziua și la judecata de apoi, căci o cavalerie care lucrează cum trebuie, nici nu poate fi văzută, acțiunile ei fiind ascunse și îndreptate spre aripi, deci ceva cam afară din orizontul vizibil al comandanților, care ocupă de regulă puncte centrale față cu frontul de luptă.

„Și de altminteri cred că poate cunoști răs-

punsul ilustrului general de cavalerie prusian, Zeidlitz, când la Zorndorff, i s'a fost poruncit de Marele Rege să iasă la iveală, căci inacțiunea în care stă e condannabilă și va răspunde cu capul. „Majestatea Sa, zise Zeidlitz trimisului încrămențit, să știe că sunt la pândă și să-mi lase capul cât timp îmi mai trebuie ca s'o servesc — apoi facă cu el ce va vrea”.

„Puțin după acest răspuns, sosind momentul, victoria fu câștigată numai prin lovitura grozavă a cavaleriei, care pândise cum pândește leul elefantul.

„Așa dar astăzi când fronturile sunt așa de întinse, cu atât mai mult un șef de cavalerie care vrea să fie în adevăr util, dacă a terminat cu explorarea, unde fără 'ndoială a avut mult de lucru și călare și cu pușca, hârțuind pe inamic spre a-l recunoaște, a-l întârziă și a-l intimidă și dacă nu mai are ce căută înainte din cauza lipsei de aer, va trebui să rămână sau va trece pe aripa descoperită, unde va găsi aerul trebuincios cavaleriei și, împănând terenul cu patrulile *numeroase și puternice*, va sta la pândă ascuns.

„Și este cu neputință, *dacă veghiază bine*, ca mai curând sau mai târziu, să nu i se ofere momentul mult așteptat de a intra în acțiunea brutală, fie pentru a cădea asupra cavaleriei adverse, care desigur nu va apare la aripa sprijinită, și a-i paraliză astfel acțiunea, fie prelungind frontul infanteriei pentru a se opune

unui contra atac sau a contra-atacã, fie ocupând lateral un punct obligat de trecere, pentru a feri trupele amice de o învãluire, sau pentru a învãluì și a amenința flancul și spatele adversarului, înlesnind înaintarea trupelor amice, fie cãzând ca un trãznet asupra unei rezerve, a unui grup de artilerie, a unei coloane învãluitoare sau în retragere și urmãrind apoi fãrã prãget pãnã la complecta desorganizare a vrãjmașului.

„Un asemenea fel de *a sta*, permite a observa necontenit flancul și spatele inamicului și a pune la curent în toatã clipa pe comandantul superior cu diferitele evenimente, lucru care constituie cea mai de cãpetenie îndatorire a unei cavalerii vrednice și cu toate acestea, nu se poate obține, dacã printr'un criminal exces de zel, alergați în zãpãcealã dela o aripã la alta.

„Și acuma, fiindcã se apropie ora de cazarmã și nu vroiesc, iubite camarade, sã te fac a ajunge cu *întãrziere*, fiind aceasta cea mai tristã po-doabã a ofițerului de cavalerie, îmi pãstrez dreptul de a mai vorbi altã datã despre alte cele privitoare la cavalerie, dar înainte de a termina aș dori sã ne despãrțim lãmuriti:

„Citește, nu zic sã jignești pe bãtrânul Gutenberg, nesocotind puterea tiparului, ori sã cultivi ignoranța.

„Citește, mai ales în direcția profesionalã, dar citește mai puțin și cugetã mai mult, ca sã

nu-ți pierzi facultatea de adaptare la împrejurări și să nu devii sclavul orb al vreunei doctrine, care azi poate fi bună și mâine poate fi falsă.

„Cu alte cuvinte nu te rutină și mai ales nu te mecaniză.

„Ascultă-mă bine: citește mai puțin, cugetă mai mult și dacă ai ceva de scris, scrie, dar nu da drunul condeiului... Nu căută să iei pâinea gazetarilor ori a celor ce trăiesc din scris...

„Se scrie prea mult...

„Pe vremea când nu erau atâtea cărți, erau cugetători mult mai puternici, care au pătruns chiar tainele cerului și legile firii.

„Crede-mă, este de ajuns oricui a se instrui din cărți în zilele urâte și nopțile lungi de iarnă. Pe noi Huzarii, nimic nu ne poate instrui mai bine și nimic nu poate folosi mai mult corpului și spiritului nostru cercetător, ca o preumblare senină ori o muncă fără prihană — fără gânduri de preamărire personală — în mijlocul naturii, scăldați în lumină.

„In zilele frumoase de vară sau chiar de iarnă, când totul ne chiamă la viață și cugetare liberă, a se închide cineva între patru ziduri pentru a-și circumscrie spiritul în norme și idei streine și necontrolate, de multe ori bolnave, și a primi de bună voie tirania lor, este a-și pierde bunul simț, a deveni pe nesimțite meschin și pervers, a refuza cel mai frumos har al Dumnezeieței, a se simucide sau a 'nebuli. Ferește-tel...

În timpul acesta se aud pașii calului, care vine să ia pe Călărășanu la slujbă și Huzarul negru, omul faptelor, sătul de vorbă, tace.

Căpitanul deschide ferestrele, soarbe cu poftă bogatul aer al dimineții de toamnă și privește cu plăcere frumosul cal care așteaptă la poartă.

Acum încinge sabia, pune chipiul pe cap și privirile sale alunecând peste voluminoasa lucrare tactică, plină de compilațiuni și parafrazi sforăitoare, se rușinează și mândros, o aruncă departe, rostind ceva neînțeles.

Apoi încalecă și orientat pe adevăratul drum al cavaleriei, cugetând neconținut la cele spuse de Huzarul negru, cum iese din oraș, părăsește șoseaua și strângând pulpele, o ia la galop peste câmp...

Iată-l afară din lanțul convențiilor teoretice și stupide, iată-l desbrăcat de formele scrise și ambițiunile personale, iată-l *liber*, redat sie-și, Suveranului și Țării, departe de ziduri și de atmosfera lor bolnavă.

Acuma, liber cu cugetul, își servește Țara cu toate puterile ce-a împrumutat din coastele și tutuul ei bogat, dar nu mai slește aceste puteri pentru *câțiva centimetri de sârmă poleită*.

În sufletul său și-a făcut loc un ideal nespuse de frumos: cultul cavaleriei, în serviciul Patriei.

Și astfel Căpitanul Costache Călărășanu, în fiecare zi, singur ori cu ofițerii și soldații săi, lucrează afară în câmp, fără multe forme scrise.

și speculațiuni savante, încredințat că un ofițer de cavalerie nu este niciodată destul de rustic și că un compromis fericit nu poate avea loc între câmp și biurou.

Așa dar, veșnic în serviciul Patriei, își antrenează caii și oamenii, se aantrenează pe sine, își hrănește plămânii, inima și nervii și își cultivă ochii și simțul terenului — cu alte cuvinte vigoarea și bunul simț — fără de care, a luat bine seama, că zadărnice încearcă cineva să fie ofițer de cavalerie.

Iar seara, după o zi de muncă sănătoasă și folositoare, ars de soare și bătut de vânt ca un spahiu, se întoarce acasă și se dedă la odihna bine meritată, petrecând cu ai săi ori citind câteva pagini alese. Apoi fără frică și fără prihană se culcă și adoarme liniștit, sub farmecul și oblăduirea Huzarului negru...

... în...
 ...
 ...
 ...
 ...

DUMITRU COJOCARU

Lui Nonu

„In orele mele de singurătate, nu găsesc plăcere mai mare, decât să recitesc scrisorile, care prin conținutul lor au scăpat de coș. Le citesc cu patimă și mă înduioșez și aceasta este și un prinos de recunoștință, față de cei ce mi le-au adresat, de multe ori în zile triste.

Multe din aceste scrisori sunt datorite unor camarazi și amici care s'au stins din viață și printre ele găsesc azi, una dela nenorocitul și neuitatul meu amic Costache C.

Cum în aceste rânduri se găsesc sentimente vrednice de luare aminte a bunilor ostași, redau mai la vale un fragment.

„In anul Domnului 1894, scrie amicul meu, eram sublocotenent în regimentul 11 de călărași, la Brăila.

„Aveam, precum știi, pe atunci 220 lei pe lună, și cum părinții mei... săracii!... părăsiseră planeta această, fără a-mi lăsa altă avere decât o neîntrecută dispozițiune sufletească pentru a înfruntă viața răsând, trăiam numai din

acești bani pe care îi orânduiam astfel: 50 lei pentru o datorie pe cal la stat, 35 lei pentru haine la atelierul ofițeresc din Focșani, 35 lei pentru camera în care locuiam în strada Frații Goleși No. 11, 40 lei pentru harnașament luat pe datorie dela un jidan din București, 10 lei pentru diferite rețineri în corp și-mi mai rămâneau încă 50 lei pentru mâncare și alte nevoi cum: tutun, spălat, luminat, cărți de citit, jurnale, reparații și alte mărunțișuri.

„Ce m'ași fi făcut eu cu acești 50 lei homeopatici, dacă bunul Dumnezeu al călărășilor nu mi-ar fi scos în cale pe Dumitru Cojocaru?

„Acest Dumitru, eră de felul lui dela marginea Bărăganului, de pe lângă Tândărei, dar târziu, când eră aproape să intre în armată, ai lui se mutară la niște neamuri în satul Ianca din județul Brăila și așa a ajuns el să fie soldat permanent în regimentul 11 de călărăși.

„Când am așezat plotonul la linie și am întrebat cine vrea să vină la mine ca ordonanță, au ășit mai mulți, dar eu am ales pe cel mai plăpând și punând mâna pe umărul său colțuros, am zis către ceilalți: „voi mai voinici, puteți înfruntă greutățile grajdului și ale frontului!”

„Așa dar am luat pe Dumitru Cojocaru. Eră mititel ca și mine și tot ca mine costeliv, dar părea mult mai nevoiaș prin paloarea feței sale și oarecare sfiiciune. Apoi capul lui mic și uscat se pierdeă până la vârful nasului într'o capelă

curiașă, care-l prostea de-a-binele. Mantaua mult mai mare decât măsura lui, era par'că aruncată cu furca pe el și mânicele foarte lungi nu-i permitau să ducă mâna la vizieră spre a saluta, decât în patru sau cinci timpuri. De cisme nu mai vorbesc mult, privind-le trebuia să caști ca și ele. În fine nici unul din semnele exterioare de respect nu întovărășeau pe acest muritor plâpând și oropsit.

„L-am dus la magazia escadronului, l-am înșolotit cu haine noi de ordonanță, l-am tuns, i-am pus o șapcă potrivită pe sprânceană și l-am trimis acasă la mine.

„Cum serviciul de ordonanță la un ofițer neînsurat nu diferă mult de munca ușoară, ce se prescrie bolnavilor prin sanatorii, încet, încet Dumitru s'a înciocălat, a prins culoare la față, s'a înviorat și prin agerimea lui nu mai diferea mult de un pisiu mititel, care se leagă de toate celea.

„Își găsea necontentit de lucru și când nu mai avea ce face pe acasă, fugea iute la grajd cu două-trei bucățele de pâine pentru Cazacu, calul meu, pe care îl răsfăța ca pe un copilăș.

„Tot ce făcea, făcea din dragoste pentru mine și numai cu gândul, cum să mă mulțumească mai bine. — Era devotat.

„Pe vremea aceea, mâncam la nămiază pe unde apucam și de cele mai multe ori mă mulțumeam cu o probă dela cazan, care era înfri-

coșat de bună, căci eră 70 bani rația ostașului pe zi. Seara nu mâncam, mă oprise casierul regimentului și mai aflasem dela un doctor, că cine se umflă seara, visează urit. Dar pe când citeam la lampă un regulament sau oărecari versuri foarte ușoare pentru stomac, Dumitru intră vesel cu un pahar de ceaiu și două felii de pâine prăjită, pentru care plăteam 20 bani la ceinăria de peste drum. „Sobrietatea e muma tuturor virtuților”, ziceam eu în gândul meu; dar Dumitru nu cugetă așa adânc și văzând că-mi joacă pulpele în carâmbi, a căzut la gânduri.

„Intr'una din zile m'a rugat să-i dau drumul până la lanca, ca să vadă pe maică-sa. La trei zile, cum mă întorceam dela cazarmă, fluerând a sărăcie și gândindu-mă la ce camarad să mă poftesc la masă, găsesc în odaie la mine, masa pusă ca la orice boer gospodar.

„Un castron cu ciorbă aburise geamurile de nu se mai vedeă ulița; o mămăliguță bătăioasă se tolănise la colțul mesii alături de o strachină cu ouă proaspete și subt masă, cârâia o nadoleană priponită. El, Dumitru, sta după ușă și văzând uimirea mea, eră în slava fericirii, râdea.

„Eu am înțeles gândurile lui bune și după ce l'am lăudat ca pe un camarad credincios și bun, după ce apoi l-am întrebat cum a găsit pe cei de acasă și ce fel a petrecut, cu mare greutate l-am făcut să primească trei lei, dovedin-

du-i că oricât eram de sărac, tot mai săracă eră maică-sa, văduvă cu cinci copii.

„Am trăit bine mai multe zile și pe urmă am mai postit o săptămână și iarăși a plecat Dumitru la Ianca și apoi și-a luat vânt și regulat plecă și venea cu bunătăți eftine, pe care le pregătea la cuptorul unui plăcintar din apropiere și pe urmă nu cunoștea o plăcere mai mare, decât să mă vadă dând din fălci pe nerăsuflăte.

„Atunci am văzut și eu, că unii se îngrașă privind la alții cum mănâncă!...

„La rândul meu, luam seama să nu-i lipsească lui Dumitru nimic din cele trebuincioase spre a fi sănătos și curat și dacă uneori din vreo iuteală de flăcău tânăr și năbădăios îi ziceam vreo vorbă aspră și-l vedeam apoi ploat și opărit la distanță, nu știam cum să-i îmbunzez inima și-l puneam să-mi mai spună un obicei sau altul de pe la ei, iar bietu Dumitru se apropia binișor și ștergând cu cârpa pe ici pe colo, spuneă, spuneă și îi trecea... Il auzeam apoi cântând cu cavatul în odăița lui și cântarea lui eră așa de măiastră și așa de duioasă!... Plângea cavatul și vaetul lui armonios mă durea și mă frângea și tofuși eră așa de alinător — era po-vestea lungă și tristă a neamului nostru — eră vaetul veacurilor de urgie, trecut din părinți și răspărinți în sufletul țaranului care cântă... Și eu ascultam cucernic, cea mai tainică cântare

din câte sunt pe lume, și în atmosferă aceea de dulce, neșpus de dulce melancolie, adormeam senin...

„Dumitru eră, cum vezi, o comoară pentru mine și mie îmi eră drag, căci eră în adevăr un suflet bun de român și îngrijirea și grijile mele găseau întotdeauna răsunset în inima lui.

„Așă, îngrijind unul de altul cum puteam mai bine, într'o bună dimineață am trimis cismele să le lărgescă carâmbii și Dumitru se văită că-l strânge cămașa... Eram doi ostași mulțumiți. Ce mult e de atunci!...

„Intr'o zi venind dela cazarmă, am spus gazdei să pună un bilet la geam, că eu sunt mutat la Craiova.

„Pe vremea aceea, ordonanța nu se putea mută cu ofițerul și vorbele mele au căzut ca plumbul topit pe sufletul bietului Dumitru; s'a uitat întrebător și gales la mine, apoi încredințat că vorbeam drept, a început a clipi repede genele și pe urmă a dat cu dosul palmei pe la ochi și s'a depărtat oftând înăbușit. — Eră foarte amărit.

„A doua zi, în faptul dimineței, a luat trenul și s'a dus la Ianca, să-mi aducă rufele — le spălă maică-sa; apoi mi-a adus niște ghetete de la pingelit și pantalonii dela bazonat; în fine Dumitru se învârteà meru ca prins de friguri

„In toată amărăciunea lui aveà o singură

mângăere: îi făgăduisem că-l iau cu mine la Craiova și că-l mai țin cât o mai fi cu putință.

„Am plecat deci împreună. Dar cum ne-am stabilit în Craiova, m'au luat frigurile de baltă.

„Bietul soldat se uită la mine cum tânjesc și mă împuținez pe zi ce trece și Ianca, singura lui bază de opearție, eră așa departe.

„Ne mai putând face altceva, sta pe lângă mine cu ibricu de ceaiu și alte mirodenii și mă îngrijea ca o mamă.

„Cum să uit eu goana lui nebună după fiecare musculiță care-mi da târcoale și cum să uit grija ce aveă ca să fie liniște în jurul casei? Se rugă de copii, de preocupēți, de chirigii și de toată suflarea să treacă încet, că e om bolnav în casă. Eră în adevăr ca o mamă!

„Dela o vreme am adus acasă și pe Sârbu Ion, soldatul care trebuia să-l înlocuiască. Regimentul 11 făcuse hârtie, prin care cerea înapoarea lui Cojocaru cât mai neîntârziat.

„Mie însă nu-mi venea să mă despart de el, și nici nu aveam puterea să spun acestui om, care se apropiă tot mai mult de mine, că trebuie să plece. Mă gândeam la soarta care-l așteptă la cazarmă, pe el, care rupsese de mult cu frontul...

„Cine știe la cine o nimeri?...

„Și așa tot l-am mai ținut câteva zile, iar în dimineața zilei sorocite, în care trebuia să

plece, cum eram gata să incalec spre a mă duce în tabără, l-am chemat și după ce i-am dat bani de cheltuială și foaia de drum, i-am zis: „Dumitre, pe la ceasul 11 pleacă trenul, noi n'o să ne mai vedem. Ai fost bun și vrednic camarad; umblă sănătos, s'auzim de bine și aduți aminte de mine, că și eu....” și mai departe n'am mai putut rosti nimic; m'am înecat, sârme de foc simțeam pe fața mea slabă și galbenă, plângeam. El mi-a luat mâna și mi-a sărutat-o și toată părerea lui de rău, și tot adâncul sufletului lui l-am simțit în tremuraturul genelor sale ude...

„I-am șters obrazul cu mâna mea rece, apoi l-am mai privit așa, printre lacrimi, ca prin ceață câteva clipe, am încălcat și nu l-am mai văzut... dar par'că prin vis sau într'o lume aeeva am auzit un stins și dureros „să trăiți domnule sublocotenent”.. și împovărat de gânduri triste, m'am dus și nu l-am mai văzut, nu l-am mai auzit...

„Când m'am înapoiat din tabără la namiază, mi-a eșit Ion la poartă și înspăimântat, abia răsufând de frică, mi-a zis: „să trăiți domnule sublocotenent, m'am dus la fântâna Jianului să iau apă și când m'am întors și am dat să pun urciorul lângă ladă am înlemnit... lada spartă și Dumitru plecase”.

„Intru în odae, mă uit uluit spre ladă și aș

vrea să nu mai văd, să fiu orb. Lacătul atârna de un singur belciug... Dumitru hoț! Ce cugutare otrăvitoare!

„Se învârtește casa cu mine, ochii mi se în-păinjinează, picioarele nu mă mai țin și mai mult cad decât mă așez pe scaun.

„Dumitru hoț! Cum se poate! Nu, nu este cu puțință, nu trebuie să fie! Atâta povară cum să rabde sufletul meu singurel. Eram prăpădit.

„Intr'o clipă se năruise tot soclul pe care rezemasem eu frumoasele mele credințe ostășești.
„Niciodată, până în clipa aceea, nu suferisem o lovitură mai crudă, care să nimerească mai adânc și mai dureros sărmana mea inimă.

„Am rămas astfel aproape fără gândire, cu nervii răsuciți, cu ochii pironiți pe locașul belciugului scos, pe dovada celei mai scârboase ticăloșii omenеști, care pareă că-mi zice: „Iată ce buruiană crește pe pământul la ale cărei hotare te-ai legat să străjuești și cu prețul vieții tale să le păstrezi neștirbite!”

„Eram așa de opăcit și abătut! Incet, încet, și șovăind m'am apropiat de ladă. O! cât aș fi dat și cât aș fi dorit să nu fie decât o închi-puire, să fie altceva, și Dumitru să fie curat cum fusese cât m'a servit, iar eu să pot zice cu mândrie, că țaranul este bun și cinstit și că prin felul meu de a fi, am insuflat soldaților mei numai iubire și devotament.

„Și poate fi pentru un ofițer demn un apagiu sufletesc mai prețios ca acesta? Iată de ce fără să-mi dau bine seama, stam încremenit lângă ladă și nu îndrăzneam să ridic capacul. Acolo subț capac erau: ori mormântul, ori leagănul speranțelor mele.

„O dungă de lumină par'că străbătù întinericul sufletului meu rănit și ne mai putând răbdă fiorii nedumerirei, mă aplecaiu cu hotărîre și ridicaiu capacul.

„În ladă erau toate așezate ca de obicei; nici o urmă bătătoare la ochi de vreo răscolire. Dar într'un colț subț rufe aveam eu, o cutie de chipiu cu diferite scrisori, amintiri, odoruri scumpe... și mai erau acolo și 60 lei, despre ființa și locul cărora numai Cojocaru știà.

„Ași fi dorit ca acest colț să fie neatins; dar desamăgirea mea fu completă și grozavă... rufe erau mișcate, crudul adevăr se lămurise, ultima speranță erà pierdută... Dumitru umblase aci. Ce grozăvie! Omul acesta, care mi se devotase și pe care l-am răsfățat; de care mă despărțisem plângând ca un copil, și de a cărui amintire mă credeam legat pe viață; omul acesta în al cărui suflet neprihănit, topisem eu sufletul poporului dela țară; întruparea aceasta admirabilă a bunătății și credinței străbune, n'a fost decât o minciună și o mască amăgitoare, care în fața ispitei s'a pogorît pe cea mai neagră

și mai murdară treaptă a ticăloșiei, a furat. Ce ticălos! Așa sunt toți țărani, așa sunt toți soldații; săraca țară românească!...

„Astfel cugetam plin de amărăciune, când cu mare silă îndrăznii să arunc teancul de rufe sub care se găseà cutia. Ridicaiu apoi capacul cutiei și zării un petec de hârtie, pe care recunoscui slova lui Dumitru. Pusei mâna cu nădejdea cu care se întinde naufragiatul spre scândura care plutește, îl întorsei spre lumină și cetii: „ertați-mă, domnule sublocotenent, că n'am putut plecà fără poza dumneavoastră; ertați-mă că nu sunt hoț”.

„Și în adevăr din cutie lipseà numai fotografia care mă înfățișà călare pe Cazacu.

„Bietul Dumitru! Cu ce ispită sublimă și-a trudit el vreme îndelungată mintea și sufletul lui de camarad devotat! Cu câtă evlavie va fi pus el chipul meu în sân, plecând pentru totdeauna!...

„Nu, Dumitre, tu n'ai fost hoț și nici nu cunosc un om mai vrednic ca tine de lumina soarelui”. — Și cine-și poate închipui fiori de înduioșare și supremă iubire, care mi-a străbătut trupul și nervii mei apăsați, și cine să-și închipue pervazul nespus de strălucitor în care printre lacrimi mi s'a arătat soldatul meu, în clipele acelea de blagoslovită răsplată?!!...

„Apropiindu-mă de fereastra luminoasă în care

se jucau razele soarelui, am gustat cea mai prețioasă odihnă sufletească recitind: „ertați-mă domnule sublocotenent, că n'am putut plecă fără poza Dumneavoastră”...

„Cu ochii umezi, am privit spre Bărăgan, încolo, către răsărit spre casa lui Dumitru și am stropit cu lacrimi curate de copil inimos și vrednic, țarina blagoslovită pe care cresc asemenea flori, ogorul pe care s'a născut Dumitru Cojocaru, pământul pe care m'am legat să-l străjuesc și să-l cetluesc cu sângele meu.

PILDE BUNE

Lui Popescu Toma ¹⁾

....Și dragul meu, poate ai băgat și tu de seamă, că de când reducerea termenului de serviciu sub arme a devenit o necesitate, literatura militară se ocupă foarte mult de educațiunea morală a soldatului. De altfel, un subiect vast și generos, care permite o sumă de variante și poate fi tratat cu ușurință în fraze pompoase și chiar sentimentale.

Numărul scrierilor de toate mărimile, al broșurilor și catehismelor crește uimitor. Circulările, năvălesc pe la corpuri și servicii, anunțând că tezaurul nostru literar s'a îmbogățit încă cu „noi opere de valoare, cari nu trebuie să lipsească din biblioteca ofițerului” și afară de aceasta, aproape nu este număr de revistă militară română sau streină, în care să nu descoperim o rețetă magică, care permite a transformă repede pe soldat într'un fel de „supra-om”, capabil de toate virtuțile cerești și pământești.

1) Azi general.

Aceste scrieri, la baza cărora de multe ori stă un interes personal mărunț, izbutesc să influențeze lumea militară și astfel mai prin toate corpurile de trupă se stabilesc anume ore, în care ofițerii, cu sau fără cădere și talent, de multe ori prea tineri pentru a-și da seama de valoarea autorilor ce consultă, se inspiră și vorbesc soldaților despre tot trecutul nostru istoric și despre cele mai sublime virtuți și îndatoriri, filosofând în termeni care vindecă și cea mai rebelă insomnie.

Această oră de somn reparator poate, ar fi o mare binefacere, dacă nu s'ar cere apoi bișniților soldați să repete cele expuse, sau să răspundă la unele întrebări prin fraze anume și cuvinte de efect, care prin caracterul lor enigmatic obosesc și prostesc întru atâta, că nimic nu poate concretiza mai bine amestecul de idei și de vorbe goale, ce își găsesc loc în creierul omului, în puținele și răslețele clipe de atențiune, decât zicătoarea românească: „cocoș, biserică, epure, colac, pește, pupăză”.

Și în adevăr, soldații, după sfortări uriașe, izbutesc să înșire cuvinte sforăitoare, dar tot atâta de fără înțeles, că numai știind despre ce este vorba, abiă poți lămurii puțin: patria, drapelul, onoarea, abnegațiunea....; apoi câte monastiri a zidit Domnul Ștefan, cât de bun a fost Alexandru cel Bun, câți boeri a înțepat Vlad

Tepeș, câte capete de Turci a spart Mihai Viteazul și câte alte năzdrăvănii, menite să determine, sau să desvolte în sufletul obositului soldat *patriotismul și devotamentul*..

Dar tot în legătură cu educația morală se găsesc oameni cari la ocaziuni rostesc poezii patriotice, monoloage de spirit și chiar joacă teatru cu oarecare măiestrie. Aceștia sânt în general tineri cu termen redus; ei sânt mai bine tratați și îmbrăcați, ca unii ce salvează aparențele pe la inspecțiuni, și sânt scutiți de multele poveri ce apasă cu atât mai mult pe cei mai puțin înzestrați — și totuș destul de bine înzestrați pentru a observa deosebirea ce se face — și astfel moralul lor crește.... în jos!

Cum spusei, parte din soldați izbutesc să spună câte ceva de efect, și de multe ori, cu cât unitatea numără mai mulți asemenea papagali, cu atât este mai bine cotată. Educatorul militar și-a făcut mai mult decât datoria, și compania, bateria sau escadronul este gata să realizeze idealul nostru politic!..

Cu toate acestea însă cazurile de indisciplină, hoție, neglijență în serviciu, insulta superiorului și alte greșeli grave sporesc și justiția militară are tot mai mult de lucru. Nu mai vorbesc de atitudinea militărească: de mult n'am mai văzut soldat vesel și mândru de uniforma lui, iar deprimarea ia proporțiuni tot mai mari. Sol-

datul, până și cel mai tembel, bagă de seamă că de cele mai multe ori educatorul, în conduita lui de toate zilele, face altfel de cum spune la teorie. Incet, încet, îndoiala își face loc în sufletul său și astfel, el rămâne perfect încredințat, că tot ce i se spune, și trebuie să repete, nu are de scop binele lui, al armatei și al patriei, ci numai și numai gloria șefilor la inspecțiuni.

În inima sa teoriile moralizatoare nu găsesc nici un răsunset și cu cât se învechește în cazarmă, cu atât se pervertește.

Să nu ne facem iluziuni, să nu ne furăm singuri căciula, așa stau lucrurile. Dela teoriile de morală și alte invențiuni, care obolesc și dispun rău, nu putem aștepta nimic, dar absolut nimic, fără pilde bune.

Acestea singure alcătuiesc cea mai bună religie ostășească, cea mai simplă și mai rodnică metoadă de educațiune morală.

În fața virtuții și cel mai răsvrătit devine cucernic, se devotează.

Și zadarnic vom vorbi oamenilor despre drapel și semnificarea lui, dacă noi înșine nu ne arătăm plini de respect de câte ori trece acvila de aur; zadarnic le vom spune jurământul, dacă în timpul serviciului divin fumăm și glumim, în fața lor; zadarnic le vom cânta respectul șefilor și camaraderia, dacă în fața lor bârfim pe cei mari și ne pizmuim; și la ce să mai vor-

bim contra jocului de cărți și beției, când abia descălecăm și la cartierul cutărui sau cutărui ofițer se încinge și fierbe *macaua*, cu vin de Drăgășani, Odobești, Nicoreșii..., după regiunea în care manevrăm? Sânt ofițeri cari zilnic repetă oamenilor că trebuie să-și iubească mult caii, să-i îngrijească, să nu-i împovăreze.. și apoi la cel dintâi marș aruncă pe calul sau brațele ordonanței sale, sabia, pelerina, mantaua, binoclu, geanta, sticla cu băutură, pachete cu alimente și tot ce i se pare că îl stânjenește.

Soldatul își amintește de teorie, vede că educatorul singur nu crede ce spune, și ceea ce zice el încet, sau cugetă despre ofițer și teorie nu se poate scrii aci.

Și tot astfel, zadarnic vom vorbi despre răbdare și sobrietate sau cumpătate, dacă cei dintâi părăsim frontul pentru a merge la fântână sau cârciumă; și cât este de demoralizător un ofițer care rămâne la ambulanță ca obosit, ori altu, care în fața soldaților flămânzi și însetați, desface coburii, scoate pachetul cu alimente și taie frumos o felie de salam și alta de franzelă, pe care după ce le înghite cu lăcomie, le stropește cu câteva înghițituri de vin bun și le afumă cu o havană parfumată.

Cazul se repetă des și trebuie să fie un soldat bun și răbdător ca să nu murmure, când lui abia la miezul nopții i se dă ciorba.

Nu trebuie însă să credem că numai fiindcă l-am îndopat toată iarna cu morală și catehisme, la bunele lui calități naturale se va mai adăoga și ceea ce urmărim noi în prima linie „devotamentul”.

De sigur, nu avem dreptul, să aspirăm la așa ceva, căci ceea-ce cugetă el, când privește și rabdă, seamănă cu dramele ce se petrec în fundul apelor, liniștite la suprafață. Tăcerea și liniștea sânt numai aparente.

A vorbi deci oamenilor fără a uni vorba cu fapta, este nu numai nefolositor, dar chiar periculos.

Și tot astfel, dacă acțiunile și toate gesturile noastre sânt în armonie cu principiile de morală, putem fi muți și totuși foarte buni educatori.

Dar nu voiesc să zic că trebuie să renunțăm cu desăvârșire a mai vorbi oamenilor. Nu de sigur, dar cred că este bine să profităm, când se prezintă ocaziuni prielnice, când sântem siguri de atențiunea oamenilor, când terenul este apt a primi sămânța și a o face să încolțească, și încă atunci să fim scurți la vorbă.

Așa de pildă:

Dacă unul dintre ostași a insultat în orice chip o femeie, îi vom reaminti lui și la toți când se adună pentru exercițiu, apel sau masă, în cuvinte simple, că au acasă mamă și surori și

că desigur nu s'ar bucură dacă ar află că au fost batjocorite.

Dacă unul a băut prea mult sau a făcut scandal, îl vom pedepsi cum se cuvine și tot atunci vom arăta oamenilor urmările triste ale acestei patimi îngrozitoare.

De s'a făcut altul vinovat de hoție, cu toată asprimea îl vom pedepsi, după ce-l vom fi arătat oamenilor la apel și vom fi înfierat cum trebuie această mizerabilă apucătură.

Și tot astfel vom arăta la toți pe cei ce au fost bravi ori s'au distins cumvâ și vom prețui virtuțile bune ca: onoarea, disciplina, patriotismul, demnitatea, abnegațiunea, etc., despre care putem spune câteva cuvinte pe înțelesul tuturor.

Cuvintele spuse în asemenea împrejurări, cu un caracter mai mult sau mai puțin solemn, impresionează adânc și constituiesc episoade din viața militară, pe care soldații multă vreme după liberare, le povestesc la vetrele lor cuvânt cu cuvânt, înconjurându-le de aureola virtuții.

Acestea sânt fapte trăite, *adevurate pilde*, care stăpânesc pe viața sufletul omului și îi îndreaptă credința spre bine.

Dar mai trebuie încă noi înșine, acei care vorbim, lăudăm și dojenim, să fim oglinda calităților frumoase, pentru ca pilda să fie desăvârșită și efectul ei sigur.

Să ne facem deci educațiunea noastră, și a

soldaților va decurge în mod firesc, fără multe discursuri și complicațiuni de program.

Să fim cu băgare de seamă în relațiunile noastre cu trupa, să nu ne arătăm slăbiciunile, să ne preocupăm de soarta zilnică a soldatului și ne vom încredința curând de adevărul ce exprimă Românul zicând: „Cum e Turcul și pistolul”.

Cercetând istoria, vom afla că moralul trupelor în armatele celebre, care au cucerit lumile, se întreține și se cultivă mai mult printr'o activitate fizică și prin pildele bune date de sus, și adevărații conducători au izbutit să galvanizeze și să miște masele, numai prin virtuțile lor și prin câteva cuvinte și gesturi bine înțelese, aruncate la timp.

Alexandru cel Mare aruncă în fața soldaților însetați cupa de apă ce i ce adusese din depărtare, spre a-și potoli setea în mijlocul deșertului, zicând: „Voiu bea, când vom bea cu toții!” și cu acești oameni a mers el la hotarele Indiei.

Cezar a cucerit lumea cu oamenii în fruntea cărora mergea toată ziua pe jos.

Justinian inspectând armata sa în marș, sparse toate butoaiile cu vin, zicând: „vom bea când vom lua dela inamici” și așa a făcut armata sa.

Frederic cel Mare în fața soldaților care murmurau și se răsvrăteau din cauza pâinei rele, mănâncă o jumătate și le zise: „Nu este bună

dar se poate mânca!" Cu acești oameni s'a dus la Rosbach.

Mareșalul Davoust și faimoșii săi divizionari, întocmai ca Anibal, dormeau pe paie, lângă soldați și se hrănă la fel cu ei. Se cunosc isprăvile corpului III francez.

Japonia a învins prin calitățile morale ale ofițerilor, iar destrăbălarea ofițerului rus a contribuit mult la înfrângerea armatei ruse, întru atâtă este adevărat că valoarea unei armate stă în moralitatea ofițerilor ei.

Noi sântem însă departe de a considera marea importanță a pildelor bune ca mijloc de educațiune sufletească a ostașilor; totuși răsar ici, colea, destul de rar, ofițeri, care s'au încredințat de zădărnicia vorbelor plănuite și meșteșugite și, începând prin a-și îngriji educațiunea lor, au obținut devotamentul soldaților.

Am văzut la spitalul din Buzău un fruntaș care, pe patul de moarte, a chemat pe căpitanul său ca să-l întrebe ce mai fac cei doi cai rotași al căror conducător și îngrijitor era el. Și l-a mai întrebat dacă înlocuitorul său îi îngrijește bine și este blând cu ei; apoi făcând o sfortare zadarnică spre a se ridica, spuse cu vocea stinsă că, dacă este nevoie, el se îmbracă și merge cu el căpitan la cazarmă; iar căpitanul înduioșat de atâtă suflet și biruit de suferință, fără să poată grăi, cu ochii umezi, privi clipind la ceea-ce mai rămăsese din voinicul și devotatul

fruntaș român, care uitând de sine, își trăia ultimele clipe pentru șeful și caii săi, pentru armată, pentru patrie.

O lacrimă ferbinte, o lacrimă frățească se prelinse pe fața nespus de întristată a căpitanului și se oprî pe patul muribundului. Eră aceasta în adevăr o legătură sufletească indisolubilă, între acești doi camarazi, între sondat și șeful său.

Curând după aceea ostașul își dete sufletul cu ochii pironiți cucernic, spre cel ce stase înaintea bateriei ca cea mai bună pildă!

Fericit tânărul care moare deplin încrezător în religiunea, în care cu grijă i s'a îngădit sufletul!

Fericit căpitanul care a știut să cunoască pe Român și prin grija și atitudinea sa a știut, fără multe vorbe, să sădească în sufletul soldaților cele mai frumoase virtuți ostășești: *devotamentul și uitarea de sine.*

Și fericită ar fi armata noastră, tânără și viguroasă, dacă toți căpitanii ar înțelege odată, că sufletul Românului se înclină spre virtute și se devotază până la abnegațiune, dar numai și numai *prin pilde bune.*

CĂLĂRIA AFARĂ

„Dar cutrierând regimentele noastre de cavalerie dela Severin la Botoșani, te vei îndreptîntă, fără multă greutate, amicîl meu, că dragostea de cal și de călărie la mulți din ofițerii noștri, este un sentiment cu desăvârșire platonîc. Unii încălecă numai cînd se poruncește — și chiar nici atunci. Unii n’au cai sau încălecă pe mărtoage. Alții pleacă să-și cumpere cai peste graniță și se întorc cu câini sau cu alte animale drăguțe.

Se poate vedea în împrejurări foarte dese, și mai ales pe la manevre, ofițeri care, din lipsă de dragoste și de deprindere, încarcă prea mult calul, sau nu-l mai descălecă ore întregi, pentru că este obositor să încălice iar, mai ales după ce a ușurat dăsații, încărcîndu-și însă stomacul.

Alegerea și ajustarea harnașamentului nu-i preocupă; și dacă la acestea mai adăogăm o atitudine popească, cînd sînt călări, ușor ne vom da seamă de acele răni adînci și aproape incurabile pe care le vedem cu groază la caii lor, după cîtevă zile de lucru.

Dacă urmăriți mai departe pe ofițerii de care vorbesc, îi veți ajunge seara, tocmai în momentul când în fine descalecă, lăsând însetatul, flămândul și obositul lor cal, în seama unui oarecare Ion sau Gheorghe, pe care cu toții îl cunoaștem și știm ce grije poate avea, mai ales când dovedește puțină indiferență dela stăpânul său.

Acest Ion, obosit și el, nu întârzie a se lăsa somnului lângă nefericitul animal, care stă cu dinții la stele în timp ce ilustrul său stăpân se ospătează la popotă, povestind isprăvile zilei, visând note frumoase sau vaitându-se de greutatea unei zile de manevre, greutatea despre care numai calul său ar avea dreptul să se plângă.

Această purtare vrăjmășească față de un tovarăș neprețuit, această indiferență (în cazul cel mai bun) o atribui faptului, că ofițerii noștri nu-și dau seama de înrăurirea binefăcătoare a călăriei, de miraculosul fel în care acest sport contribue la menținerea vigoarei, a tinereței, a frumuseții fizice și chiar intelectuale și morale.

În câteva pagini, voi încerca să ridic prestigiul acestei arte, care în țările înaintate a ajuns la rangul de „cult” și constituie un puternic mijloc de educațiune fizică și morală.

Voiu aminti un proverb din ale celui mai vechiu popor, care a cultivat calul și călăria, iar tâlmăcirea acestui proverb cred că va pune

în adevărata sa lumină sportul despre care vorbesc.

Zicătoarea este arăbească și se poate spune în câteva cuvinte: „Paradisul e pe spinarea calului”.

Da, mulți se vor miră și vor socoti pe vechii arabi drept niște vizionari fanatici și fantastici; cu toate acestea nu este nevoie de prea multă bună voință spre a ne convinge că acei oameni au dreptate.

În adevăr, mulți dintre noi poate că își amintesc momente de supărare și de întristare, sau chiar de turburări fizice, în care le-a venit ideea de a încălică și a eși la câmp, fără a se gândi că aceasta ar fi un leac. Și fiecare își amintește cum gândurile cele rele s'au evaporat ca prin minune, spre a face loc frumozelor imagini ale naturii scăldată în lumină și aer, care au schimbat în plăcere și voie bună o stare sufletească bolnavă, supărătoare.

Și am văzut camarazi, care în viața de toate zilele anevoie se hotărau a înstrăina o bucătică de aramă sau nichel, și cu toate astea, în urma unei frumoase preumblări călare, fermecați și transformați, spre uimirea tuturor, s'au oferit a plăti mai multe rânduri de bere, a zvârli gologanii la țiganii care cântau, și a da bacșișuri la cei ce îi serveau.

Am văzut pe un bolnav neurastenic, pe amicul meu căpitanul X, care și-a recăpătat liniș-

tea numai după ce a reluat obiceiul de a călări zilnic afară; și am văzut camarazi grosolani, stângaci, care împrumutând pe nesimțite puțină mlădiere dela cai pe cari încălcau, au devenit grațioși, eleganți, chiar seducători.

Cu toți am avut prilejul, fie în galerii, în saloane, prin vitrine sau pe cărțile poștale să vedem tablouri uimitor de frumoase, care ne înfățișează unul sau mai mulți călăreți orientali, în fantasticele lor costume, călări pe cai superbi arabi și înconjurați de mulțimea care îi admiră.

Adesea în aceste tablouri zărim un colț de fereastră, unde perdeaua se ridică puțin și ochii vizători ai unei frumoase orientale, caută cucernici spre fericitul călăreț, spre fericitul deținător al „*paradisului pământesc*”.

Dar să lăsăm la o parte aceste icoane arabe, izvorite de multe ori din imaginația artiștilor, să părăsim strimta atmosferă a piețelor și ulițelor orientale, să ne reîntoarcem în țara noastră frumoasă, și pe un cal oarecare să străbatem în pas liniștit un frumos crâmpeiu de țară, să călcăm șerpuitele drumuri ce tae pădurea misterioasă, ori pietruitele și surele cărări ce sue și coboară munții.

Gândurile rele dispar ca prin farmec, obrazii se înviorează, o rază de căldură, un val de fantazie străbate sufletul, care se îmbată de plăcere și astfel omul cel mai prozaic și cel mai

ursuz devine poet — cântă! — Nu este atunci în paradis?...

Dar să pornim puțin la trap... Ce ușor, ce lin se leagănă corpul și inima noastră în trapul cadentat al unui cal voinic!... E cea mai dulce legănare a celor mai frumoase gânduri... Tainic, povestitor răsună drumul subț bătăia regulată a copitelor și această bătăe ritmică, unindu-se cu cântul păsărilor, cu sgomotul surd al milioanei de insecte, cu foșnetul frunzelor prin care trece alinător zefirul, dă cea mai plăcută armonie — armonie sublimă, îngerească, care odihnește atât de bine sufletul nostru, adesea zburcumat de patimi și de suferințe! — Și unde alt undevă decât în slăvile cerești, în paradis, mai putem aspira la asemenea senzațiuni, pe care poeții le numesc divine..

Dar dacă înaintea noastră se desfășură o poiană, ori o câmpie, care ne duce cu mintea în cele mai frumoase țări, din frumoasele povești, cu ce frenezie sărim șanțul drumului pentru a galopă mai liniștit prin ierburile mirositoare, printre căpițele de fân nou cosit, ori sărim nebuneste o gărlă îmbrăcată în nuferi, care ne îmbată cu parfumul lor și astfel ne face să simțim cea mai nevinovată și nobilă plăcere, desfătându-ne ca pasărea care plutește de voie și fără nici o conținere, fără nici o rezervă în nemărginitele spații.

Și nu sântem oare iarăși în paradis..?

Câtă vioașie se revarsă pe sufletul nostru și câte otrăvuri, câte boale nu pier ca prin farmec! Nu este aceasta, talmăcirea chiar a tainicului proverb arăbesc?

Dar se va zice că mai putem și în alte chipuri să alergăm în mijlocul bogatei naturi. Se poate, dar câtă diferență!..

Pe picioare... ne trebuie ore întregi prin pulbere sau și noroaie, în rând cu cele mai murdare animale, cu care împărțim drumul până la găsirea unui petec de pământ mai curat, pe care să putem odihni în liniște.

Cu bicicleta... e foarte obositor; nu ne putem mișca decât pe șosele când e vremea bună; ne ajung toți câinii și adesea chiar trebuie să luăm mașina în spinare.

Pe calea ferată.. poate fi ceva mai prozaic și este oare vreun călător care să nu aștepte cu nerăbdare sfârșitul călătoriei, oricât de scurtă ar fi ea..?

Cu trăsura sau automobilul.. exercițiul fizic se reduce la sguđuri neplăcute, care, pe o șosea neingrijită sau pe drumuri, se traduc prin amețeli, dureri de cap sau alte senzațiuni bolnăvicioase și orizontul nostru se mărginește la aceea ce putem vedea în dreapta și în stânga drumului pe care ne mișcăm.

A urcă o coastă repede către un pisc, către o coamă de deal, a urmări o potecă misterioasă!, a trece printr'un vad, a străbate pădurile, ogoa-

rele, sau a tăia miriștea în galop, toate aceste porniri spre orizonturi noi, orizonturi întinse și în afară de atmosfera banală și plină de praf a promenadelor publice, nu-i sunt date decât celui ce se leagă de cal, celui ce învață a cunoaște, îngriji și întrebuința acest nobil animal care completează pe om și mai ales pe omul de războiu, pe militar.

Și în adevăr, este rar ca un bun călăreț să nu inspire încredere în momente grele. În vocabularul său este anevoie a găsi cuvântul „imposibil”. Avântul ce împrumută dela temperamentul și puternicii nervi ai calului său, îl face să încerce orice... Este un fel de beție.... și zi cu zi, trecând cu faptele peste hotarul posibilității obișnuite, ajunge a provoca mirarea și admirațiunea prin oarecare extravagante, care la el trec în domeniul acțiunilor reflexe și se succed, fără să-și dea seama, când trebuința cere.

Încă din timpurile cele mai vechi, oamenii energici, eroii, cavalerii, au găsit în cal un supliment de forță și energie și nici că s'a închipuit de popoare vreo faptă mai de seamă, fără tovărășia acestui animal nobil.

Astfel se explică, pentru ce în legende și în cântecile vechi populare, eroii sânt călări; astfel ne dăm seama de ce Sfântul Gheorghe este călăreț și nimănui cred că nu i-a venit în minte să zugrăvească pe acest erou în căruță, în automobil sau călare pe bicicletă.

Iancu Jianu, Codreanu, Miu, Bujor, toți acești haiduci au cai vestiți, cai sirepi și unde nu e calul, nu e nici isprava; când cade calul, cătușele sânt la picioarele nefericitului haiduc.

Și este oare vreun mare Voevod sau Căpitan a cărui memorie să nu fie trecută la nemurire printr'o statuie ecvestră..?

Mihaiu Viteazul și Ștefan cel Mare ni se arată ca niște semi-zei și este hotărît lucru, că izbânzile uimitoare ale acestor voievozi extraordinari se datoresc în mare parte faptului, că ei se găseau totdeauna călări pe cai frumoși în fața armatei și călări se năpusteau asupra vrăjmașului, ducând după ei mii și mii de călăreți electrizați și exaltați de îndrăzneala Căpitanului, călăreți care nimiceau totul în calea lor, mulțumită unui moral foarte ridicat.

Ofițerii care au servit cu dragoste în cavalerie, acei care în adevăr nu s'au deslipit de oamenii și caii plotoanelor lor, ne pot spune mult despre influența sau înrâurirea călăriei la câmp, asupra oricărui om.

Acești ofițeri își amintesc cu plăcere de entuziasmul tinerilor recruți, când ies la câmp, după câteva luni de manej, spre a călări în grămadă sau în linie. Recrutul uită ca prin farmec corvezile și greutatea serviciului în cavalerie, uită pedepsele și muștrările care l-au făcut să sufere, și în momentul pornirii la galop pentru năvălire, expansiunea fără de seamă a sufletului său

se traduce printr'un „ura” formidabil, care trece ca un curent electric din om în om până la cel mai tembel, până la cel mai molatic, care și el, electricizat, surprinde pe șeful său prin această bruscă desamortire, prin eșirea violentă din atmosfera letargiei în care abia se mișcă și graiă când se află în cazarmă sau la manej.

O! Cât de bine ar fi dacă ar înțelege odată ofițerii noștri că teoriile fără sfârșit și observațiunile mașinalicești în manej, apoi coarda și celelalte artificii, mărginesc și tâmpesc pe om, îmbolnăvindu-l chiar; dacă ar înțelege odată că o singură călărie afară la câmp, e capabilă să redea sănătatea și toate virtuțile pierdute prin colțurile manejului întunecos!

Cine oare a dat la coardă pe vestitul Chicoș maghiar, care înspăimântă Pusta cu chiotele și furtunoasele sale galopuri..?

Și cine a mai vorbit de „umăru 'năuntru” le-gendarului Cazac, care trece Donul cântând ca la nuntă?

Ori, cine a făcut vreodată teoria galopului cu vechiul și înspăimântătorul Numid sau cu Arabul, care gonește și azi zeci de leghe și nu se sfieste a pribegi cu roibul său în jurul unei vi-zuini de leu?

Dar călăreții moldoveni, acei șoimi din Carpați, cari băgaseră spaima în Chicoșul maghiar, în vestitul Cavaler polon, și în cazacul de la Don care, prin agerimea cailor și îndrăzneala

lor, făceau pe turci să tremure în Stambul; dar pe acești neîntrecuți călăreși zic, cine i-a înghesuit vreodată prin colțurile maneului?

Este adevărat însă că azi, când Românul nu mai copilărește în tovărășia calului, primele noțiuni de călărie și dresagiu trebuiesc dobândite undeva, într'un cerc sau într'un maneaj, dacă voști, și dacă nu se poate altfel din cauza timpului. Când însă timpul e favorabil, fie chiar iarna, este păcat să nesocotim câmpul.

Nu înțelegem iarăși de ce iarna este socotită ca un sezon mort pentru călărie? Cât este de salutar și frumos a gusta curatul și sănătosul aer al unei dimineți senine de iarnă, a străbate câmpul albit de ninsoare, a călca zăpada n-troenită, în care razele soarelui se reflectează ca o imensitate de diamante. Zarea albită ne cucerește întreaga ființă, se resfrânge binefăcătoare asupra sufletului nostru, ne face rumeni, frumoși, voinici, fericiți.

Cât de frumos este omul în tovărășia calului vara și iarna și în totdeauna!... și cât de puțin mai seamănă el cu omul de târg, cu omul de cafenea, cu cel de biuro, ori cu cel de salon, pentru care șederea, mâncarea, băutura și voluptatea erotică au ajuns la rangul de profesiune!... Și câți din ofițerii noștri de cavalerie nu se gădesc, din nenorocire, la nivelul omului acesta!...

Un asemenea ofițer își pierde agerimea, și

toată tinerețea inimei sale o înneacă în grăsime.

El urăște mișcarea; cele mai frumoase sărituri ale calului îl înfioară, îi aduc grețuri, dureri de rinichi, palpitație, în fine nu-i mai priește decât calul de lemn sau scaunul dela „îmbrăcăminte sau casierie”.

Dragostea de câmp este înlocuită cu aceea a pereților afumați și îmbâcsiți de boale. Și astfel câmpiile frumoase, satele, cătunele aruncate pe coaste înflorite sau pe văi cultivate, apele șerpuite și limpezi, luncile, zăvoarele ori codrii seculari, plugarii vânjoși, care răstoarnă pământul hăulind cu putere, femeile care seceră, scăldate în soare, auritele lanuri de grâu, fetele subțiri și mlădioase care abia ating pământul ținându-se de brâu în horă, toate aceste și alte frumuseți nespuse, care alcătuesc la olaltă neșpus de frumoasa grădină, adevăratul paradis, pe care noi îl numim „Țară”, toate acestea, pe ofițerul de care vorbesc, îl lasă rece și indiferent; și pe un asemenea ofițer nu știu dacă îl mai trage inima să-și verse sângele pentru Patrie!

Adevărații ofițeri de cavalerie, călăreții de sentiment, care cu pieptul desvelit și pânțele ușor alerg voioși pe câmpii și prin vâlcele, cari cu inimele lor, veșnic tinere, și cu creerii lor liberi de orice gândire prozaică, reflectează cele mai frumoase imagini, cele mai vii podoabe ale naturii, cari știu să guste farmecul unei dimineți de primăvară în crâng, a unei nopți de vară

pe malul apelor sub lumina lunii, cei care se îmbată de fericire la vederea fulgilor mari de zăpadă ce cad în coama calului și pe care foșnetul frunzelor de toamnă, așternute pe cărările din codri, îi trimite la cele mai scumpe povești din copilărie, acești adevărați călăreți, mănâncă, beau și odihnesc puțin.... adevărata lor hrană, desfătare și ideal este „libertatea”, pentru că liberi voesc să cutreere această moșie strămoșească, unde la tot pasul întâlnesc urmele străbunilor noștri viteji și unde ici și colo pe stânci, la hotare, legendele ne arată tiparul unei copite de zneu, urma unui cal de viteaz.

Da, adevărații călăreți, aceia care prin sobrietate și neconținută practică a călăriei, au ajuns să-și facă un cult din acest sport, aceia, în timpul unei preumblări călare, încearcă senzațiuni mai presus decât realitatea, senzațiuni care purifică sufletul, înobilează inima, întăresc corpul, ridică pe om într'o atmosferă cu mult mai curată și-l face a crede în adevăr, odată cu Arabul, că: „pe spinarea calului e paradisul pământesc”.

Când toți ofițerii noștri, mai ales cei de cavalerie, vor fi pătrunși de adevărul ce cuprinde acest proverb, când toți vor voi să aibă cai și vor încălică zilnic cu dragoste, atunci desigur, soarele armatei noastre va străluci în toată splendoarea lui.

CARAIMAN

E o zi frumoasă de toamnă.

În fața casei, pe un pat de fier, stă întins căpitanul Cornea. E suferind de multă vreme și acum zace de o lună și mai bine.

Soldatul său și al unui camarad vecin l-au scos cu pățul din odaie.

„Să vă mai vadă soarele, domnule căpitan. O să vă înviorați și să vedeți că o să vă întremați deabinelea și o să porniți voios la escadron”. Așa îi vorbește mângâitor Linoiu și îi acopere cu îngrijire picioarele uscate și pieptul afară din cale costeliv.

Apoi mai potrivește puțin căpătâiul și perna, aduce un scăunel pe care pune un pahar de apă cu zahăr, potrivește o bucatăică de lemn subt unul din picioarele patului ca să nu se miște, mai trece cu mâna lui vânjoasă peste pătura roșie, netezind-o frumos, și se dă binișor în lături, ca să nu facă umbră bolnavului.

„E vremea frumoasă, Linoiule”, zice rar și încet căpitanul, privind melancolic spre îngălbeniții castani din uliță.

„Frumoasă, domnule căpitan... și uite ațele cum șerpuesc și se leagănă în văzduh! E senin c'o să fie toamna lungă și senină și caldă; o să vă faceți sănătos și o să plecați călare în câmp cu escadronul.

Soldații mă întreabă mereu: când mai dați pe la ei?

Ei sânt așa, de, cum sânt toți oamenii dela țară, dar tot au simțire și le e dor de omul, care le-a purtat de grije”.

„Să dea Dumnezeu, Linoiule, să fie cum zici și să mă fac și eu bine. Așa aș vrea, să fiu iar sănătos!

Nu chiar sănătos de tot, așa cum ești tu, că știu eu, că asta nu se mai poate; — am suferit prea mult!

Dar uite, Linoiule, aș vrea să mă pot mișca pe picioare ca să mai dau și eu pe la cazarmă. În preajma escadronului mi-ar fi așa de bine! Să mai văd și eu oamenii.... Știu eu că le e dor de mine....! Să mai zic unuia, una, altuia, alta... Să-i mai văd frământându-se la țesălat ori la călărie, privind cu încredere după mine.... Să mai văd patrulele plecând dimineța încordate, ori întorcându-se către seară cu găturile întinse și foalele supte.... Să mai văd escadronul la linie și să mai trag o pălmuță, așa în glumă, lui Udrică.... știi, ăla mare și nărozelu, pentru care am luat eu două zile de arest și care mi-e așa drag! El săracu' se căsnește din răspuseri la

orice-l pui și e alergător, dar dacă nu-l tae capul!... L-am văzut eu că-i pare rău că mi-a zis colonelul de el... Sânt buni băeții. Mi-e așa dor de ei! Să le spui, Linoiule, că mi-e dor și să le mai spui c'am să mă scol și am să..."

O tuse seacă și zguduitoare pune capăt acestei tânguiri și soldatul înțelegând că stăpânul său nu trebuie să vorbească așa mult, își face de lucru și se mai depărtează puțin.

„Săracu' domnu' căpitan, n'are pe nimeni” zice încet, dând din cap cu înduioșare și părere de rău.

Apoi intră în odaie, deschide geamurile și începe a îngriji peste tot. „Să fie spilcă și să miroasă a sănătate când l'oi aduce pe domnu' căpitan înăuntru”.

Căpitanul se liniștește din tusea sfâșietoare și închide ochii. E ostenit.

Dar după câteva clipe deschide ochii și privește cu resemnare și liniște spre uliță. „Ce galbenă e toamna!” zice, abia desfăcând țivitele buze, printre care se întrezăresc gingiile albe ca varul. Apoi ridică puțin capul, caută furios în jurul său, trage ușor oglinduța rotundă de subt căpătâiu și privind galeș într'însa, zice cu desnădejde: „Ce slab și galben sânt și eu!”

Mâna cu oglinda îi cade în lungul trupului, ochii rămân țintă spre frunzele galbene de castan și nu mai zice nimic.

La ce se gândește? Așteaptă ceva?...

Dela o vreme se trezește din această tainică și liniștită visare și zice tânguitor și încet: „Linoiule, Linoiule!”

— „Indată, domnule Căpitan”, răspunde soldatul și se apropie de pat.

— „M'ai lăsat singur, Linoiule, și mi-e așa urit!”

Sânt slab și galben ca niciodată; nu-i așa? Și vinele pe la tâmple le simt așa de bine când trec cu mâna; par'că sânt râme! Ce bine mă îndreptasem astăvară la Piatra-Neamțu! Eram roșu, mă mai rotunjisem și umblam ca un coșu prin pădurea de brazi!

Ții minte când ne-am dus la Hangu și apoi la schit la Durău, de unde ne-am suit pe Ceahlău? Eră așa de frumos și eu eram așa de vesel... Par'că nu mai tușeam de loc—asa e, Linoiule?!—și iar îl apucă tusea sfâșietoare și soldatul iar se îndepărtează binișor, cu capul în jos, cu umerii înainte, îngândurat...

Intră iar în odaie, scoate scoarțele și le scutură; apoi desprinde tablourile dela locurile lor și le reazimă afară de zidul casei, înșirându-le la soare.

Unu' câte unu' le șterge de praf și le reazimă iar cu îngrijire de casă. Apoi intră în odaie și șterge pereții peste tot: „Așa a spus domnul căpitan doftor”.

Căpitanul după ce se mai liniștește, întoarce

capul puțin și rămâne cu ochii pe tablourile înșirate la perete.

Mai mult pare că se uită la un portret de femeie tânără: „E așa de frumoasă!” zice cu întristare.

„Linoiule, n'a venit cumvã vreo scrisoare de la.... coconița Viorica?”

— „N'a venit, domnule căpitan, că dânsa nici nu mai știe de mult adresa noastră”.

— „De mult nu mi-a mai scris”, zice foarte încet căpitanul și, oftând adânc, urmează cu o întristare nespusă: „Unde mai sânteți ochi albaștri?... voi care mi-ați arvunit sufletul meu de ostaș pribeag, unde mai sânteți?”

„O fărâmă de dragoste și câte patimi!.. Ce ostenit sânt!...” și, întorcând ochii de la portret, pune iar mâna pe oglinduță și caută într'însa cu desnădejde.

„Ce galben sânt!... Par'că am eșit din sicriu!... Ce puțin am rămas!... Și ce voinic am fost și eu altă dată!... De ce să-mi mai scrie?... Sânt așa de urit și de prăpădit!... N'a fost să fie și pace!... Umblă cu sănătate, domnița mea, căci n'ai nici o vină!... Morții cu morții! Linoiule, ce zici, mă mai îndrept eu?..

Oi mai aveã eu parte să merg cu escadronul prin satele frumoase, pe subt boltele de salcâmi și cireși, să văd lumea toată plină de sănătate, de viață și de veselie, cum ese la gard și pe linie, când trec roșiorii voinici și sprinteni, cu

flamurile lor ademenitoare? Ce bine mi-ar părea! Mi-eră așa de drag să văd plotoanele de călăreți poposind prin ogrăzile oamenilor buni dela țară; și mi-eră așa de drag să văd copiii și fetele sfioase și babele îngrijorate, cum cască gura la soldați, și la cai, ori cum dau în lături, căruțe, pluguri, vite și toate cele ca să facă loc pentru corturile soldaților, pentru conovăț și furgon, pentru cazan și pentru toată gospodăria ostășească... Oi mai vedeà eu, Linoiule, roșiorii cu caii la adăpat ori în jurul cazanului, pierduți în abur și fum? Oi mai gustà eu din strachina ăluia sau ăluia? Mi-o mai fi mie dat să văd luna luminând odihna și somnul escadronului și să uit toate necazurile, fumând o țigară în tăcerea și pacea aceasta!?... Uite și acuma, ca prin vis pare că aud glasul răstit al dejernei cum spintecă liniștea nopței, dând gură la cai... și mă cuprinde un dor nespus să mai aud sgomotul de lanțuri al cailor care se scutură și strănutatul și tusea și gemătul lor și glasul mormăitor al soldaților, care stau în jurul focului și trag din țigări, povestind încet de-ale lor și îngânându-se molcom cu autul vrăjit al cavalerului. Cum aș vrea să mai aud pe Ioan Dinculeasa! Păcat că s'a liberat! Ții minte, Linoiule, la Zănoaga în bivuac? a cântat până târziu despre ziuă și eu n'am dormit de loc, ascultându-l. Cântà așa învrăjbit!.., mi se muià și mi se frângeà inima de cântarea lui duioasă. Cine știe?

S'o fi gândit și el la cinevã; erã voinic și tânãr și gata sã se libereze!"

Și Cornea iar tușește de ți se rupe inima și pe urmã ochii lui galeși, pierduți în fundul orbitelor adâncite și vinete, cautã iar cu întristare spre tablourile ce se înșirã lângã casã.

Și printre toate deslușește într'o ramã groasã, ca într'un fund de boltã, un mic tablou care înfãțișeazã un mormânt proaspãt, fãrã ostrețe, fãrã flori, fãrã salcie; doar o cruce micã de lemn. Alãturi de cruce un soldat abãtut, jalnic și dus pe gânduri, ține de dârlogi un cal cu botul plecat spre pãmântul afãnat.

În josul tabloului scrie: „Sãracu cãpitanul nostru!..”

Pe acest tablou, desprins în alte timpuri dintr'o revistã și pãstrat cu îngrijire, rãmãne multã vreme cu ochii.

În totdeauna s'a înduioșat și a plãns privindu-l și acuma, suspinãnd înãbușit, zice soldatului cu vocea tot mai stinsã: „Linoiule, sã te duci la escadron, sã-i spui lui Tudor sã vinã cu Caraiman; mi-e dor de cal...! te-ai întors, Linoiule?” și soldatul își ia capela și pleacã într'o fugã.

„Sã iei tu seama la domnul cãpitan!” zice de-a fuga lui Simeon, soldatul capitanului doftor, care stã alãturi.

Căpitanul doarme liniștit cam o jumătate de ceas; apoi se trezește ca dintr'un vis frumos și privește spre uliță.

„Câte amintiri din viața mea mă leagă de calu' acesta și e atâta vreme de când nu l-am văzut!”... zice tânguitor și cu ochii caută neconținut spre poartă. E așa de nerăbdător!

„Ia vezi tu, Simeoane, de ce nu vine calu'? Poate că are ceva? O fi bolnav și el, săracu' calul meu!...”

Și tusea îl îneacă și iar tușește de se rupe și apoi închide ochii tot mai ostenit!... Dar abia ațipește și pașii calului, pași atât de bine cunoscuți, pași care l-au trezit de atâtea ori și l-au purtat prin atâtea locuri frumoase, legănând gândul și visele lui de om inimos, pașii aceștia îl fac să tresară.

„E Caraiman!” și, rostind numele calului, se îmbujorează puțin, deschide ochii mari și dă să se ridice. Zadarnică încercare! Doar mâinele le poate întinde spre calu' care înfiorat, abia cutează, oprindu-se la fiecare pas ca și cum ar vrea să dea îndărăt.

„Vino, Caraimane! Vino! Vino, băiatule. Vino la taica!” zice rugător, duios și ademenitor căpitanul.

Și calul se dumerește încet, încet.. și cu stăciune se apropie tot mai mult până ce, sfărâind ușor și mirosind, atinge pătura de lână cu botul.

Acu nu se mai teme, căci recunoaște ochii care au căutat de atâtea ori cu dragoste în ochii lui de cal cuminte și recunoaște vocea, care l-a alintat de atâtea ori.

„Il plimbi regulat, Tudore? Mănâncă bine?... Tu ce mai spui?... Să-i dai lui Tudor, un franc Linoiule, să-și iea și el tutun... De câte ori mi-a scăpărat el pe colnice!... Acu nu mai fumez!... Linoiule, ridică-mă puțin de spate; vroi să lipesc obrazul meu de botul calului. E așa de cuminte săracu?... Uite, îi pare așa de rău că mă găsește zăcând... și ce frumos stă și mă lasă să mă lipesc de el.. Destul, Linoiule!.. l-am sărutat acum... văd bine că nu mai am puțere... lasă-mă pe pernă”, și doar cu mâna mângâind ușor botul și moțul mătăsos al calului, se uită lung în ochii lui mari și frumoși; îl răsfăță cu iubire, și îl tot alintă și cu vocea tot mai stinsă i se jeluește: „Când oi mai odihni eu Caraimane, în umbra ta, pe marginea drumului?... Ne-or mai cânta spre ziuă cocoșii pe la sate?... Om mai trece noi Oltul, când vine el mânios și turbat și om mai auzi în urma noastră sgomotul nebun al escadronului în linie, gonind voinicește pe întinsele șesuri?!.. Când să ne mai cânte țiganu' la jumătatea calea?... Ce rău mă doare, Caraimane, când auz trompeții!.. când pleacă escadroanele dimineața.. și tu încremenești în stănoagă și eu tânjesc și mă usuc și mă istovesc în pat!..

Și iar îl oprește tusea năprasnică și umblând cu ochii după soldat, zărește iar mormântul călărețului, și rămâne nemișcat și cucernic, cu ochii pironiți acolo... spre vejnicia de pace!.

Apoi oftând greu, se întoarce către calul său: întinde spre el mâna uscată, tremurândă și străvezie; lacrimile îi udă obrajii scufundați și uscați și privind rugător în ochii soldaților dă să se ridice... Dar... cade pe pernă și cu ochii deschiși mari și umezi, căutând dureros și dornic în ochii galeși ai calului, adoarme pe veci subț jalea și lacrimile soldaților săi!

H A R T A

Fiului meu Marcel

Locotenentul Cătălin Dunăreanu se află la închisoarea militară. E închis zece zile.

Când a plecat de-acasă, pentru trista expedițiune, a zis lui Ion să-i aducă așternutul, mașina de ceaiu, cutia cu tutun, flautul și toate cărțile, hărțile și jurnalele, care le-a pus el deoparte, pe masa de scris.

„Să vii prin dosuri, Ioane, să nu te vadă nimeni și nimeni să nu știe de știrea mea”, așa i-a zis, depărtându-se trist și umilit.

Acum e singur singurel în camera care i s'a destinat și așteaptă chinuit ziua de liberare, deși are credința, că i se va face dreptate și că se va vedeà că vina lui e numai o închipuire greșită a șefului său, care de altfel l-a prețuit în totdeauna foarte mult.

Se apropie de fereastră și privește galeș la trecătorii liberi și veseli. „Câți dintre aceștia n'or fi mai prihăniți ca mine!”... zice Dunăreanu, adânc mâhnit și cu ochii umezi. Apoi răsucește o țigare și, fumând, se preumblă cu neastâmpăr în lungul strimtei cămăruțe. E foarte preocupat...

Ce va zice comandantul său, când se vor găsi față în față? Cum se va desvinovăți, păstrându-și cumpătul? Cum se va roști în fața colonelului pentru a-și arăta adâncă mâhnire, fără a trece peste marginele disciplinei și ale buneii cuviințe? O! are atâtea de spus și în atâtea chipuri își plăsmuește plângerea, că nu mai știe unde-i e capul.

Fără îndoială, pedeapsa se va șterge; dar cine îi va redă cele zece zile pierdute între patru ziduri în chinuri sufletești ucigătoare?

Ce vor zice amicii, cunoscuții și mai ales soldații săi, care oricum, tot vor afla despre această pedeapsă?

El, ofițerul devotat serviciului, iubitor de soldați și de cai, pătruns de cea mai oțelită disciplină; el care a stat în totdeauna în fața plutonului său ca cea mai vrednică pildă a datoriei împlinite; el despre care soldații aveau credință că este mai curat ca argintul; tocmai el să fie așa de aspru pedepsit?

„Desigur trebuie să fi păcătuțit greu în potriva orânduelilor ostășești; n'a fost decât un prefăcut”... astfel gândește Dunăreanu, că vor zice toți cei care-l cunosc și mai ales vrăjmașii care pândesc din întuneric.

Cum să nu fie preocupat și amărit bietul băiat?

Dar gândurile acestea otrăvitoare îl ostenesc și, fără să știe, caută altă ocupație.

La flautul și începe să cânte. Dar cântarea lui e prea tristă și se schimbă la fiecare clipă. Ia o carte de versuri și citește *Moartea lui Fulger*. Apucă alta și citește *Mortua est...* și tot mai mult își ascute durerea și întristarea lui se preface într'o melancolie bolnăvicioasă.

Acum aprinde spirtul în mașina de ceaiu și face câteva țigări, pe care le aliniază pe masă.

În cele din urmă se hotărăște să întrebuinteze timpul mai bine și să citească ceva pentru probele de intrarea în școala superioară de războiu. Pune mâna pe o carte de teme tactice. Apoi desface o foaie din harta țării și o așterne pe masă. E foaia Craiovei și a județului Dolj până la Dunăre. El rămâne cu privirile pe această fidelă icoană a unei așă de frumoase părți din țară...

Cu ochii lacomi rătăcește încoa și încolo pe soselele, drumurile și potecile, care șerpuesc în culori și forme ademenitoare.

Și în lungul drumurilor se oprește cu degetul, cu mîntea și cu sufletul prin sate și cătune, prin crânguri și păduri, pe malul apelor, prin văi și vâlcele și peste tot locul, unde culorile, formele și semnele hărții arată un colț mai tainic și mai frumos... În fine Dunăreanu se afundă tot mai mult în vraja hărții și uită de sine, uită adevărata lui stare...

Firea lui de călăreț, iubitor de libertate și de zări îndepărtate, îl biruește și cartea cea groasă de teme, părăsită, uitată și împinsă de colo până colo, cade jos după masă, gemând de ciudă... în timp ce Dunăreanu își plimbă inima, pribegind prin țară și colindând aiurit plaiurile strămoșești, al căror vrednic apărător este și vrea să rămână cu orice preț.

Trupul lui poate să fie închis, dar suietul e liber s'apuce orice drum... Ah! de ce nu poate călca peste tot locul?!...

Dar s'a hotărât. Va merge călare dela Craiova spre Calafat. Va lua cu sine pe Gheorghită, soldatul care îngrijește de Viteazul și câțiva subofițeri și brigadieri și se vor instrui cu toții în lungul drumurilor, la școala blagoslovită a lui Dumnezeu.

Va mai lua și pe Copăcel, cânele escadronului, atât de îndrăcit și atât de îndrăgostit de oaste. Și Dunăreanu zâmbește satisfăcut și aprinzând o țigară, se pierde în fumul albastru...

Cine ar crede că este închis și că numai câteva clipe înainte era preocupat și obsedat până la nebunie?!...

Iată-l cu ochii prinși în rețeaua drumurilor și a lanurilor; își face planul de călătorie.

Acum i se pare că soarele e de o suliță pe cer și că se găsește cu roșiorii săi pe șosea, în dreptul Hanului lui Chintescu și degetul său arătător se oprește lângă semnul negru dreptunghiular,

care înfățișează pe hartă „Hanul lui Chintescu”...

Soarbe cu putere aerul proaspăt al dimineții de primăvară, și scaldat în lumină și vânt, se desfată ca un șoim în văzduhuri. E liber... și trece fermecat și aiurit pe subt plopii stufoși și argintii, care umbresc șoseaua. La podul Jiului se oprește. Se uită în sus și în jos, în lungul șarpelui albastru, care, trecând pe subt mărețul pod de fier, se strecoară șuerând printre zăvoaie, păduri, fânețe îmbălsămate, grădinării, sate și lanuri bogate.

Cu închipuirea lui aprinsă de vrăjita hartă, el vede par'că șirul de care încărcate, ce trec la târg scârțâind și vede lăptăresele gătite ca de bălcu, cu fotele scrobite și resfirate, cu flori la ureche și în păr, cu cărlionți pe frunte, cu salbe la gât și cu cărpe de borangic ce-atârnă din creștet până la glesne, cum trec ca vântul, cu donița în cap, drepte ca lumânarea și rumene ca cireașa.

Și mai vede șirul de căruțe în care trece cu brad, cu beteală și cu basmale în toate fețele, nunta înflorită ca un răzor și vede flăcăi în cămăși de sărbătoare, țesute și cusute ca'n basme, gonind călări înaintea și 'n urma convoiului, cu ploști la ciochinări și cu pistoale la cingători. Și mintea lui deslușește mai limpede un băiat voinic, gătit ca un arhanghel, călare pe un cal sur-rotat și buestraș cu coada stufoasă și lungă, întinsă drept în prelungul spinărei, cu coama

la toți draci, cu nările largi și roșii ca două guri de foc în fierbere și cu zece mii de picioare, cum trece ca săgeata pe marginea șoselei. Și aude trăsnetura pistolului și vede norul de praf în care plutește această fantastică vedenie, acest oltean călare. Uimit de atâtea minunății și frumuseți, privește cu nesățiu harta măiastră și zice'n sine:

„Cât de frumoasă e valea Jiului și ce bine mă simt pe aceste maluri! Cum pot trăi oare unii oameni, și mai ales militarii, toată ziua și toată noaptea prin ungherele odăilor întunecoase?”

„Eu unul știu că aș muri sau aș înnebni în câteva ceasuri de captivitate...”

„Lucrând și alergând aci în câmp, la lumina zilei, ostenindu-mă și oțelindu-mă cu oamenii mei pentru țară, rostul vieții mele se lămurește de minune”.

Și zicând acestea, strânge oamenii toriște în jurul său și le arată cum toate cele după pământ se oglindesc aidoma pe hartă și le deslușește cum, folosindu-se de această imagine care-ți pune'n palmă o bucată mare din țară, se poate face mai bine socoteala unui drum.

Acum întreabă pe Trifan, cu ce crede că seamănă șarpele vânăt care străbate harta? „Cu apa vioară a Jiului” i se pare că răspunde sergentul cel mic, spătos și isteț și Dunăreanu trage din țigară zâmbind.

Pe Drăgan îl întreabă, cu ce se aseamănă fă-

șiile verzi din lungul șarpelui albastru? „Cu zăvoaietele Jiului”, răspunde brigadierul fără șovăire și Dunăreanu rostește încet un cuvânt de laudă și trece la altul și apoi la altul și îi lălmurește pe toți și pleacă înainte..

Cu ochii și degetul urmărește în lung panglicuța roșie, ce s'așterne pe hartă în chip de șosea județeană și la toți plugarii și trecătorii care își iau căciula, le zice cu voioșie și putere: „bună dimineața!”

E vesel, e fericit chiar, și pe fața lui senină se vede lămurit, cât este de departe de cămăruța în care se află închis...

Acum se pleacă mai mult pe hartă și se uită cu luare aminte. A trecut satul Podari și e gata să urce coasta spre Radovan. Arată roșiorilor că și pe hartă liniile șerpuitoare, de le zice curbe de nivel, sânt tot mai dese, de par'că sânt șiraguri de mărgelile la gâtul fetelor; e coasta mare și șoseaua merge șerpuid.

Descalcă și urcă cu caii la mână. În capul coastei se oprește la marginea pădurei, lângă locul zis la Lacul Turcului.

Caii răsflă și se scutură. Oamenii potrivesc șeile și iau seama la potcoave. Dunăreanu privește aiurit înapoi spre Craiova. O vede scaldată în soare. Scălipirea acoperișurilor îi ia ochii și, privind neconținut pata cea mare rubinie, se freacă cu dosul mânei pe sub sprincene..

Apoi cheamă oamenii și le arată harta. Aci

la Miazăzi de noi e Valea Bisericeii; aci e Valea Păunei; aci e satul Panaghia; aci Sălcuța; aci Șegarcea. O să le vedem pe toate cu voia lui Dumnezeu și o să colindăm toată țara, că așa li-e dat ostașilor, să haiducească, nu să lăuzească.

Dar.. Marcule!.. știi tu încotro mergem noi acuma? Brigadierul se uită lung pe hartă și răspunde: „Spre Apus până la Valea Bujorului, iar de aci șoseaua o iea printre Miazăzi și Apus până la Radovan”.

Dinule, pe unde mergi la Vârvor? Sergentul caută bine pe hartă și zice: „Merg pe șoseaua asta până la Lacul lui Tepeș iar de aci, între Miază-noapte și Apus se face altă șosea, pe care mă duc la Vârvor”.

Dar dacă vrei să mergi la Vârvor fără să te vază lumea, pe unde o iei, Nițule? O iau prin pădurea asta de fi zice Palilula.. și degețul lui Dunăreanu urmărind gândurile lui, se oprește pe pata verde, ca și când ar fi brigadierul Nițu.

Dar tu, măi Gheorghită, pe unde o iei ca să ajungi mai repede la Cioroiaș? „O iau pe hartă, Domnule Locotenent, și ajung numai decât”... Dunăreanu bagă mâna'n buzunar și scoate 50 de bani; îl mângâie ușor pe obraz ca pe un nevinovat prostuț și-l cinstește. Băeții râd pe'nfundate și Gheorghită e mândru.

Și toate aceste sănătoase închipuiri, Dunăreanu le trăește ca și cum nu ar fi închis.

Acum încalecă și pornește înainte la trap.

Când ajunge la Lacul Vițelului se oprește. La răspântia Vârvorului îl ține în loc o troiță crestată cu măiestrie și zugrăvită cu sfinți și cu arhangheli călări pe cai încordați. Așa vede Dunăreanu Cruciulița cea mică și neagră după hartă.

Apoi la vale, pe lângă pădure, se face un drum de care, ce duce la Panaghia. În pădurea cea mare vede stejari, goruni și tufani seculari și vede luminișul tainic, așternut cu flori albastre de cicoare și romanițe albe. Și Dunăreanu aude cucu' și cintezi și vede gușterul verde înmărmurit pe o rădăcină cu ochii în soare și mințea lui se odihnește și sufletul lui se desfată. Desprinde o foaie lată din tejul dela marginea șoselei, o pocnește și amintindu-și de haiducii și de vremuri năstrujnice, inima îi doinește și iată-l cântă:

„Teiule, cu foaia lată,
 „Ce bine mi-ai prins odată!
 „Când potera mă gonea
 „Foaia ta mă ascundeă”...

O! hartă vrăjită, hartă vrăjită! câtă putere ai și ce mângâiere poți aduce unui tânăr inimos!...

Dunăreanu urmărind drumul pe hartă, pornește fluerând cu Viteazul la mână și oamenii îl urmează descălicați. El le arată ce ușor se

poate cinevã rãtãci într'o pãdure și le reaminteste toate chipurile în care se poate omul orienta, ca sã fie sigur cã iasã la liman și îi vine în minte un cântec vechiu și cu mâinele proptite în muhia mesei, rezemat de speteaza scaunului, cu ochii pe jumãtate închiși, sã dãinie și cântã înret:

Firi-al dracu' codru verde
 Ce ie 'n tine nu se vede,
 C'am intrat fãr' de mustațã.
 Și-am ieșit cu barba în brațã!..

Apoi se pleacã iar pe hartã și întrebã: Chitule, dacã lãsãm șoseaua și intrãm în pãdure, cum nimerim Lacul Stejarului?

Sergentul se uitã pe hartã și zice: Lacul Stejarului e tocmai la Miazãzi de unde ne gãsim noi, de aici dela „Cãrcimi”. Dacã mergem dupã busolã sau dupã soare, ori dupã mușchii copacilor la Miazãzi, nimerim drept în lac..

Și Dunãreanu cu mintea, vede sergentul mergând înainte cu ochii pe acul busolei și roșiorii toți strecurându-se printre copaci dupã el și aude foșnetul frunzelor așternute din toamnã și freamãtul vârfurilor și pe urmã... minunat de destoinicia sergentului, ese din pãdure drept în malul lacului..

Acum, tãinuind cu oamenii, se îndreaptã spre Puțul lui Prejbeanu. Fãrã sã știe cum, întinde mâna, ia o țigare, o aprinde și i se pare cã vede

lămurit cum se înghesue caii însetați la jghia-
bul puțului. Aude cumpăna scârțâind și vede
ciocârlanul, desfătându-se în văzduh.

Incalică și mână drept la Radovan prin Poiana
Șerlăului.

Acum scoboară coasta pe șoseaua șerpuită.
Rămâne cu degetul pe satul Radovan și pri-
vește pe hartă de jur împrejur..

E visător... Cu mintea se duce înapoi spre
vremile de vitejie și glorie. Povestește oame-
nilor despre bătălia dela Radovan între Mihai
și Turci și le arată câmpia întinsă, pe care fu-
geau spre Dunăre în neștire și îngrozite, cu ca-
nafurile în vânt, fesurile turcești...

Le arată Desnățuiul umflat și stacoiu de le-
suri și de sânge păgân și le vorbește de virtuțile
străbune și de strămoșii năpraznici, care au ro-
șit miriștele cu sângele lor, de iese și azi prin
grâu *sângele voinicului*. Și le spune cu patimă de
Preda Buzescu, de Manta, de Mihalcea, de Ca-
lomfirescu, de Cocea, de Băleanu și de plăeșii
lor; de dragostea ce aveau de plaiuri, de codri,
de lege și de Domn; cu un cuvânt *de Patrie*.

„Erau uriași, să fiți ca ei!” zice tare Dună-
reanu și toată ființa lui tresare și se înviorează,
căci i se pare că vede oamenii săi rămași pe
gânduri, privind în zarea șesului..

„Ce o fi în sufletele lor tinere?” zice apoi
încet și trece înainte..

Acu e în satul Radovan. După cum se vede

pe hartă, satul e mare. Va fi și o cârciumă bună pe linie. Se vor găsi de toate. Dunăreanu stă deoparte și ia seama cum îngrijesc oamenii de cai.

După ce s'au pus trăistele în capetele cailor, oamenii mănâncă alături, în umbra lor, și Dunăreanu îi cinstește cu vin bun din Dealul Robului; ochii lui stau țintă pe hartă spre fâșia ruginie în chip de podgorie, pe care scrie: „Dealul Robului”.

E Duminică. Dunăreanu privește încântat la hora din fața hanului. Oltencile frumoase își leagănă răzător inimile și se leagănă mlădios ca crinii în adiere. Pașii lor mărunței abia ating pământul tremurând ușor și roșiorii se prind între ele ici și colo, ca macii într'o cunună de grâu și de ovăz; și Dunăreanu vede țiganu' cu capul chitit pe vioară, cu vrăjitu-i arcuș legat în sfori și în sârme, dăscălind coardele; aci mânios cu ochii în pământ, aci dulceag, galeș și visător cu ochii pe cer; și-l vede cum se mișcă de colo, colo, în cadența cântecului, în mijlocul acestei cununi, în mijlocul împărăției lui atât de mică dar atât de frumoasă și de trainic îngrădită!...

El stă la masă cu popa și cu învățătorul, în timp ce scapără pintenii și dudue pământul de jocuri nădrăvane.

S'a încins un brăuleț înfricoșat. Sub scaunul de pae pintenii lui Dunăreanu se isbesc în ca-

dență, și în frământarea aceasta svăpăiată, amețitoare și voinicească, Dunăreanu vede trezindu-se toată bărbăția și îndrăcirea strămoșească și cu nespusă mulțumire sufletească se încredințează tot mai mult și mai pe deplin, că românul acela care se mișcă a gale pe lângă carul cu boi, ori care doarme în vârful carului cu fân, pe mijlocul șoselei, e în stare să răstoarne pământul când s'o înfierbântă!..

„Dar ce o să fie, când o avea și el o traistă și o strachină mai bună la vatra lui?” zice Dunăreanu plin de curaj și cu încredere în viitor.

Și acum, vorbește cu învățătorul despre liberarea economică a țaranului, așa de bine pusă la cale de băncile populare și despre redeşterarea națională prin propășirea culturală.

„Vor veni flăcăii altfel pregătiți la cazarmă, și alta va fi vloga lor și puterea țării va fi alta”..

Astfel cugetă Dunăreanu cu ochii pironiți pe satul Radovan și împrejurimile lui. Rătăcește apoi prin toate satele; pe la Lipov, pe la Intorsătura, pe la Bârca și Catane și tot mai la vale până în grindurile Dunărei și i se pare că vede și aude cârduri de graurițe... Se răsfață sufletul lui și el se îmbujorează de atâta libertate!..

În cele din urmă ia liniuța și măsoară pe hartă depărtarea între Radovan și Cioroiși; i se pare prea mult. Măsoară încă odată și încă odată și tot mai reduce câte un centimetru..

E nerăbdător. Stă pe gânduri cum să-și po-

trivească mersul ca să nu ajungă nici prea târziu, nici cu caii osteniți.

Cheamă pe sergentul Trifan și-l trimete în recunoaștere la Bârca: „Păstrează cadența, ferește piatra și să vii diseară la Cioroiși cu toate în regulă și cu calul uscat. Să spui multă sănătate și voe bună Părintelui Baculescu și Căpitanului Popescu de se vor găsi acolo. Da... îți merge calul bine, Trifane?

— E mititel Brebenel, domnule Locotenent, dar e voinic și cere drum... Păcat numai că-i țara mică și n'are unde se'ncură!

— Dacă îi' prea mică, s'o mai mărim, Trifane!...

-- S'o mărim, domnule Locotenent, că ăsta-i rostul nostru. Și-apoi domnia voastră, ne-ați tot cântat că de jur împrejurul nostru tot în dimie se îmbracă lumea și tot românește se vorbește... Ne-om închegă odată!

— Bine, Trifane, bine! ești vrednic să porți arme...

— De ar gândi și simți toți ca tine, înseamnă că eu mi-am făcut datoria și nu de geaba am supt lapte românesc pe pământ românesc. Du-te, Trifane, și umblă sănătos. Să mergem, băeți!

Și în închipuirea lui, își iea ziua bună dela preot și învățător și dela toată lumea adunată.

Apoi aruncă un pumn de gologani țiganului, încalecă și pleacă la trap. Fetele rămân pe gânduri cu ochii pe norul de praf, în care abia se

mai zăresc tunițile stacojii, stropite cu stele de aur... S'au dus roșiorii!.. Și Dunăreanu repetă melancolic: „s'au dus roșiorii”!

La pădurea Intorsătura se oprește în poiana lui Constantin, pe apa Ivanului. Vede nuferi galbeni și albi ce acoper apa curată. Un miros proaspăt de luncă i se pare că pătrunde în cameră și începe a cânta:

Verde foaie mărăcine,
 Uite primăvara vine.
 Căpitane Costandine,
 Strânge-ne pe lângă tine
 Câte patru câte cinci,
 Care sântem mai voinici,
 Lungi în mâini și largi în spete
 Cum e bine în codru verde..

Și, cântând astfel, pleacă înainte dus pe gânduri..

Dela Perișor, lasă șoseaua județeană și apucă pe drumul ce duce la Cioroiăș. Copăcel gonește pe lanuri, sărind în sus ca un nebun, după cio-cârlani; un epure sare speriat dintr'o tufă și cu urechile ciulite o ia la goană pe un răzor. Copăcel aleargă ca năluca după el și roșiorii dau chiot.

Acù asfințește soarele. În fața lui Dunăreanu se arată cerul roșu ca para de foc... S'au de toaca.. Dunăreanu devine cucernic.

Vede turla bisericeii, sclipind roșiatîc în asfințit și vede satul îmbrăcat în flori albe de salcâmi. Aude un muget puternic de taur; pe urmă un cocoș nadolean buciurmând. E satul mai aproape.

Cu dârlogii pe gâtul calului trece gânditor printre mișcătoarele lanuri din vatra satului și ca grâul în vânt se leagănă sufletul său.

Acu e în satul Cjoroiaș... Bate la poarta lui Preda Corlățeanu. Căinii latră, un argat sare și deschide; Dunăreanu și roșiorii săi intră călări. O fecioară 'năltuță, subțire, cu fața smadă și ochii mugurii, iese pe prispă cu șalul pe umeri.

„Ce faci, Cătăline? Ce vânt te-audce pe la noi? Imi pare așa de bine că te văd!.. Hai! descalică; vino cu mine, să căutăm pe maica; e prin grădină... Nen'tău Preda e dus la Băilești; o să vină curând... Hai, Cătăline! Hai!.. n'avea grije de oameni și de cai, căci vor trăi bine la noi... Haide!.. Știu eu că ți-e gândul la oamenii tăi!..

Și Cătălin aude lămurit graiul acesta vrăjit și descalică și acuma iată-l, merge alături de fată și nu știe cum să înceapă.

Are atâtea de spus! Doamne! de-ar spune câte are în gând, n'ar mai fi Cătălin cel sfios... E așa ușor să vorbești de departe...

Dar vezi Cătălin e cot la cot cu dragostea lui! Și acu ocolesc grădina, alergând ca niște copii sburdalnici...

Se opresc puțin lângă o răsură înflorită; fata

rupe o crăcuță de flori, o miroase și i-o dă. El se pierde în ochii ei mugurii.

E așa de fericit!

Și ca și cum n'ar putea duce atâta fericire, o ia de mână și pleacă pe linia satului întru întâmpinarea lui Preda Corlățianu.

Aude de departe sunet de clopoței... Cu ochii alunecă pe drumul ce duce de la Cioroiși la Băilești și ar merge în neștire pe linie, ar merge până la capătul lumii... Cum să nu meargă cu dragostea lui? Dar satul Cioroiși e la marginea *foii* și drumul la Băilești se sfârșește în chenarul cernit al hărții...

Unde și cum i-o fi urmarea tainică?

Dunăreanu ridică încet capul privind aiurit în sus. Visează deștept... E alături de domnița inimii lui. O ține de mână și o privește cu sfii-ciune, cu evlavie, cu dragoste nețărmută.

Acu ea se reazimă de umărul lui și el par'că tot mai mult îndrăznește. Mâna lui se plimbă lin prin părul ei mătăsos și alunecă pe mijlocul ei subțire și mlădios. E gata să-i spună verde cât îi e de dragă... O strânge la piept; inima îi bate cu putere!... Dar... ușa odăii scârție încet și în prag... se arată Ion cu suferțașul.

HOMEOPATIE

..Dar cum se face, mă Ghiță, că Bărbulescu ajunsese profesor la școala de cavalerie?

— Foarte bine. Firman împărătesc și gata... Și ce te privește pe tine? Nu cumvâ ești gelos?

— Bine, bine! Firman împărătesc și dacă vrei, o fi puțină gelozie, dar spune drept, are el, coada clasei noastre, pregătirea necesară pentru a servi ca mentor sau cicerone tinerilor, care sânt chemați a umple golurile de mâine? Este el cel puțin un călăreț îndrăcit, dela care să învețe copiii ceva? Are el ceva comun cu meșteșugul de profesor sau pedagog? Când a avut timpul oare să se pregătească pentru această chemare atât de opusă cu firea și mijloacele lui? Eu știu că românul e născut poet și muzicant, dar n'am auzit până acuma că e născut și pedagog și profesor.

Ca să fii profesor trebuie să 'nveți; și printre profesori, puțini sânt pedagogi, puțini se nasc.

— Așa este, Gogule dragă, ai dreptate, dar tu uiți că Bărbulescu este nu numai un simplu

român; el este ofițer și dacă este ofițer *trebuie să facă de toate*, că de aceea e plătit și are atâtea foloase că nu mai poate trăi de ele.

— Văd eu că ești hotărît pe glume; dar oricum, trebuie să ne îngrijească puțin ușurința, cu care la noi se dau diferite însărcinări ofițerilor și nepotriveala ce se vede, de cele mai multe ori între ofițer și slujba la care este pus.

Eu îmi aduc aminte, încă de pe când eram elev în școala militară, că ofițerii noștri pedagogi, erau toți recrutați de la coada promoțiilor lor. Și dacă întâmplător se găsea câte unul mai curățel la minte, acela sau nu avea fason și era ridicol în fața noastră, sau îi lipsea principalul — *simțul pedagogic și tactul* — și din această cauză, carcerile și închisoarea școlii erau veșnic și chiar de sărbătorile Mântuitorului, pline de copii...

Ei bine, deși au trecut douăzeci de ani, eu nu observ un progres prea mare în raport cu timpul. Ci văd că și azi, înaintea simțului pedagogic și al altor calități, trec interese particulare.

Și astfel, sânt mulți ofițeri cu care țara a cheltuit sume enorme pentru a-i specializa, trimetându-i chiar în țări străine, și dela care nu s'a profitat — care n'au rentat nici cel puțin dobânda legală — pentru că alții decât ei, au avut interes să fie la instituția pentru care

s'au pregătit ei, sau pentru că lor chiar nu le-a convenit garnizoana, unde se găseă instituția.

Așă, unul din cei mai distinși absolvenți ai Școalei de cavalerie dela Viena, în loc să meargă la Târgoviște să arate tinerilor ofițeri de cavalerie ceeace cumpărase cu bani publici, s'a oprit în Dealu-Spirei, la Școala de infanterie.

Un altul, tot distins elev al Școalei de cavalerie dela Viena și trimis acolo tot spre a deveni profesor, a ajuns ofițer cu aprovizionarea la un depozit de armăsari, pentru ca să facă loc la Școala de cavalerie, unuia care toată vieța servise la Consiliul de Răsboiu, dar care în cele din urmă se însurase în județul Dâmbovița — capitala Târgoviște.

— Ei, dar știi că ești nostim, Gogule, cu pretențiunile tale! Păi ăla înainte de a fi comisar regal nu fusese călăreț? Eu unul nu glumesc, ci rămân verde la felul meu de a vedeă, adică cum văd toți în timpul de față: *ofițerul român e de toate*. Și precum a devenit din călăreț procuror, tot cu aceeași ușurință se va preface din magistrat în călăreț și din călăreț în nemțoaică la copii — că de aia e gintă latină; și cum au mers lucrurile atâta vreme fără să ridice Bulgaru capu, așă vor merge și de aci înainte. că n'ai să îndrepti tu lumea. Tu ești un idealist fantastic și ca toți idealistii, nu ești niciodată mulțumit. Dar poți să-mi spui orice, ofițerul

român trebuie deprins a face de toate și la urma urmelor chiar să prohodească... că pe câmpul de luptă de unde să chemi pe popa?... Specializare!?!... teorie!... Nu vezi tu că la toate școlile noastre și chiar la Școala de războiu, profesorii se schimbă cum se schimbau călărașii la prefectură și treaba merge. Ce vrei, dacă i-a venit cutăruia rândul la înaintare și vrea să rămână și în Capitală? Trebuie să-i găsești un loc unde-o fi, numai să fie în București și treaba o face că e foarte inteligent și are o putere de muncă și o voință... Citește-i memoriul și o să te încredințezi că trebuie să-l satisfaci; altfel e în stare să demisioneze tocmai în vremile astea turbure... De! trebuie să iei în considerație...

— Da, mă Ghiță, așa o fi cum zici tu: *ofițerul român, numai fiindcă e ofițer, trebuie să știe de toate*; și eu poate că sânt un idealist fantastic, dar mi se pare că de domeniul idealului și al fanteziei ține tocmai ofițerul vostru *homeopatic* sau *ofițerul cameleon*, cum vrei să-i zici. În tot cazul, frumos ideal, dar nu știu când l'om ajunge. Până atunci ascultă și ține minte o istorioară, pe care am auzit-o și eu dela tată-meu, un alt idealist, săracul!...

Pe la anul 1860, s'a dat prima poruncă domnească, ca în fiecare județ să se numească câte un inginer de poduri și șosele.

Pe atunci, la Romanați, eră ispravnic boieru Prejbeanu.

Cum i se cetì porunca, îmbrăcă pardesiu și se duse drept la spițăria lui Melzer, unde găsi chiar pe patron și-i spuse noua poruncă domnească.

— Asta pun, tomnu Preșpian... nu mai se sparji sticle cu vin și oule chint merji în șuteț.

— Tocmai de aia, dragă Melzer, m'am gândit și eu la tine... răspuse boieru zâmbind.

— Cum la min?!..

— Da, tu o să fii inginerul județului. Am și dat ordin să-ți facă hârtie.

— Dar bin, tomnu Preșpian, eu am gresut până agum sint numai farmacist și nici nu preștii altcevă.

— Nu face nimic, Melzer, tu iești neamț și neamțu știe de toate...

Și astfel, bietul Melzer, care se născuse între borcane și trăise cincizeci de ani printre sticle, i-a fost scris să moară la șaptezeci de ani printre pietrele chilometrice... *numai pentrucă erà neamț.*¹⁾

În Romaniți însă, multă vreme după moartea lui Melzer, când ajungeai la un pod, trebuia să treci prin vad și pe șosele nu vedeai decât sticle și ouă sparte, iar bieții călători se vâitau de rău de mare...

1) Așa era credința generală în epoca aceea de prefacere, când nemții practicau la noi toate meșteșugurile.

OM ȘI OM!

„Leontopol a fost dat afară din armată pentru că s'a făcut vinovat de *nereguli* în serviciul casieriei și tu zici că trebuia să-l poftim ieri la masa noastră, în Parcul Oteteleşanu, că de... „ne-a fost camarad și prieten și dacă a greșit și-a luat pedeapsa”.

Și ai băgat de seamă? el atâta așteptă... credea că i se cuvine și pe fața lui radioasă se vede bine că e gata să vină și nepoftit!

Dealtmintreli l-am văzut de multe ori amestecat cu ofițerii și l-am auzit luând cuvântul și criticând cu asprime instituțiunea care l-a ținut în sân, ba punând chiar în cumpănă cînstea unor ofițeri capabili, muncitori și onești.

El a fost în totdeauna obraznic ca un grec, dar de când a fost silit să-și ia adio dela epoletul de care se ținea cu îndârjire, mistificând două-trei rânduri de judecători și târîndu-se ca o reptilă la picioarele oamenilor influenți, a devenit par'că și mai îndrăzneț.

Și dacă aseară nu mă găseam cu printre voi,

sânt sigur că v'ar fi onorat iar cu prezența lui că... de... „de săracul! și-a luat pedeapsa; și cine poate să ridice piatra?!”

Așa o fi?! dar eu am mai văzut și într'alt fel și dacă stai să mai bem câte-o bere, o să pricepi poate din spusele mele cât este de cinic Leontopol, ce greșit înțelegeți voi clemența și cât rămâneți datori instituțiunei.

Cele două beri fură poruncite și căpitanul, care vorbise, aprinse o țigară și reîncepù:

După manevra dela Balș, din anul 1889, mi se pare, regimentul nostru a plecat pe jos la Pitești unde aveà reședința.

În drum ne-am oprit pentru popas la Piatra-Olt și toți ofițerii ne-am dus la gară să mâncăm.

Restaurantul erà aproape gol, căci pe atunci circulau puține trenuri. Numai la o masă, într'un colț opus în diagonal cu colțul în care ne așezarăm noi — colțul din stânga cum intri în restaurant, știi? — ședeà un domn de o înfățișare distinsă, dar care, încă dela intrarea primilor ofițeri, printre care mă găseam și eu, s'a întors cu profilul și proptindu-și capul pe toată palma și-a ățintit privirile într'un jurnal și s'a ghemuit între scaun și masă, ca și cum ar fi vroit să nu-l vază nimeni... Știi, ca struțul...

Lucrul acesta n'ar fi avut nici o însemnătate și s'ar fi cufundat în întuneric, dacă nu s'ar fi găsit cu noi și colonelul nostru, care intrase

cel dintâiu în restaurant și văzuse o clipă figura și gestul străinului.

În adevăr, abia ne așezarăm la masă și observarăm cu toții că privirile colonelului se îndreaptă cu stăruință spre acel domn, ca și cum ar fi voit să-i întoarcă prin sugestiune capul spre el. Dar după un răstimp de tăcere și neastâmpăr, văzând că nu izbândește se pleacă spre căpitanul meu, care ședeă alături și îi zise încet: „Dobrescule, domnul acela care citește, nu este cumva Davidescu?”

Și căpitanul Dobrescu, un camarad de clasă al colonelului, prefăcându-se că are ceva de cercetat pe peron, se duse către ușe, de unde se descopereă mai bine fața misteriosului cititor; apoi, întorcându-se, șopti colonelului: „Da, este chiar Davidescu; dar cum a îmbătrânit?..”

„Necazurile!..” îi răspunse colonelul cu o voce și cu o privire, din care se lămureă cea mai profundă compătimire.

Majorul nostru prinse exclamațiunea colonelului și, cum îi plăceau foarte mult povestirile jalnice, întrebă repede:

„Dar ce necazuri, domnule colonel?”

— „Tu nu-ți aduci aminte?” îi răspunse colonelul. „Asta e Davidescu, șeful promoției mele. Voi ați fost cu un an în urmă, dar trebuie să-l îți minte, că doar eră sergent-major”. Și apoi începù să vorbească cum ai vorbi despre un

om care a murit. „Nu știi? Numai el încălecă pe Flinta, iapa cea vânăta rotată și plină de draci. Toți îl admirau. Par'că-l văd și acum, la inspecția M. S. Regelui, cu ce eleganță și precizie o conducea... eră scris... Ții minte că la toate se pricepea și că noi toți îl priveam ca pe un geniu și nici un ofițer dela școală nu aveă curajul să-l privească de sus.

Și nimeni, începând cu comandantul școlai, nu se îndoiă că Davidescu va ajunge departe în carieră. Dar... de soarta lui nu scapă nimeni”, adăogă colonelul suspinând cu întristare, deși nu eră un fatalist afirmat.

Apoi continuă, povestindu-ne cu deamănuntul succesele prin care a trecut Davidescu în primii ani ai carierii și cum tocmai când i se lumina mai strălucitor viitorul, într'o bună zi a fost silit să demisioneze pentrucă într'un moment de uitare de sine și-a pierdut cumpătul și într'o discuțiune aprinsă, a insultat grav, amenințând chiar pe căpitanul său.

Și spuneă colonelul că ar fi fost vorba de o presupusă intrigă amoroasă, oprită de morala socială; intrigă în care Davidescu fusese atras..

De altfel din toată povestirea se deslușeă bine că bietul băiat fusese mai mult o victimă a tinereții, a lipsei de experiență în viață și mai ales a căpitanului său, un om puțin corect și

cu apucături urâte, care vedeă în cinstea lui Davidescu o perpetuă mustrare și vroiă cu orice chip și preț s'o veștejească și să scape astfel de această obsesiune.

În fine Davidescu fusese împins de o mână vrăjmașe la toate greșelile în care căzuse și provocat la indisciplină.

Și totuși, precum spuneă colonelul, el a refuzat pe toți amicii care se oferiseră să-l apere dacă s'ar fi decis să meargă la consiliul de războiu și a preferat să plece din armată, deși eră sărac...

„S'a dus și nu l-am mai văzut de atunci și nici n'am mai auzit de el”, așa țin minte că a încheiat colonelul, dând din cap cu durere.

Și cum eră pe la sfârșitul mesei, schimbă deodată firul povestirii și amintindu-ne succesele regimentului la manevre, hotărî să ne cîntească cu șampnaie.

Ne întrebă dacă primim să poftescă între noi și pe fostul său șef de clasă și amic.

Admirațiunea, simpatia și compătimirea ce deșteptase în noi calda lui povestire, apoi dorința nespusă a colonelului de a-l aveă aproape, dorința care se deslușeă perfect din pretinsa lui stratagemă ne făcû să răspundem pe întrecere: „Da, domnule colonel! Să vină!”

Și căpitanul Dobrescu se și repezî să-i spună. Davidescu l-a recunoscut numai decăt, însă

cum ridicase capul, am putut observa din surâsul său amar, că nu-i părea bine — era contrariat.

În adevăr, căpitanul se întoarse și spuse colonelului că Davidescu nu primește.

Atunci văzurăm pe colonel, că pune șervetul pe masă și se pregătește să meargă el. Gestul său fu însă prevenit de fostul ofițer, care ridicându-și brusc înalta statură, părăsi platonica sa ascunzătoare, făcând câțiva pași și zâmbind forțat, strânse mâna colonelului foarte aproape de masa noastră.

Eră palid ca ceara și nu putea vorbi nimic. Insuși colonelul nostru nu găsea nici un cuvânt. Erau ca de piatră.

Și în mijlocul unei tăceri mormântale noi stam cu ochii pironiți la această scenă, a cărei tainică urmare ne ținea într'o încordare sufletească stranie.

În fine, colonelul rupse cu multă greutate și întretăiat: „Dar... oricum... Davidescule dragă... mi-ai fost șef și camarad... și... amic și dacă ai un parapon contra instituției *de atunci*, nu trebuie să mă lovești cu cruzime în cele mai bune sentimente... Și cred că e păcat să privezi pe acești tineri de via plăcere ce și-au exprimat... să... bea un pahar cu tine.... Ei te cunosc toți și te stimează... Între noi ești bine venit... Ai fost roșior și pentru noi ești încă roșior... și... ești tot camaradul distins Davidescu...”

Dar în timpul când vorbea colonelul, el își aruncase aiurea melancolica privire. Părea că într'o perspectivă depărtată, o panoramă s'ar fi deschis înaintea ochilor săi rătăciți, și că s'ar fi găsit sub farmecul ori poate... sub povara splendidelor amintiri dela începutul carierei sale militare.

Visă deștept..., căci colonelul tăcuse de mult când el trecându-și mâna peste fruntea umedă și încrețită, ca și cum atunci s'ar fi trezit, începù: „Vă sânt recunoscător și.. sânt adânc mișcat;.. sânt chiar ostenit de emoțiune... Viața mea a fost stricată și.. aș da chiar bucuros ceea ce îmi mai rămâne din ea, numai să fiu încă o clipă, numai o clipă, vrednic de a sta într'un asemenea cerc..” Și cu un gest sincer, la care concureau ochii săi triști și o mână extraordinar de frumoasă, gest care exprimă perfect starea lui sufletească și pe care nu l-am mai văzut la nimeni, ne arată pe noi.

Făcù apoi o pauză ca și cum ar fi fost istovit și tușind încet, reîncepù ceva mai aprins: „Eu am fost.. da, am fost odată.. dar e mult de când nu mai sânt și nu mai trebuie să fiu camaradul D-v...” Și propriul său nume i se stinse pe buze. Iar pe fața lui descompusă am văzut eu pentru prima oară în viață, ființa adevăratei dureri sufletești..

Rămăsese mut săracul și rătăcea cu privirea

asupra mesei noastre ca și un câine de pripas, care se oprește la o răspântie și nu știe încotro s'apuce..

Noi nu suflăm o vorbă, așteptând desnodământul; când el, orientându-se, reluă cu amărăciune: „Spune, domnule Colonel, ofițerilor duminale, ceea-ce nu mi se cade mie să le spun.. Spune-le, te rog, că armata este imagina națiunii.. așa am judecat atunci.. așa judec și astăzi.. Și această imagină trebuie să fie curată ca.. lacrima...” Și o picătură ca roua scăpă de sub tremurătoarea-i pleoapă și se prelinse ușor pe obrazul său de ceară.

Urmă apoi cu greutate: „In mijlocul corpului ofițeresc nu mai are ce căută acela care..” aci se oprì ca și cum cineva l-ar fi strâns de gât..

Și, plimbând pe de-asupra noastră o privire nespus de tristă, salută discret, strânse mâna colonelului, clipind nervos pleoapele, apoi se îndreaptă spre ușă clătinându-se și, scoțând batișta, părăsi sala.

Văd că plângi!.. Așa am plâns și noi!

BRIGADIERUL ZAINEA

...Erà Duminecă; treceà garda la Palat.

În sunetul trezitor al muzicii și în cadența bărbătească a unui voinic sergent, săltà drapelul maestros pe de-asupra mulțimei ușuraticе din Calea Victoriei.

Insoțitorul meu, un căpitan la pensie, se opri scurt pe trotuar, se întoarse cu fața la trupa care treceà și încremeni cu pălăria în mână și cu ochii pe drapel..

Un domn de lângă noi se adresă micului său fiu: „schau die Fahne, nim deine mütze”. Èrà un neamț, care cu căciula în mână, salutà respectos simbolul țării în care trăia și învăța pe fiul său, ceea-ce supsesse el, poate, odată cu laptele.

Și copilașul, un băețel plăviț și cu obrajii rumeni, își luă căciula și rămase fascinat și uluit de splendoarea vânătorilor.

Bătrânul meu camarad, mângâie ușor capul descoperit al copilului, zâmbi prietenește neamțului, apoi, luându-mă de braț, porni ușor ca

o pană în cadența muzicii și, arătându-mi mulțimea de pe trotuare, îmi zise revoltat:

„Vezi tu! doi, trei se descopăr, iar ceilalți par'că n'ar fi români..

Nu este dureros să vezi cum un strein cu simțire se grăbește a saluta și ai tăi trec indiferenți sau privesc cu gurile cascade ca la ceva curios ori hazliu? Nu pot să pricep, cum este cu puțință ca cineva să se nască și să trăiască pe pământul acesta, pe care numai steagul ni l-a păstrat, fără să tresară la vederea acvilei și să-i aducă din toată inima omagiul cuvenit?!!

Eu acuma nu mai sânt tânăr, ba sânt chiar bătrân și totuși, când trece garda, o urmez ca un copil și fiecare tact al muzicii pătrunde adânc în sângele și nervii mei; cu pumnii mei mititei aș sparge ziduri... și în sufletul meu zbuciumat și dăorbit de valurile vieții, tot mai înflorește o viorea: „sentimentul ostășesc”. Și nicăeri nu mă regăsesc mai întreg și mai bun decât aproape de faldurile drapelului; știți, ca un copil rătăcit, care și-a regăsit pe maică-sa și se ține cu dragoste și înfrigoare de poalele ei, de teamă să n'o mai piardă. Trecerea unei trupe ori schimbarea gărzi, sau orice altă paradă, este pentru mine o adevărată premenire; mă întinerește și mă înviorează și îmi dă atâta încredere!...

Poate că ți se pare curios, dar uite așa sânt

eu, ăsta care mă vezi, om de cincizeci și opt de ani, simplu și inutil pensionar, dar care nu mă pot stăpâni de a îmi manifesta în chip violent revolta sufletească, ori de câte ori mi-e dat să văd amara moliciune a tot stăpânitoare.

Dar... de ce zâmbești? adăogă, mâncându-mă cu ochii. Apoi trase cu mânie din țigare și urmă cu aprindere:

Voi ăștia mai tineri, vă investiți peste tot cu prea multă rezervă și se vede lămurit cum în orice împrejurare căutați a înlătură entuziasmul, ca pe un ce necuviincios, vă feriți de gesturi largi, generoase, frumoase. Vi se par ridicele și în loc să călcați bărbătește, vă târiți și în loc să vorbiți, șoptiți. Lealitatea, izvorită în totdeauna dintr'o credință profundă, devine tot mai palidă și trista boală, care se chiamă „znc-bism” își face tot mai mult loc în sufletele voastre. Căci, fie vorba între noi, eu am văzut nu numai civili, dar și ofițeri tineri, și înzestrați cu calitățile cele mai superioare, care ocolesc drapelul și socotesc că sânt mai interesați dacă nu-l salută. Să nu ai puterea de a te împotrivi unui curent bolnăvicios! Ce lașitate!!

Dar ce vreți să se trezească în inimile soldaților, care trec nebăgați în seamă, ca o turmă de oi prin mijlocul bălciului?

Dela a nesocoti drapelul și până la antimilitarism, cu toate urmările lui, nici nu este mult.

În Franța acum au început să se trezească, numai după ce au avut durerea, ca în ajunul unei epoci în care peste tot miroase a pulbere, să-și vadă drapelele sfâșiate și necinstite de chiar soldații francezi.

Văd că nu mai râzi și par'că te costă. Dar iartă-mi cruzimea; chiar tu, care ești căpitan activ în armata română, ai salutat destul de meschin. Aveai țigarea în gură, ședeai rezemat în sabie și glumeai cu un tânăr jidănaș, care sta cu spatele la drapel. Mi-a făcut rău. Ce vrei? Așa sânt eu. Mi-a făcut foarte rău.

Și când mă gândesc că azi peste tot, în licee, în școlile normale, în școlile militare ca și în cazărmi, se țin conferințe și chiar prelegeri de educație națională și militară și dela înălțimea catedrelor se vorbește numai de Tron, Patrie, Drapel!

Bune or fi toate acestea, dar ascultă ce-ți spune un unchiaș bătrân. Și privindu-mă drept în suflet, îmi zise răspicat: „Puterea exemplului e ca puterea soarelui. Vorbăria și teoriile repetate neconținut, banalizează subiectul cel mai sfânt. Banalizare! Depreciere!... tot una. Iar soldatul sau orice alt om, ajunge să ia frică și desgust de cel ce îi toacă toată ziua pe cap, ca o soacră.

Apoi liniștindu-se, întocmai ca un vulcan care și-a aruncat lava și focul, puse mâna amical pe umărul meu și urmă:

Eu n'am ajuns încă la vârsta, când omului îi place să creadă, că pe vremea lui toate erau mai bune. Și pe vremea mea multe erau rele și se găseau și atunci destui plictisiți prematuri, care sădeau desgustul și indiferența în sufletele celor tineri. Erau și pe atunci ofițeri care se prefăceau că se uită la o firmă sau la o vitrină spre a nu saluta un inferior sau un superior.

Chiar eu începusem a deveni arogant, pretențios și disprețuitor al celor mai sfinte datini și rituri ostășești.

Așa se ivise atunci o modă, alimentată încă de o presă mizerabilă, care zilnic necinstea oștirea și pe toți șefii ei.

Dar tocmai de aceea ai să te miri poate, cum și dela cine am învățat eu să tresar la vederea drapelului și să respect cu evlavie această pânză sfântă, această icoană ocrotitoare a neamului nostru, deși în carieră nu am fost prea fericit și am fost chiar umilit.

Lasă deci puțin la o parte znobismul timpului și al tău, care poate nu are încă rădăcini prea adânci și ascultă-mă:

Eu am fost înaintat locotenent în luna August 1883 și tot atunci mutat în regimentul 9 călărași, azi regimentul 5 de roșiori. M'am prezentat căpitanului meu la Severin, unde era reședința regimentului.

În ziua aceea l-am văzut pentru prima și

ultima oară, căci el a plecat într'un concediu nelimitat, iar noi la concentrări și manevre.

Așa dar, nu am servit cu el și pot zice că nu l-am cunoscut.

Am aflat însă de la camarazii mei că se retrăgea din armată din cauza unei boale și că era o pierdere simțitoare, căci deși era om foarte tăcut, liniștit și cam suferind, era însă un militar cinstit și fanatic, care nu se arăta în fața inferiorilor săi, decât prin exemple bune și adesea prin sacrificii de sine.

Le părea rău la toți de el și eu, în îndeplinirea serviciului meu ca șef de ploton, fie în cantonament, fie pe câmp, adesea auzeam chiar pe sub-ofițeri și pe soldați pomenindu-l: că domn căpitan făcea așa... și domn căpitan mai făcea așa... și că domn căpitan când venea drapelul, rămânea ca de piatră... că domn căpitan nu lăsa pe nimeni să mănânce și să se culce și nici dânsul nu mănca și nu dormea până nu se îngrijeau caii, materialul și soldații și câte lucruri frumoase nu auzeam eu că le făcea domn căpitan!..

Ajunsesem în scurtă vreme să-l cunosc ca și cum ași fi servit cu el un an întreg. El plecase, săracul, dar sufletul lui rămăsese în escadron și se manifesta în tot momentul ca și cum el ar fi fost de față.

Intr'una din zilele de manevră ale anului acela,

am fost însărcinat să comand garda stindardului.

Intovărașit de sergentul aghiotant, cum erà pe atunci, și de doi brigadieri, m'am dus dimineața la locuința colonelului spre a lua stindardul și a-l aduce la front.

Pe când eșeam însă din curtea tănuitei căsuțe țărănești, în care locuise colonelul pe timpul nopței, stindardul, care erà foarte zdrențuit de vremuri, s'a agățat de creaca unui salcâm dela poartă. Am oprit puțin caii spre a-l desface cu băgare de seamă din ghimpii salcâmului. Dar cu toată băgarea de seamă, un petecuț rămăsese pe creacă.

Nici eu, nici aghiotantul nu observasem aceasta; văzui însă pe brigadierul Zainea, așa îl chemà pe unul din brigadierii care mă însoțeau, că se înalță în scări și apucând creaca vrăjmașe, desfăcù repede petecuțu' de mătase și privind hoștește în toate părțile, îl chiti și îl puse cu grije într'un portofel de piele.

Nu zisei nimica atuncea, căci nu aveam timp de pierdut; regimentul așteptà în linie și trompetii începuseră să sune „primirea drapelului”.

Seara însă, după ce am dus stindardul la casa în care trebuia să locuiască colonelul și după ce i-am orânduie garda, am chemat pe Zainea, și încruntându-mă ca un arnăut i-am zis răstit: „De ce ai luat petecul stindardului și l-ai pus în portofel fără să mai pomenești ni-

mănuî nimica? Credeaî că nu te-a văzut nimeni?!... Oltean de Vâlcea, nărauit la cobiliță în București! Ce te uiți așa păgân? Răspunde scurt, la ce l-ai ascuns? Ce vrei? să plătesc eu sărăcia asta de steag?... Nu vezi ce a mai rămas din cauza unuia și altuia ca tine? Răspunde!

„Mă liberez peste o lună... să-l duc și eu acasă!” atât mi-a răspuns cu ochii în pământ.

„Asta e tâlhărie curată!” i-am răspuns eu cu mânie, făcând un pas spre el și adăogând cu asprime: „Cumpără un petec de mătase de la Severin și du-l acasă cât vrei, dar ce ai cu petecul stindardului? Am să te bag la Târgșor”.

Și el, luminându-se deodată, și ridicând capul, se uită senin și limpede la mine și îmi răspunse cu un aer de compătimire:

„Să trăiți, domnule Locotenent, dacă iau apă dela fântână și merg acasă la ai mei zicând că e aiazmă, nu mă bate Dumnezeu?”

Și cu toate că eram foarte tânăr și prin educațiune și mediu pornit spre violență, am simțit că îmi iau urechile foc și mi-a perit graiul.

Eu, fățarnicul, care îl luasem la socoteală numai pentru a-mi arăta superioritatea și a cheltui un prisos de aroganță; eu, care invocam stindardul fără nici o credință, mașinalicește, ca la teorie și-l păzeam numai pentru valoarea lui comercială, eu, citisem în lumina feței lui Zainea, puternicul adevăr: *El credea..*

Și într'o clipă înțelesesem fapta lui și înțelesesem că el erà un fanatic de ai fanaticului care plecase, dar al cărui suflet și crez, numai prin pilde, rămăsese adânc sădit în escadron.

Și cu toate că orgoliul meu fusese rănit de virtutea brigadierului, m'am apropiat de el și i-am zis cu bunătate: „atunci păstrează-l!”...

Câtă vreme ci mai fi cugelat în urmă asupra acestui episod atât de mic și atât de mare, nu mai știu. Dar știu foarte bine, că unul din cei mai buni dascăli ai mei de educațiune sufletească militară a fost brigadierul Zainea, ucenicul căpitanului despre care auzisem că nu vorbea mai nimic și al cărui cinstit nume îmi pare așa de rău că l-am uitat.

De sigur însă și căpitanul și numele lui trăesc în sufletul și mintea lui Zainea.

CONFERINȚE!

Drept să-ți spun, am văzut și la tine ceea ce am văzut mai pretutindeni în cariera mea de douăzeci de ani. Am văzut și azi, ca întotdeauna, că consfăturile instructive sau conferințele, cum se numesc oficial, care după ultima modă se practică de trei-patru ori pe săptămână în fiecare corp, sânt mai mult niște chinuri pentru cei mici și totdeauna privilegii de a fi admonestați, pedepsiți, deochiați..

După câte băgai de seamă, și în regimentul tău, nimeni nu este liber a-și spune părerea sa când este în contradicere cu șeful. Tu, ca mulți alți, nu aduni lumea pentru a vedea ce cugetă fiecare în deplină libertate și sinceritate ca astfel să se culegă mierea din toate florile, ci numai pentru a impune felul tău de a vedea, de a vorbi și de a fi chiar. În fine, aduni lumea mai mult pentru a-i arăta ce tezaur se găsește în superbul tău creier...

Dar cu o singură lumânare, dragul meu, nu se preface noaptea în ziuă. Nu zic, iești un ofițer

distins și chiar eminent; cel puțin pe temeiul acesta ai ajuns așa de repede la comanda unui regiment, dar... infailibil nu este nici Papa.

Atitudinea sfiicioasă, zmerită și chiar umilă a ofițerilor tăi, crede-mă, m'a făcut să sufer, mi-a strâns inima.

Cum vrei să fie mâine lei, când toată educația ce le-o faci, tinde a-i preface în mielușei cumiști și fricoși?

Pe cei doi-trei, care au îndrăznit să te întâmpine, i-ai pus la locul lor, cum se zice, cu oarecare acreală; le-ai spus să mai citească și să-și mai ascută mintea, adică le-ai spus curat că sânt proști. Apoi le-ai vorbit de modestie.. adică nu le-ai spus că sânt obraznici..

În fine le-ai spus că șeful e dator să țină seama și să iea chiar act de atitudinea fiecăruia zilnic, adică.. mă înțelegi!.. Și ei săracii te-au înțeles prea bine și doar astfel se lămurește frica ce au mai toți de a vorbi și înfățișarea lor de statui.

Pe locotenentul cel mic, care mi s'a părut plin de logică, cu o cultură aleasă și destul de încrezător în sine, l-ai pus la serviciu peste rând pentru că s'a îndârjit în susținerile lui.

Cu sistemul acesta, eu, care sânt chemat să fiu ajutorul tău, ți-o spun sincer, că pe deoparte te faci nesuferit și chiar ridicol, ca orice presumpțios, iar pe dealta, și aceasta e mai grav, în

cei mai slabi ucizi conștiința și demnitatea și îi prefaci în netrebnici declasați moral, iar pe cei mai tari îi predispui la îndărătnicie cel puțin...

Eu am văzut pe câțiva care zâmbeau foarte caracteristic când te încurcaseși în argumentații. De! eu cred că este bine să te păzești de a trece fără o călăuză sinceră prin locuri necunoscute. Această călăuză este *tactul* și el nu însoțește bucuros decât pe oamenii de elită...

Trebue să-i ascuți pe toți cei mai mici ca tine cu bună voință și chiar să-i încurajezi ca astfel și din cel mai timid să faci un sfătos, folositor, că de aceea se chiamă „consfătuire”; iar cu cei care te aplaudă necontentit să fii mai circumspect.

Dar... pe fața ta ironică citesc replica. Vrei să zici că libertatea cuvântului și disciplina nu se prea împacă și că dacă dai degetul cel mic îți iea toată mâna.

Astea sânt vorbe de fricoși, de oameni slabi, de satrapi. Eu am argumente multe spre a zdrobi sistemul tău despotic, dar fiindcă te văd enervat și grăbit, mă voiu mărgini să-ți spun în puține cuvinte o istorioară adevărată din timpul lui Frederic-cel-mare, care istorioară îmi reveni în minte tocmai în clipa în care bătuși cu pumnul în masă și te sburliși ca o cloță la căpitanul cela înalt și uscat.

Ascultă dar:

Ilustrul rege trăia înconjurat de fel de fel de intelectuali răzvrătiți, care ne mai găsind odihnă în patria lor, aflau un azil sigur la Postdam oricare ar fi fost naționalitatea lor.

Astfel, cel mai intim prieten al Regelui era marele Voltaire, deși relațiunile cu Franța erau veșnic încordate.

Ei bine, acest puternic omuleț, regele Frederic, care iubi adevărul și lumina, nu gustă mai mare farmec în viață, decât seara după ce termină cu trebile lui de suveran să arunce șceptrul departe și să mănânce ca oricare burghez, în tovărășia acestor pribegi guralivi și isteți.

În jurul unei mese, foarte frugală de altminteri, acești fericiți muritori nemuritori, care trăiau mai mult cu spiritul decât cu simțurile, întârziu vreme îndelungată, discutând fiecare în voia lui ca și cum nimeni n'ar fi fost rege și nimeni pribeg.

Înțeleptul rege pricepuse că spirite alese se găsesc pe orice treaptă socială și observase că trandafirii înfloresc adesea mai frumos în grădinița plină de soare și lumină a săracului, decât pe lângă zidurile sumbre ale palatului său..

Și astfel, fiecare știindu-se liber a-și spune tare cugetul, fățarnicia nu avea loc la masă și toți se desfătau în cea mai curată atmosferă, din care izvoră numai lumină și adevăr.

Dar cu toate că libertatea cea mai desăvârșită eră cuvântul de ordine, care strângea laolaltă pe acești iluștri, totuși se zice că din când în când, regele impulsiv și autoritar cum eră prin nașterea lui, nu suferia să fie contrazis și devenia arogant, ba chiar bătea cu pumnul în masă.

Atunci, Voltaire se ridică și foarte solemn, ca un herold, zicea: „*Silence messieurs! Le Roi de Prusse fait son entrée*”

Și marele Rege, care se putea lipsi de toate numai nu de lumină, zâmbia cu seninătate, băgă augustul pumnuleț în adâncul său buzunar, făcea semn să se umple cupele, și în jurul său tot mai multă lumină se făcea.

I N T R E N

Trecuse multă vreme de când nu văzusem pe bunul meu camarad și prieten X, când, cu ocaziunea unei călătorii, îl întâlnii în tren. Mergea la Severin spre a petrece câteva zile de concediu.

Cum spuseiu, nu văzusem de mult pe acest amic mai mare în vârstă, de la care învățasem multe pe vremuri și pe care mi-eră așa de drag să-l ascult.

Mă gândeam deci cu deosebită mulțumire la cele câteva ore, în care aveam să mai vorbim despre ce vorbesc orice profesioniști când se întâlnesc: despre meșteșugul lor, — noi despre Cavalerie.

— Dar cum se schimbă omul câteodată!..

Porniserăm a vorbi din toate, sărind de la una la alta, cum se întâmplă când ai multe de spus și puțin timp.

Intre altele am ajuns a-l întreba despre petreceri și felul băieților din regiment.

Și mi-a spus multe X; dar ceea-ce m'a im-

presionat mai adânc, este lipsa de credință cu care vorbea despre tânărul ofițer de azi, făcând în același timp apologia ofițerului de cavalerie de odinioară, ofițer care a determinat la el dragostea de cavalerie pe când era încă copilandru, și regretă amarnic trecerea acestui vechiu tip în rândul fosilelor.

„Erau în adevăr ofițeri de salon — zicea amicul meu — știau să petreacă, cunoșteau rostul societăților alese, erau decorativi, reprezentativi, imperativi” și nu-mi aduc aminte câte mi-a mai spus X în amintirea acestor dispăruți.

Eu îl ascultam de datorie și mă gândeam la studiile unor fiziologi și psihologi din acea epocă, din care reeșea că alcoolul, intriga, jocul de cărți și alte săruri toxice erau principalele elemente, care intrau foarte adesea în compoziția fizică și sufletească a acelor viețuitoare.

Și totuși amicul meu, păcătuind și el ca mulți alții printr'o dragoste nețărnută de tot ceea ce nu mai este, sau se mai găsește numai subț denumirea scumpă de *raritate* și aflându-se de altă parte și el tocmai în preajma vârstei, când omului îi place să trăiască cu amintiri, oricât de triste ar fi ele și când, biruit de oarecare nemulțumiri recente, îi place să creadă că numai ce a fost, a fost bun, începù a-mi vorbi cu o aprindere neobișnuită despre unul dintre ofițerii din regiment — un locotenent — căruia îi

rezervase un vast apartament în inima sa și pe care-l socotea drept prototipul ofițerului de cavalerie, adică un vrednic urmaș al vechiului și neprețuitului tip.

Imi spunea că nu este nici un fel de petrecere la care să nu fie cel dintâiu prezent și cel din urmă care pleacă, străbătând orașul cu lăutarii după el, brutalizând pe trecători, câte odată spărgând geamuri și chiar capete.

El organizează mesele, el conduce cadruluri și cotilioane, el flirtează cu toate damele, se logodește pe rând cu toate domnișoarele și face fel de fel de ticăloșii noastre!

La jocul de cărți pierde sume considerabile, fără să facă alte gesturi decât să ducă liniștit la gură țigara și paharul de cognac.

Cât pentru a găsi bani este foarte ingenios; creditori, garanți, polițe — toate aceste sânt nimicuri —, pe care le obține între două ciocniri de pahare și câteva palavre de spirit, însoțite de o privire care fascinează.

Din soldă nu mai ciupește decât ici-colea câte 20—30 lei și totuși de trăsură, havane chilometrice, petreceri cu femei și alte gome costisitoare nu se lipsește.

Și terminând cu aceste virtuți cavaleristice, mai făcând mare haz amicului meu X, că micul locotenent petrece cu oricine și oriunde; dar pentru ofițerii de celelalte arme — afară de cei

din marină — nutrește o aversiune foarte accentuată.

Pe cei din infanterie nu-i salută decât forțat de împrejurări și-i numește opincari sau pifiști — pe cei de artilerie îi numește furgonari și nu stă la masă cu ei.

Și la urma urmelor — zicea X — are dreptate „Mândria este o calitate pe care trebuie să o „cultivăm. În toate timpurile cavaleriștii au „fost aroganți și disprețuitori față de celelalte „arme. S’au simțit din altă viață și tradițiunile „trebuie păstrate și respectate dacă vrem să...”

Acî amicul meu se opri șovăitor și înghiți în sec de câteva ori, căci nici el nu știa bine unde vrea să ajungă. Ori poate își amintise că vremurile s’au schimbat, că ofițerii din cavaleria noastră nu se recrutează din aristocrație și că, în orice caz, deosebiri de clase sociale nu mai au nici un rost în oștire și nu se mai face caz de preinșii prinți și boieri.

Nu știu bine ce l-a oprit, dar poate chiar zâmbetul meu ironic îl făcu să schimbe macazul și să intre în amănunte intime cum: pudră, cărare la ceafă, mustață rasă, cosmeticuri, inele, brățara, talisman, monoclu, cățel, papagal, cămăși, ciorapi, bretele de mătase și multe altele pe care le atârnă de micul erou, pentru a-l zugrăvi cât mai fidel.

De la o vreme atâta se ștersese făptura ofi-

terului de cavalerie, înecat în bibiluri, în cât începusem a crede că X îmi vorbește despre o femeie. Avu însă fericita idee să mă readucă la realitate, declarând că după cât știm din istorie și alte legende, acesta reamintește perfect pe faimosul ofițer de cavalerie din faimoasa epopee Napoleoniană.

Așa vorbea vechiul meu prieten, iar eu ascultam aiurit și nu-mi venea să cred, și nu puteam să-mi dau seama cum el, omul sobru, cuviincios față de toți camarazii din armată, plin de dragoste pentru arma lui, admirator fanatic al ilustrațiilor ofițeri de cavalerie, vrăjmaș neîmpăcat al fasturilor, farselor și strâmbăturilor, cum el alunecase la această tristă mentalitate, care vrea ca adevăratul huzar să fie un *farceur* destrăbălat, vițios și prezumțios?

Apucăturile acestea, așa zise nostime, pline de duh și de bărbăție, rămase printr'o tradițiune falsă ca sfinte apanage ale ofițerilor de cavalerie, cu vârsta se transformă în patimi robitoare și covârșitoare.

Sclavul lor se îmbolnăvește, își pierde bunul simț, cinstea și prestigiul. Apoi începe a fi ocolit, devine o adevărată povară la serviciu și de un trist exemplu. În fine abia mai este tolerat, până când își pierde chiar rațiunea și, din nenorocire, prea adesea ajunge, pe la ospicii și spitale, în corespondență directă cu Țarul Rusiei,

cu Impărăteasa Chinei și chiar cu Dumnezeu.

Și câți ofițeri de stofă nu s'au pierdut pe calea aceasta, căutând a imita și chiar a întrece acest tip, care din nefericire, de multe ori eră simpatic prin prisosul său de viață și de duh.

Vor fi fost în toate vremile ofițeri de asemenea specie și poate că se mai găsesc și azi — din fericire — pe o scară ceva mai mică; dar de sigur nu ei au fost cei mai buni și nu ei au avut dreptul să creeze obiceiuri și tradițiuni.

Cavaleria, această armă nobilă și legendară, care străbate veacurile cu strălucirea ei, cum ar fi putut fi astfel, dacă temelia ei nu ar fi fost virtutea chiar?

Oare ce încredere ar fi avut mărele Rege în generalii săi, Zeidlitz și Zitten, dacă aceștia ar fi fost niște destrăbălați, ori niște caricaturi efemere ca idolul amicului meu?

Oare Blücher, Murat, Curely, Colbert, Montbrun, De Brak și alte figuri ilustre din cavalerie, să fi fost ei la fel cu acest tip? E peste putință. Istoria ni-i arată în adevăr ca pe niște îndrăciți în scenele fără de număr și grozave ale unei drame fără seamăn; dar îndrăzneala lor nețăr-murită nu eră consecința alcoolismului, a destrăbălării și grandomaniei.

Conduita lor eră demnă, onoarea lor prețuia mai mult decât tot aurul din sânul pământului și uniforma aceia fantastică și strălucitoare ca

și faptele lor, nu suferia alte pete decât doar sângele propriu.

Numai dorința de a acoperi de glorie pe Cezar, de a-și apăra patria și a menține neclintit prestigiul cavaleriei, numai aceste sentimente nobile dictau gesturile lor pe câmpul de luptă, unde erau în adevăr trăzniți; dar niște trăzniți sublimi, niște semi-zei.

Ei trăiesc și astăzi și vor trăi cât va fi cavaleria, căci lumina lor urmărește peste tot locul pe adevărații ofițeri de cavalerie.

„Dar unul din cei mai vestiți ofițeri din cavaleria lui Napoleon, generalul Lassalle, a fost „un ticălos și un bețiv fără pereche!”

Cu această brutală și nesocotită insultă, adusă ca ultim argument, te întâmpină admiratorii tipului nostim, vițios și viteaz numai din fundul paharului.

Dar Lassalle mergea din izbândă în izbândă. El adăuga în fiecare zi lauri de glorie la coroana Cezarului; în fiecare moment își expunea viața pentru Patrie și sfârșitul său a fost demn de epepeia în care s'a ilustrat și pe care a ilustrat-o.

Și chiar dacă acest om unic și plin de calități strălucitoare a avut și oarecare defecte în proporție, aceasta nu înseamnă că în fiecare pigmeu și în fiecare secătură tratată cu alcool sau alte metale, poate să reinvieze „Lassalle”.

Acest om extraordinar o fi fost băutor, cartofor și tot ce mai vreți; dar mai întâiu de toate a fost Lassalle!!

Ceilalți mari apostoli ai cavaleriei și cea mai frumoasă elită din corpurile lor, au fost oameni sorbi, patrioți eminenți, militari disciplinați și cu dragostea carierei; ei inspirau respect, nu ironie.

Iși iubeau camarazii fără rezervă și fără deosebire de armă, căci neconținut luptau alături. Iubeau pe artilerist și tot astfel pe ofițerul de infanterie, *adevăratul erou*, care înfruntând greutățile terenului și asprimea vremii, în toate timpurile cu pieptul desfăcut și fără armă, s'a dus la baionetă...

Așa au fost acei luceferi ai cavaleriei. Unii au murit tineri pe câmpul de onoare; alții au ajuns octogenari, lăsând în urma lor descendenți, pilde și învățăminte, cari și azi ne conduc.

Astfel de cavaleriști trebuie să imităm și să adorăm, căci pe ei și pe săbiile lor s'au sprijinit și Frederic și Napoleon.

Ofițerul așa zis „de salon” pe care-l turbură fiecare fir de păr ce cade sau albește, pe care-l preocupă numai vitrinile, articolele de tualetă, surprizele de cotillon, cocardele, decorațiunile străine, chefurile și alte nimicuri isvorite din intriga amoroasă și din dorința de a ajunge fără sudoare, acest ofițer artificial și searbăd

trebuie să dispară cu desăvârșire în momentul istoric în care ne găsim, spre a face loc ofițerului rustic, viguros, de nădejde, „ofițerului de câmp”, pe care-l preocupă un singur lucru: datoria către Patrie și Tron.

Este cert că se mai găsește în unele regimente câte un exemplar de salon, mai periculos încă decât vechiul tip și care, la adăpostul unei protecții neîfărmurite, își torturează șefii și camarazii; și nu zic că nu se mai ivesc ici și colo, tot mai rar, și alte specimene, dar totuși este fericită țara aceasta, că sub raportul moral, ofițerii de azi din cavaleria noastră, în ciuda amicalui meu X, urmăresc ca ideal, cele mai frumoase figuri, care, cu sângele și faptele lor, au scris și ilustrat așa strălucitor istoria cavaleriei.

F O S C A L I N A ¹⁾

Se stinge un tânăr militar în floarea vârstei, rămâne o mamă nemângâiată și pentru totdeauna zdrobită, camarazii plâng în urma bunului lor frate de arme, câteva inimi pioase, în care mai infloresc trandafirii, își poartă jalea și suspină înăbușit pe tristele alee ale cimitirului și pe urmă... jurnalele și prin contagiune o bună parte din norod — norodul nerod — până ce și femeile — mame venerabile — se întrec să vestejească în cuvinte brutale și cinice memoria nefericitului tânăr, despre care se zice că și-a meritat soarta. Ce dureros!

Oare aceasta să fi fost soarta firească a tânărului Foscaldna?

Căzut într'o cursă odioasă, acest copil cuminte, bun, inimos și viteaz — nădejdea de mâine — este brutalizat de o ceață de netreb-nici și când mai apoi, înconjurat de câțiva camarazi, încearcă să ceară socoteala celui care,

1) Locotenentul Foscaldna din reg. 10 Roșiori, a fost tras într'o cursă și ucis mlșelește la Giurgiu.

în preajma unei *burueni ojilite*, i-a întins cursa, i se răspunde cu arma.

De bine, de rău, și-au făcut dreptate băeții¹⁾ căci sângele tânăr nu-și precupețește gândul și apoi urmăriți și huliți de toată drojdia societății, în clipe de enervare, desnădjede și uluire binecuvântată, au făcut apel la soldați.

Și orice s'ar zice de cei cu judecata limpede și rece, a fost și ceva firesc în procedarea aceasta și numai oameni în vârstă, cu sângele domol, ar fi făcut poate altfel pentru a înfrânge mulțimea nesocotită, fără ca totuși să se poată preciza cum ar fi procedat aceștia în împrejurări aidoma.

Și nu disciplina oarbă și nesocotită, cum au strigat unii, a scos pe soldați din cazarmă.

Nu! O disciplină întemeiată pe sentimentul de dragoste frățească, disciplină care se cultivă de mult în rândurile noastre și care totuși nu îngăduie întâmpinări din partea celor mai mici, cum ar dori unii străini de neam; această temeinică disciplină a făcut pe soldați să alerge la chemarea ofițerilor.

Da! soldații noștri iubesc pe cei mai cinstiți, mai inimoși și mai vrednici feciori și slujitori ai țării acesteia sbuciumate. Și iubirea țaranului acesta, pe care toți parveniții l-au speculat și biciuit, a fost și este singura, dar sublîma noastră mângâiere, în mijlocul potopului de ocări

ce s'a deslănțuit peste noi de câțiva interesați mercantili, care vor cu orice preț să creeze o atmosferă prielnică în jurul asasinului.

Cei ce simt însă adevărat românește n'au a se teme de disciplina militară, oricare ar fi ea; dar, fără îndoială, nu pot pune nădejde pe educațiunea militară, în puterea căreia fiecare ostaș ar avea dreptul să-și facă rezervele sale înainte de a executa un ordin.

Și când va fi astfel, atunci desigur alții vor stăpâni acest pământ și atunci... vom asculta orbește și vom muri de durere, iar copiii noștri vor purta mai departe în umilință, jugul făurit de nesăbuinta noastră.

Să ne ferească Dumnezeu!

Să iubim și să ascultăm pe cei mai mari, să iubim armata și disciplina, să laudăm pe soldații care au ascultat și greșeala firească a cătorvâ bravi, dar tineri ofițeri, să nu ne înspăimânte.

Să nu ne turbure pârâul care se revarsă; s'a revărsat Dunărea, a înecat satele, și românul a stat locului în credința lui că nu se va mai întâmpla curând, fiindcă nu s'a întâmplat de mult.

Pe iubire și respect, pe legătura firească dintre plug și sabie să făurim mai departe o disciplină fără rezerve, căci o greșală sporadică și provocată de vrăjmașii armatei, în împrejurări

cu totul speciale, nu poate îndreptăți pe nimeni să creadă în nesocotința ofițerului român și în pericolul militar, cum strigă cei străini de neam, și cei ce vor să ne izoleze.

E rușinos acest strigăt bolnav și contagios, care s'a întins până și la femei; și este cu atât mai rușinos cu cât în țara noastră militarii nu au alcătuit și nu alcătuesc o castă închisă.

Pretutindenii petrec la un loc cu civilii și aproape nu este cetățean care să nu se înrudească cu ofițeri. Și este rușinos, pentru că în vremuri de grea cumpănă, când toată lumea își pierde capul, la ofițer, la armată și la disciplină stă nădejdea tuturor; și este rușinos pentru că, civil și militar, sântem frați din același neam, care și așa suferă și poartă adânc săpata pecetea suferințelor de veacuri.

Să lăsăm deci pe cei slabi și lași, care nu pot suferi asprimea disciplinei și trufia militarilor; să lăsăm pe străinii neamului, care ar voi un ofițer pasiv și umil, să-i lăsăm să se bocească muerește și să strige în desperare, încercând zadarnic să propage idei anarhice în rândurile armatei, spre a pescui în apă turbure.

Iar noi să pășim înainte, nestrămutați de la credințele noastre și încrezători în virtuțile străbune, care se trezesc și se cultivă în advonul și la altarul frumoasei noastre instituțiuni.

Și acum, cu inimi pioase și suflete neprihănite, cuvine-se, ca toți bunii români, civili și

militari, să plângem la crucea tânărului vlăstar, curmat mișelește și fără de vreme.

Nu astfel trebuiă să moară tânărul, care, cu brațul său vânjos și cu mintea ageră, ca cea mai împlinită și zâmbitoare întrupare a speranței, se legase să stea pavază credincioasă la hotarul amenințat!

Un braț mai puțin, o inimă mai puțin. Nădejdea de mâine știrbită! E așa dureros! Par'că tot nu este de crezut!..

Să plângem alături de nefericita lui mamă, care l-a închinat cu mândrie Suveranului și Țării, ca să străjuiască neclintit în credința ostășească și cu chiagul sângelui său, generos și curat, să cetluiască odată hotarele românismului..

Să plângem toți românii adevărați și prinusul nostru de suferință să fie o palidă mângâiere pentru nespus de îndurerata mamă și pentru camarazii care l-au iubit pe Foscalina; iar pe altarul astfel purificat, vrajba meschină și criminală să facă loc rândurilor strânse a tuturor românilor, hotărâți să trăiască și să propășească pe pământul moștenit și păstrat în decursul vremilor, cu prețul sângelui ostașilor neclintiți!

Așa să ne ajute Dumnezeu!

CĂPITANUL MEU...

Lui Gheorghe Șuer.

Pârvu Garofoiu se ridică drept în sus pe prispa casei sale, își luă căciula din cap cu vioiciune și, stând țepăn, strigă lămurit: „Să trăiți, domnule căpitan!...”

Apoi rămase vreme îndelungată cu ochii pe șoseă, urmărind uimit și aiurit norul de praf, în care tot mai mult se pierdeă călărețul, care a trecut ca săgeata, fără să-l vadă, fără să-l audă pe el, pe Pârvu. Și după un răstimp de opăceală se întoarse către bătrânul, care trăgea din lulea, pe prispă, și zise galeș:

„Văzuși, mă unchiule, pă ăl de trecu călare în treapăt pe linie!”

„Il văzuiu, nepoate... par'că eră militar...”
răspunde apăsât bătrânul.

„Așa unchiașule, căpitan eră... o fi vreo manevră... ori a tăbărit armata în apropiere...”

Și Pârvu, răsucind o țigare, oftă odată adânc și zise:

„Asta, unchiule, a fost căpitanul meu...! Și dacă tot trecu și nu mă văzû, barem, să-l pomenesc o țirișoară; poate că i s'o bate ochiul

și s'o întoarce... Hei...! unde dă Sfântul?!... ai vedeà și dumneata, unchiule, un om... Păcat că nu-i întoarse Dumnezeu capu' încoace"... Și Pârvu se scârpină pe frunte cu întristare.

Apoi înviorându-se deodată, ridică ochii și proptindu-și mânila pe genunchi, urmă cu aprindere:

„La el, unchiașule, și ăl mai îndărătnic om făcă slujbă și încă serviciu voinicesc și în credință, nu glumă... Și escadronul nostru tăia ca briciu, iar pe căpitan nimeni nu puneà șeaua, că se încondură ca un vultur, doar ce miroșea c'ar vrea să s'amestece cinevâ în blidu' lui.

„Și erâ destoinic nevoie mare și cumpănit în toate, și pre semne tocmai de-aia nici dracu' nu eșia din poruncile lui... mai ales că nu s'amestecâ niciodată în tărățe... și nici nu se mâniâ ca o muere îndrăcitâ ori..., să fi înjurat el!... ori... să fi lovit pe cinevâ ca un vătășel!... Doamne fereștel!... Uite-l văd și acû, cum treceà printre noi liniștit și senin par'că treceà nădejdea... măcar că erâ năprasnic și cu duhul blândeței ne strunguâ, nu glumă...

„Eu unul, când m'am liberat, multă vreme numai de el pomeneam și acû dacă-l văzui, par'că mi-a pus cinevâ foc în vine, și ce să spun... par'că s'a întors vremea cu opt ani înapoi... Imi trec pe dinainte deslușit zilele de miliție și năstrușnicie și-mi aduc aminte lămurit de

toate câte le-am încercat și petrecut, și-mi aduc aminte cum m'a făcut el pe imne om și dacă mai stai, iacă ți-oi spune și dumitale unchiașule..”

Și Garofoiu întinse mâna spre vadra cu apă de pe tindă, sorbi cu poftă un cauc, se șterse cu mâneca pe musteața aspră și tunsă pe buză și urmă:

„Când s'a auzit că vine la noi la escadron, au dat dracii toți în noi, căci se svonise că și el e dat dracului și cere marea cu sarea. Așa aruncase vorbe un sergent, care fusese în regimentul din care venia el. Eu unul, fire cam slabă — eram copil — cum fusesem și cam dinainte prigonit de un brigadier și cum eram și dornic de acasă, am fugit chiar în ziua în care sosisă el la Pitești — acolo era escadronul nostru — și am luat-o în lungul căii ferate, să mă scoată aci, acasă, fără primejdie..

„Când am ajuns la Titu, se înoptase și am rămas la o cârciumă în dosul gării. Mai erau acolo și niște lucrători sârbi, de ăia de umblă cu ferăstraiele..

„Eu, dacă am auzit că sârbii sforăie, m'am dat binișor lângă ei și am luat capelul vânăt al unuia, iar dela altul am luat un zăbun castaniu și am pus alături de ei capelul și mantaua mea și pe aci mi-a fost drumul.. Eram sârb ca toți sârbii..

„Dar nu știu cum dracu', mă unchiașule, că rumânul care este rumân, se cunoaște și în căciulă sârbească! Nu se potrivesc la capete cu noi, fir'ar ai focului și iată, din pricina asta m'a cunoscut un jandar de la Mizil și m'a dat în primirea altuia să mă întorcă la escadron cu proces-verbal. Eram dezertor în toată regula,

C'așa ne zicea un hoț de brigadier la teorie, că sânt și dezertori în neregulă; adică aceia care pleacă dar se 'ntorc până nu se împlinesc trei zile.

Eu, cum spusei, eram dezertor în regulă și de aia mă duceam în tren cu inima puică și mă gândeam la consiliu și la prevenția din Târgșor, la făcut de bice și fluere, dar mai ales la pielea și la oasele mele când oi da cu ochii de căpitan.

„Mi se arată înainte ca un zurbagiu înalt, spătos, tuciuriu la față, cu musteața mare, cu sprâncene stufoase, cu ochii roșii, încrunțați și bolbocați ca de balaur și par'că'mi venea să mă arunc din tren să isprăvesc odată cu viața și cu miliția.

„Am ajuns la escadron cam pe la ceasul raportului...

„Cum m'apropiam de canțilerie, i-am auzit vocea... vorbea răspicat și tare din bojoci sănătoși. Zbârnâiau ferestrele când apăsă vorba și pe mine mă înfioră și ași fi vrut să înlemnesc

ca să nu mai ajung până la el. Pășeam înainte cu gândul înapoi, tot cu sfielă, par'că așteptam să-i cadă puterea năsdărăvană și dracii peste mine și să mă facă praf și mă rugam lui Dumnezeu tremurând vargă, să mă trăsnească să scap de urgia lui...

„Dar dacă s'a deschis ușa, de m'a băgat înăuntru, par'că s'a deschis poarta raiului...”

„Pe scaun, la masa de scris, ședeà un om tânăr, luminos la față și dulce la privire. Erà căpitanul meu!

„M'a măsurat de sus până jos și, ce să-ți spun, unchiule, nici maică-mea, cât a trăit, nu s'a uitat la mine cu atâta milă și bunătate. Nici nu m'a întrebat cum mă chiamă... ori de ce am fugit... ci rar și deslușit a poruncit vagmistrului, care sta lumânare deoparte că, dacă s'o adună escadronul pentru masă, să nu se miște, până ce n'o veni dânsul cu ofițerii.

„Și dacă s'a adunat escadronul, m'a scos în fața frontului drept la mijloc. Soldații, par'că'i văd și acuma, abià se țineau de răs, când m'au văzut așa pocit și prostit în straie sârbești și căpitanul le-a zis să râdă cât or puteà, că e de răs.

„Mic îmi venià să intru în pământ de rușine... „După ce au mai contenit oamenii cu răsul și cu batjocurile, căpitanul a comandat „drepti” de a răsuna cazarma toată și pe mine iar m'a

apucat tremuratul, par'că mă lovise boala copiilor; nu știam bine ce are de gând cu zilele mele și mă înfrigură nedumerirea. Dar el m'a lăsat așa o bucată de vreme par'că înadins și apoi a început a spune o întâmplare a unuia... Și uite, unchiule neică, ți-o spun și eu dumitale cum oi putea mai bine, că n'am uitat-o și n'am s'o uit nici în mormânt.

„Zice că a fost un negustor de oraș — avea prăvălie — și, când s'a văzut omul cu ceva părăluțe, s'a săturat de prăvălie și i-a venit în minte să-și îngrășe punga pe altă cale, mai iute. S'a făcut crescător de porci. A cumpărat un ciopor de scroafe și câțiva vieri de soi, dând toți banii ce avea. În scurtă vreme s'au înmulțit porcii și s'au îngrășat și eră gata să-i trimeată peste hotar în țara nemțească cu câștig înzecit. Dar a venit o pustie de boală și unul câte unul, porci grași și frumoși, de avea fiecare în el douăzeci de bănicioane de boabe, cădeau ca trăzniți în obor. Când i-a murit și ăl de pe urmă, un purcel creț și roșu, rămânând calic de tot, i-a luat pielea și, făcându-și căciulă, a pus-o în cap și a plecat la oraș prin piață.

„Aici întâlnindu-l un prieten vechi, ar fi zis tăvălindu-se de răs:

„Bine, mă vere, dracu a mai văzut om cu căciulă de porc!?”

„Și el lovindu-se cu pumnul în cap ar fi răspuns:

„La așa cap, așa căciulă!..

„Și căpitanul meu, uite ăsta de trecu, rostind vorbele negustorului și privind către escadron, m'a ciocnit cu degetele cârlig în cap și peste capelu sârbesc și a mai zis odată:

„La așa cap, așa căciulă!..

„Apoi a dat ordin să mă'mbrace cum trebuie și să mă dea la locul meu și a dat drumul la oameni să meargă la masă și au strigat toți „trăiți” de s'a cutremurat bolta și mie mi-a șters o palmă ușoară după ceafă de mi-a dat jos capelu sârbesc și atâta tot..

„Povestea căpitanului s'a așezat, moș Din-cule, ca alifia pe sufletul meu și n'am mai de-zertat, unchiule, și mi-am isprăvit militia cu cinste și-l pomenesc ca pe Cristos, că iată sânt om între oameni și pușcărie n'am făcut și la suflet nu m'am otrăvit..”

Și Pârveu Garofoiu, mai răsuci o țigară și, uitându-se în vatră după tăciuni, oftă de la inimă și zise:

„Așa om, mai rar, unchiule!..” Și după ce aprinse țigara și șueră la niște pui de găină care se adunaseră pe prispă, par'că la ascultat povești, începù iar:

„Altădată unchiașule, la un marș m'a luat după el, ca să-i îngrijesc calul. Eram frunțaș.

„Când s'a oprit escadronul pentru popas, în lungul șoselei la niște isvoare și am început noi

oamenii să mâncăm ce aveam la coburi, a scos și el două ouă, niște brânză, o bucată de pâine și o sticlută de vin și dându-mi mie jumătate din vin și o felie de jimblă, s'a așezat pe marginea șanțului de la șoseă și, mâncând încet, a nceput a mă întrebă de satul meu, de gospodăria părinților, de frați, de învățător, de bancă, de biserică, și numai știu de câte m'a întrebat, dar știu că m'a întrebat dacă la liberare am de gând să mă 'ntorc acasă și să mă'nsor".

„Eu tocmai băgasem în gură o bucățică bună din felia de jimblă ce-mi dăduse și mie, și cu gura plină i-am răspuns că aș mai rămâne la oraș la vreo slujbă să fac ceva chiag și mai târziu încolo, m'oi însurà, dacă mi-o veni bine, poate chiar cu vreo orășeancă. Și el s'a cam răsthit la mine, mai mult în glumă:

„Te-ai dedulcit la jimblă, hapleo!... Eu stric!"
Și pe urmă mi-a zis părintește:

„Băiete, tu să te'ntorci acasă cum te-i liberà și să te însori, să iei fată voinică și vrednică, cu mâinele făcute pe sapă și pe seceră, nu slujnică de oraș de spală rufe bolnave și face mâinile ca burta de broască râioasă. Să iei femeie curată, muncitoare și cuminte, ca și tine, să fiți de o teapă ca să fie potriveală și să faceți din vreme copii ca să-i puteți crește sănătoși și'n dragoste de pământul ăsta pe care călcăm noi românii în voia noastră. Să fie mai târziu

soldați de nădejde, *oameni de vreme rea*, a zis apăsât, și să știi dela mine, Pârvule, că cine pleacă din lumea asta și nu lasă *om în loc*, se face catâr pe lumea ailaltă..”

„Și am ținut minte vorbele lui, că mi le-a zis dela ficat și la ficat mi s’au dus și iată, unchiule, am trei dolofei pe bătătură, toți ciolănoși și obrăzoși, toți de vreme rea; să mi-i vadă știu că m’ar lăudă.. căci mult îi mai plăceau românii de vreme rea și isprăvile lor știă să le răsplătească cum se cuvine și băieții din escadron făceau pe dracu’ în patru să fie isteți și s’aducă la cea mai bună îndeplinire poruncile lui. Alții îi furau și gândurile și porneau numai de se uită la ei..

„Și fiindcă veni vorba, ia să mai ascuți una, unchiașule:

„La o manevră, cum stam cu escadronul ascunși într’o vâlcea la pândă, doar ce vedem pe căpitan că face semn unui brigadier, de-i zicea lui.. cum dracu-i zicea?... Smărăndescu par’că’l chiamă.. Eră de pe la Slobozia din Ialomița, un fel de hoț de cai de neamu’ lui..

„I-a arătat doar harta și i-a mai zis vreo două vorbe și când s’a uitat în ochii lui, brigadierul și-a luat patrula și cât te-ai șterge la ochi nu s’a mai văzut.. s’a dus în recunoaștere..

„Și o fi văzut el multe la inamic, căci eră dracu gol, dar când să se întoarcă cu știrile la

căpitan, s'a năpustit asupra lui un ofițer dela inamic cu un pluton întreg și l-a luat...

„Ce s'a gândit el, cum să scape, să ducă știrile căpitanului precum aveà porunca? A văzut niște călăreți încolo spre o pădure — or fi fost chiar țărani — dar el s'a dat lângă ofițer și i-a șoptit cam la ureche:

„Să trăiți, domnule locotenent, ăia sunt tot din regiment cu mine!”...

„Ofițeru a plecat numai decât după ei, lăsându-l pe Smărăndescu cu un sergent și doi oameni să vină la pas.

„Sergentul că să fie mai sigur că nu-l scapà, a luat el dârlogii calului, lăsându-l pe Smărăndescu călare cu mâinele în buzunare.

Mergând așa, ce-i dă'n gând lui Smărăndescu? Zice: Mă camarade, ia te uită 'ncolo ce de oaste!..

„Și cum se uitau toți în zare către un nor de praf, el a desfăcut repede catarama dela gâtaru' frâului și pe urmă cu alte două vorbe le-a mai întors capu'ncolo și cu mâna a împins de cefar de a eșit frâul din capul calului și s'a și pus cu pintenii pe el, îndreptându-i botul cu sabia, încotro știà că se află căpitanu său cu escadronul.

„Sergentul și cei doi oameni goneau cât puteau după el. Dar el aveà cal bun și desfrâiat și mîncà nori fugând și le strigà înapoi: opriți-vă, nebunilor, că nu vă gonește nimeni!

„De la o vreme l-au ascultat, că se depărtau prea mult de ai lor și Smărăndescu s'a arătat în fața escadronului cu calul plin de spume și fără frâu, de ne-am mirat toți și descălicând a dat căpitanului, taman la vreme, știrile ce culesese.

„Căpitanul, cum l-a văzut, a înțeles prin ce trecuse, dar nu i-a zis nimic atuncea, căci după știrile ce-i adusese numai decât a comandat „încălicarea” și am pornit-o la trap pe după o pădurice, de-am căzut pe urmă ca trăznetul peste o baterie de artilerie dela inamic și mai apoi peste niște vânători, care băteau în retragere.. De eră răsboiu adevărat, varză-i făceam!.. că și-așa se buimăciseră de tot, când s'au pomenit cu noi ca din pământ, grămadă peste ei în goană turbată cu lăncile în cumpănă și strigând de se auziă la trei hotare..

„Căpitanul ne-a oprit la vreme că de... omul când se înfierbântă nu mai știe care i-e frate... și pe urmă întorcându-se către noi, ne-a zis lămurit și tare cu bărbăție și cu sudoare:

„Brava băieți! tot așa și când o sună ceasu-ăl greu și de o așa roșiorime o să tresară Mircea Voevod la Cozia!..”

„Nouă ne furnică sângele în vine — că par'că eră arhanghel, nu altceva când se ridică în scări — și când ne-a mai zis odată „bine băieți!” am strigat cu toții „trăiți!” de s'a cutremurat văzduhul și s'au îngrozit caii de sub noi.

„Apoi, cum s'auziã de departe sunând încetarea manevrelor, a comandat „descãlicarea” și-a pus pe Smărăndescu să-și povestească isprava în fața escadronului. Și după ce a mântuit, l-a bătut pe umăr și i-a dat ca amintire un briceguț al său cu plăsele frumoase de fildeș și i-a mai zis din gură:

„Smărăndescule, ești ostaș vrednic și de credință. Țara și Vodă se bizue pe tine, să fii mândru”... și zicându-i acestea și-a petrecut încet mâna pe obrazul lui.

„Pe Smărăndescu l-au trecut lacrămile și, până s'a liberat, tot cu vorbele astea a trăit și s'a lăudat și eu cred că și astăzi le spune pe unde trece și pomenește de căpitan..

„Și las' să-l pomenească și să-l pomenească toți cum îl pomenesc și eu acuma, că e om de pomenire, unchiule..

„Și de s'ar întoarce acuma și mi-ar da cunoștință și m'ar chema la vreo primejdie, ori să-mi zică numai atâtica: „Pârvule, vino cu mine!”... mi-aș lăsa toate și să mă trăznească Dumnezeu Sfântul dacă nu spun drept, acū, uite acū, aș porni după el și m'aș duce până'n pânzele albe..”

CONTRAORDINUL

DIN AMINTIRILE UNUI OFIȚER BĂTRAN

...Firește, acum s'au schimbat lucrurile, dar pe vremea mea așa mergeau treburile ostășești. Știi, ca un copil fraged, care încearcă să umble și cade mereu, așa eră armata noastră; și se petreceau multe isprăvi, care ne-ar pune pe gânduri și ne-ar miră grozav de s'ar petrece astăzi.

Eu însă, mi-aduc aminte cu plăcere de câteva din năzbâtiile educative ale unui camarad eminent și cu multă dragoste de oștire, năzbâții care au ajuns la urechile celor mari și au adus astfel treptat multe îndreptări, căci se întâmplase ceva rar, că șefii cei mari înțeleseseră pe acest sentimental idealist, ale cărui porniri extraordinare și caustice se potriveau de minune cu numele său — Trăznilă.

Se înțelege că nu oricui eră permis să facă ce făcea el și nici el — adevărat martir — nu a pășit peste gradul de căpitan.

Dar să vedeți una din năzbâtiile lui, în care se oglindește perfect starea lucrurilor de atunci.

Eră într'o Sâmbătă, în luna Iunie, mi se pare. După masă se știă că nu e serviciu.

Dar iată că se sună adunarea ofițerilor la ora 11 a. m., și li se ceti următorul ordin:

„După amiază la ora 3, toți ofițerii se vor găsi la cazarmă, în mare ținută de ceremonie, călări. Domnul general va vizită regimentul și cu această ocaziune ne vom fotografia în grup pentru albumul armatei”.

Și în adevăr la ora 3 p. m., numai căpitanul dela escadronul I-iu lipseă. Ceilalți ofițeri, pe o căldură îngrozitoare, în tunici și căciuli, cu toate exalbanturile pe ei, alergau de colo-colo, îngrijind ca totul să fie în regulă prin escadroane.

După trei ore de așteptare și nedumerire, ofițerii se suiră în brec și plecară. Cu mare întârziere, după ce colindase pe la domiciliul fiecărui, sosise *contraordinul*, prin care se arătă că fotografatul fiind indispus, totul se amână.

A doua zi, comandantul regimentului, zăbind pe căpitanul Trăznilă într'un cerc de ofițeri, care în fața breului așteptau ora plecării la masă, îi zise: „Dumneata ești singurul dintre noi, care printr'o împrejurare oarecare, în tot cazul fericită, n'ai luat parte la plictiseala de eri. Poate că ai întârziat acasă printr'un somn prelungit și ai primit *contraordinul* înainte de

a porni spre cazarmă... La revedere domnilor".
Și colonelul se suie singur într'un frumos echipaj particular și pleacă.

Nu mult în urmă se citea în condică următorul ordin:

„Astă seară, cu trenul de 9, fiecare escadron va trimite câte opt oameni, în total 32 oameni, la Vârciorova pentru a aduce remonți”.

Și la ora 9 seara toți oamenii afară de cei dela escadronul I-iu, porneau spre Vârciorova.

A doua zi comandantul regimentului se adresa iar căpitanului Trăznilă zicându-i: „Ești și astădată singurul, care printr'o împrejurare oarecare, ca de obicei, ai întârziat cu trimiterea oamenilor la gară și din fericire ți-a eșit bine, căci uite, ne-a sosit noaptea pe la ora 10 un contraordin, prin care se arată că oamenii trebuie trimiși peste trei zile. Ești om norocos și pace... ceilalți căpitani au trimis oamenii degeaba. La revedere domnilor... nu face nimica...”
Și livreaua trase la scară.

Câteva zile dela această întâmplare se dădu următorul ordin:

„Azi după amiază, la ora 4, escadroanele vor părăsi cazarma, și în ținuta de campanie, cu tunici și botfori de la garnitura de serviciu, se vor îndrepta precum urmează: Escadronul I-iu la Balta Popii; Escadronul al II-lea la Prundiș; Escadronul al III-lea la Zăvoiu; Es-

cadronul al IV-lea la Românești. Escadroanele vor fi la dispozițiunea comisiei de examinare a căpitanilor pentru gradul de maior”.

La ora 4 p. m., *pe o ploaie torențială*, escadroanele 2, 3 și 4, frumos gătite părăseau cazarma și se îndreptau fiecare spre locurile de destinație.

Numai escadronul I-ii nu da semne de viață. Căii stau în grajduri la locurile lor și odihneau; garnitura de serviciu se răsfăță în naftalină pe rafturi și oamenii își vedeau de alte treburi.

Pe la orele 4 și 20 minute sosește un curier... Căpitanul Trăznilă ia plicul și, sub chioșcul din fața grajdului său, citește liniștit, cu zâmbetul pe buze *contraordinul* prin care se arată că examenul proiectat se amână și escadroanele trebuie să rămână în cazarmă. El eră și de astădată, ca în nenumărate rânduri, în perfectă regulă și nici nu eră plouat

A doua zi, comandantul regimentului, cam ironic, îl întâmpină cu aceste cuvinte: „Printr’o împrejurare fericită iar ai întârziat”.

Cum însă de astădată colonelul nu se mai sui în trăsură ca să plece, căpitanul Trăznilă se apropie de dânsul și salutând respectuos, zise:

„Imi dați voie, domnule colonel, să-mi formulez o plângere. Mă simt umilit și jicnit în demnitatea mea de militar, căci după cât văd,

dumneavoastră atribuiți unor *întâmplări fericite* toată activitatea ce desfășur eu, ca și cum aș fi în adevăr cea mai fericită creațiune a întâmplărilor. Vă rog să credeți, domnule colonel, și spun aceasta tare în fața tuturor camarazilor mei, că mie îmi es toate bine și nici nu este cu putință să greșesc, pentrucă *din principiu*, ori de câte ori primesc un ordin, mă duc liniștit acasă și aștept.. *contraordinul*.

O INSPECȚIE EDUCATIVĂ

DIN AMINTIRILE UNUI OFIȚER BĂTRÂN

Generalul nostru era un om foarte bun și foarte erudit.

Dar, ca mai toți erudiții, era mai mult teoretic decât practic, deși el, autor a mai multor cărți militare de educațiune, credea că teoria lui este cea mai practică.

Așa el găsea o relațiune foarte strânsă între curaj, onoare, devotament, și teoriile acestor însușiri, cu care știm toți că unii oameni se nasc și alții le pot câștiga în parte, dar numai printr'o *practică* îndelungă și continuă.

Generalul însă era încredințat că e destul să știi bine pe de rost ce este curajul, *după anume autor*, ca să devii din iepure tigru și tot astfel era convins, că orice ofițer din intendența ru-sească s'ar putea abține dela afaceri, dacă ar vrea să învețe pe din afară: ce este cinstea...

Și chiar în casa generalului, toți membrii familiei începând cu cocoana, aveau acelaș crez.

Așa că, fiecare din noi, în casă la el, vrând nevrând trebuia să fim de aceeași păreri, ca să nu stricăm armonia.

Și îmi amintesc ca acum cum căpitanul Trăznilă, spunea într'o seară, la ceaiu, generalului, fiind și cocoana de față, că el este sigur, că dacă oaja n'ar ști „ce este bunătatea” ar fi mai firoasă și mai rea ca lupul..

Și doar mucalitul acesta eră convins, că toată educațiunea militară, izvorăște din *bune exemple* și din aplicarea rațională a principiilor din toate regulamentele, începând cu Serviciul interior și cu Livretul individual.

Dar cocoana generalului, nu voia să știe nimic despre credințele intime ale căpitanului și se umflă în pene, văzând că un ofițer inteligent și cult e de părerea generalului și recunoștința ei se manifestă imediat prin diferite bunătăți domestice, care își găseau locul tocmai în fața lui Trăznilă.

De altfel, în fața acestei familii ospitaliere, toți găseau câte un cuvânt de admirație pentru operele generalului, care fuseseră chiar premiate și chiar în adevăr alcătuiau cea mai bogată colecție de tot ce au zis filozofii și sfinții asupra diferitelor virtuți în decursul veacurilor.

Dar tot așa de adevărat este, că ne amețea pe toți cu aceste cărți și cu directive nesfârșite,

cu care ne răpea un timp prețios, fără ca cineva să-i poată face buletin de imputație.

Și oricâtă inițiativă începuse încă de pe atunci a se trâmbița, nimeni nu putea ocoli aceste cărți și directive, care înlăturau cu totul regulamentele în vigoare, căci de câte ori venea autorul la inspecție, numai asupra lor se oprea.

Așa îmi aduc aminte una din aceste inspecțiuni, la care am asistat cu spiritul liber și la adăpost de orice observațiune, găsindu-mă tocmai atunci în slujba de casier.

Și uite, par'că-l văd pe generalul cu pași de cocor, trecând din escadron în escadron și dela om la om cu întrebările lui educative.

Și nu mai ții minte ce răspundeau oamenii, dar știi că toți cei de față ne prăpădeam de răs de câte năzdrăvăni auzeam, în timp ce nemulțumirea și supărarea generalului creșteau proporțional cu efectivul regimentului

De la o vreme, cam de pe la escadronul al III-lea se enervase grozav și distribuia căpitanilor observații cu furgonul: „Nu vă dați desulă osteneală: nu vorbiți cu oamenii; nu știți să intrați în sufletul lor; nu vă dați seama de valoarea educativă a cuvintelor frumoase; vi se pare că cuvântările alese obosesc și adorm cu totul creierul rudimentar al plugarului. Ei bine nu, nu, nu este adevărat; discursurile psihologice, pătrund, direct în suflet...”

Și iar mai întrebă câțiva nenorociți, care așteptau înfrigurați și întocsicați de atâta educațiune și iar începea: „Cum vom merge la războiu cu asemenea elemente? Ne vor mânca Bulgarii... curaj nu; cinste nu; devotament nu; nimic nu știu.... nimic nu e în ei... Românii degenerați de care nimeni nu se ocupă.. Ce îmi spuneți mie că încalecă bine, că trag bine, că împung bine, că ascultă și rabdă la greu!... La ce bun toate astea dacă nu știe nici unul ce este amorul propriu, ingratitudea, vehemența, răbdarea, ascultarea?... Bulgarii, domnilor..” Și generalul cel bun se făcea roșu și vânat la față și trecea mânios înainte, tot mai încredințat că vecinii noștri de peste Dunăre, gogorița lui, vor ocupa în curând Predealul...

Dar Dumnezeu nu dă omului bun mai mult decât poate să rabde el și astfel ajungând la sfârșitul escadronului al IV-lea, tocmai când era mai aproape să-i vină rău, generalul nostru dete cu ochii de un tânăr mai spălățel, bălănel la față și la păr și cu ochii vineți. Era cam delicat la făptură, dar vioi la privire.

Se opri; îl măsură de sus până jos, și ca și cum i-ar fi spus un duh bun că aci poate găsi ceea-ce căută de patru ceasuri, prinse a-l întrebă: „Ia spune, băiete, știi tu ce este cinstea?” Și a început ostașul român a spune.... Și spuneă

frumos și curgător par'că citea în carte, până ce abia l-a mai oprit generalul repetându-i cu duioșie: „Bine, bine, destul!... Acum să-mi spui ce este devotamentul?... Și iar curgeau vorbele ca mărgelile și generalul se uită cu drag la el și toată făptura lui se învioră; eră fericit... Și l-a mai întrebat a treia oară. — Știți: *alle gute dinge sind drei* — l-a mai întrebat: „Ce este curajul?”

Și roșiorul cel bălănel și creț ca un miel, turuia tot mai bine, tot mai îngerește de par'că eră un arhanghel inspirat și ne uimise pe toți. Vorbea mereu, spunea câte în lună și în stele și curajul lui nu se mai sfârșea, până când generalul ameuțit și el, i-a pus o mână la gură și una pe umăr și i-a zis părintește: „Destul, băiatule, oprește-te! Ai mai mult curaj decât tot regimentul... bravo, flăcăiașule! ca tine să fie toți și țara noastră nu s'o mai teme de Bulgari și de peire...”

Și apoi întorcându-se către noi ofițerii cu un aer triumfător: „Iată un Român adevărat, întreg la minte și plin de sentimente nobile. Curajos și devotat și cinstit cum ne zugrăvesc cronicile pe vechii ostași moldoveni și mai cu osebire pe călăreții în dobândă ai lui Ștefan-cel-Mare.

Așa bălani și cu ochii albaștri și buni erau oșii, dar se face Moldovenii, numai ceva mai

el, că e tânăr voinicelu și e plin de foc....”
Și, întorcându-se generalul către front, zise cu asprime și cu dispreț: „Nu ca Jidanii ăștia ne-trebnici și fricoși!”

Apoi, privind iar la tânărul cel isteț, îi zise declamativ și bărbătește: „Tu trebuie să fii șoim de prin Carpați ori pui de vultan din Vrancea... Cum ai învățat acuma ce este curajul, când te vei liberă vei încălică pe zmei sirepi și iarna în puterea nopții pe vreme rea, vei porni în codri să scapi lumea de fiare... să crează toți că s'a trezit în tine vreun străbun năpraznic — mare vornic ori logofăt — ce va fi fost sârmanul.. Dar... de unde ești tu și cum te chiamă? Trebuie să ai nume mare?”

Și cum se pregăteă să înscrie în carnețel, un nume vitejesc pentru o nouă ediție de *educație militară*, tânărul răspunse curgător și cu obraznicie: „Să trăiți, domnule general, eu sânt Moldovean adevărat din Podul Gâști și mă chiamă Ștrul sin Leiba Leventer...”

STOIAN

DIN AMINTIRILE UNUI OFIȚER BĂTRÂN

Printre viețuitoarele regimentului nostru, trăia și un măgar.

Pe acest patruped urechiat și sprâncenat, de care mă leagă oarecare amintiri, îl chemă Stoian.

El era născut din părinți anonimi, deci din flori și totuși semăna foarte puțin cu o floare. În schimb însă, era nespus de bun și foarte cuminț. Și mai era de o resemnare și o modestie, care înlăturau cu desăvârșire presumpțiunea și orgoliul.

În adevăr, Stoian nu avea nici o religie și ca atare, nici despre el nu avea nici o credință; nu credeă nimic. Ci fără să întrebe pe nimeni de ce s'a născut și ce rost are viața, trăia cum îi era scris și, fără nici un protest, se mulțumea cu ceace i se da, sau mai drept, cu ceace nu i se da, căci de el nimeni nu avea grije.

Era un filozof profund, singuratic și taciturn

și rareori i se auzeà gura, dar atunci se știa cine vorbește...

Locuința lui, iarna ca și vara, erà afară. Dormea de-a'npicioarele pe unde îl apucà noaptea și se hrănià cu troscotul din marginea drumurilor, iar când se uscà troscotul, mănca pălămidă, scaeți și alte burueni ori ghimpì, cu care obștea vietăților s'ar fi otrăvit sau ar fi murit de foame.

Și el, care aduceà cu sacaua apă bună pentru domnii ofiteri, tocmai de la Fântâna Banului, își stingeà setea în băltoacele câmpului de exercițiu... În fine nimeni nu purtă grija acestui fiu natural al naturii, care trăià cum ziceà Trăznilă, într'un fel de „*liberté fără égalité și fraternité*”.

Căci în adevăr, de câte ori erà nevoie de oarecari târgueli suplimentare, de apă higienică sau alte corvezi, auzeai: „Puneți pe Stoian la droagă”, sau „Puneți samaru pe Stoian”. Și atunci, ajutorul artelnicului, un anume Bîrducea, alergà peste câmp, prin șanțuri, prin gropi și prin bălării și bălți, de găseà și aduceà pe Stoian la grajd, ca să fie la îndemână, la ceasul hotărît pentru corvoadă

Și numai astfel se înfruptà și Stoian la o mână de fân și un pumn de ovăz, căci în asemenea împrejurări, locul lui se găseà într'un colțisor îngust, tocmai lângă Ali, un armăsar

arăpesc al colonelului, care aveà totdeauna ceva prisos pentru musafirul său cel umil.

Și Stoian se puneà cu nădejde la masă și dacă cinevâ s'ar fi uitat atunci subt sprâncenile sale stufoase, ar fi văzut că Stoian apreciază o masă bună și chiar râde...

Dar după masă, veneà samarul sau gura de ham și ulubele de la droaga cea hodorogită și murdară și bietul Stoian, mânat de-alături de un roșior deșuchiat și pleoștit ca o cruce veche și strâmbă, porneà la treaba, pe care Ali sau chiar alt cal din grajd, nu s'ar fi înjosit s'o facă.

Și-mi pare rău că n'am avut pe-atunci un aparat fotografic; v'aș fi arătat acuma, fără proiecțiuni electrice, una din cele mai originale fețe ale cavaleriei: Burducea și Stoian intrând în piață.. Și pe urmă, când se întorceà cu povara la regiment, iar erà lăsat în deplină libertate și la voia întâmplării, până se iveà o altă corvoadă, când iar erà poftit la masă la Ali!..

Dar toate aceste amănunte duioase din viața lui Stoian I-iu n'ar prezentă mult interes istoric, dacă nu ar fi fost oarecare asemănare între soarta lui și a celui mai vechiu locotenent din regiment, care locotenent — n'aș putea spune pentru ce — erà cunoscut numai subt patriarhalul nume de „*Finu Tache*”.

În adevăr, Finu Tache, un fel de troglodit cu forme primitive, din făptura căruia lipseà

oarecum simetria și armonia, erà totuși un om bun și mai răbdător decât trebuie și mai erà și foarte docil. Și cum erà și cel mai vechiu locotenent din regiment, la el alergà cu gândul și șeful și toată lumea, când erà nevoie de „un om în loc”.

Așa, dacă spre pildă, plecà în concediu sau se mutà: casierul, ofițerul cu îmbrăcămintea, ofițerul cu aprovizionarea ori vreun comandant de escadron, la Finu Tache se gândeau toți, dar mai ales colonelul, care-l poșteà la masă și după un dejun copios, petrecut în intimitate, între două păhăruțe de maderă, îl rugà să primească iar cutare sau cutare serviciu, până la venirea titularului... „Pentru că n'am încredere în alt cinevă”, îi ziceà sentențios...

Și Finu Tache se încântà și se arătà după masă la cazarmă, roșu-vânăt, ca o gușă de curcan înfierbântat și se așterneà cu nădejde pe treabă. Erà un om de încredere și de nădejde!..

Și cu toate că munca lui nu erà o muncă inteligentă, totuși el se osteneà grozav și mai ales din cauza avântului ce luà de la masa colonelului, făcèa exces de zel în paguba energiei sale și a nenorocițiilor care cădeau sub ordinele lui.

În tot cazul, este de reținut, cu titlul de adevăr istoric, că Finul Tache, exercità toate serviciile speciale, în timp ce semenii săi tineri, plini de viață și eleganți, se mulțumeau să co-

mande la manej „volte.....!” și să se distreze cu „focșii” prin curtea regimentului numai și numai pentru că șeful nu avea destulă încredere în aptitudinile lor prea nobile..

Așa dar Finu Tache, cu fruntea lui cea mică și păroasă, cu ochii de turmac naiv și cu maxilarele de goril, era toată nădejdea regimentului și *raportul* nu se făcea fără el.

Iar când arareori, în timpul raportului, îl auzeam în manej, pe linia grajdului sau pe șoselele dintre localuri, strigând din adâncul plămânilor, la trei-patru recruți întârziați: „Sabiaaa afară!...” „Luați-carabină!” „Vârfu 'n-năuntru, călcăiu jos”, etc. înțelegeam cu toții că unul din titulari s'a întors din concediu și că Finu Tache și-a recăpătat libertatea și s'a întors la Ion Țaroveanu, comandantul său de escadron, care-l prajonea ca pe Mesia și-l întrebuința imediat, acolo unde se codeau alții mai nobili, tot pentru că: numai în el avea încredere. Era în adevăr topor de oase.

Și abia aducea la edec cei câțiva recruți înapoiți ai escadronului III, că iar plecă un căpitan în concediu și atunci auzeam pe bietul Trăznilă: „azi iar mănâncă Finu Tache cu colonelul”.....

Și astfel, cu zece-cincisprezece mese, se împlinea anul și când venea toamna, în memoriul Finului Tache se citea regulat cam aceeași notă:

„Ofițer bun. Fizic agreabil.. Iubește calul și-l îngrijește. Are harnașamentul complet și memorie. Vorbește puțin franțuzește. Nu joacă, nu bea, nu fumează. Alte pasiuni nu-i cunosc”. Și gata portretul oficial al Finului Tache, care aveà un singur ideal: *Să ajungă căpitan ca să scape de corvezi*. Și cu toate că în notele lui nu scrià *nimic rău*, el se învecheà mereu și tot cel mai vechiu locotenent rămâneà.

Intocmai ca lui Stoian, nimeni nu-i purtă de grije și nimeni nu aveà omenia să ridice în spinare pe acest hamal, care pe unele drumuri îi duceà pe toți.

Erà poffit, săracu, la masă ca și Stoian, oridecâteori trebuià să facă o corvoadă, pe care alții ar fi ocolit-o și pe urmă erà lăsat într'un fel de: *liberté fără egalité și fraternité...* Soartă comună viețuitoarelor primitive”, așa mai ziceà Trăznilă, care observà toate și care de câte ori vedeà pe colonel că duce la masă pe Finu Tache, ne aminteà și pe Stoian și ne șopteà încet bătrânul și înțeleptul proverb turcesc: *„Când poștești măgarul la masă, înseamnă că ai ceva de dus în spinare”...*

NOI VREM GALOANE!...

DIN AMINTIRILE UNUI OFİTER BĂTRÂN

Lui Iancu Manolescu¹⁾

.....Cum vă spuseiu, colonelul nostru erà un om viclean și răutăcios. Nu făceà nimic fără să se gândească mai întâiu la interesul său și apoi foarte rar la binele obștesc.

În umbra unei severități neînduplecate, ascundeà o sumedenie de păcate și o goliciune fără seamăn, dar mai cu osebire o foarte slabă pregătire profesională.

Asprimea aceasta fără măsură, erà apanagiul său de căpetenie și cum erà foarte ambițios și preocupat în tot momentul, ziua ca și noaptea, în chip febril, de aprecierile șefilor și de înaintare, prigoneà și pedepșeà fără nici un rost și folos numai și numai să nu se poată zice că s'a muiat...

1) Astăzi General

Inspecțiunile de detaliu și trecerea prin localuri, alcătuiau terenul cel mai prielnic pentru aceste vânători și acolo unde nu putea găsi cu ușurință și fără răspundere un vinovat, nu se amestecă.

În fine, eră foarte sever, eră adevărat militar!... Așa ziceau cocoanele prin oraș, așa gândeau și cei mai mari ca el, Dumnezeu să-i ierte!...

Și bieții ofițeri, nu se mai simțeau în siguranță decât la exercițiile depărtate de zidurile cazarmei, odată pe săptămână, unde colonelul nu se arată niciodată, căci, nici calul nici câmpul nu-i plăceau, deși eră un eminent șef de cavalerie!... Așa eră pe atunci....

Și cum în vremea aceea, tablourile de înaintare în armată, cereau ofițeri perfecți, din toate punctele de vedere, băieții trăiau cu frica în sân și cu anuarul în mână, într'o încordare și enervare îngrozitoare.

Insemnările în anuar cu diferite creioane și culori, întocmai ca într'un jurnal de Bursă, constituiau ocupațiunea lor de căpetenie și paginile din anuar din vremea aceea erau în adevăr de cel mai variat mozaic.

Unul vroia să treacă înainte, altul nu vroia să rămână înapoi și așa, mai fiecare se lepădă de o bună parte din demnitatea și cinstea lui, numai să intre în voia colonelului, care eră foarte simțitor la lingușire și care singur, pă-

stră cutia cu perfecțiuni, din care distribuia potrivit cu blândețea fiecăruia.

Și în adevăr ofițerii noștri erau blajini și inofensivi ca mieușei de lapte, dar și regimentul n'ar fi plecat la războiu fără câni..

De altfel, cam aceasta erà starea de spirit în toată armata și mulți băieți buni din timpul acela s'au rătăcit și au devenit perversi în goană după galoane ori au înebunit căutând să rămână cinstiți.

Numai prin prefăcătorie, lingușire și intrigă puteai merge înainte căci: două zile de arest, un cuvânt îndoelnic asupra caracterului, câteva zile de concediu, câteva ciasuri chiar de lipsă sau de boală, trecute în memoriu, erau de-ajuns pentru ca să te stânjenească la examenul de maior, la intrarea în școala de războiu, și mai ales la tabelul de înaintare, unde concurența comercializase și condiționase calitatea sufletelor ca pe orice altă marfă moartă... așa că ofițerul fericit nu mai zicea: „sânt pe tabelul de alegere”, ci zicea scurt: „sânt în vitrină”..

Și în această atmosferă de bâlciu, erà foarte greu să mai găsești un om de treabă. În goana furtunoasă după galoane eftine, școala caracterelor fusese răsturnată și nimeni, dar nimeni nu mai aveà curajul sau omenia să se gândească la umilirea și suferințele ofițerului meritos peste care s'a trecut și s'a călcat ca peste un vierme..

Scamatorii și comedianții atrăgeau toată atențiunea și activitatea militărească semănă mai mult cu o boală urîță de nervi și se desfășură febril și spazmotic, întocmai ca scenele de senzație la cinematograf.

Eră un vârtej îngrozitor, în care nimic nu aveà statornicie și din care nimeni nu eșea teafăr.

Ofițerii în loc să-și vadă cu liniște și cu încredere de datoria lor, alergau tot timpul în capitală și îmbrățișând cu umilință vreun puternic al zilei, urcau și scoborau scările ministerului, însuflețiți de acelaș cântec, de acelaș imn, al cărui refren amețitor eră:

„Noi vrem galoane! Noi vrem galoane!...”

Da, aceasta eră Marsilieza noastră și acesta eră refrenul cu care mergeam înainte, întru cucerirea idealului nostru național, destul de palid și el, fără să luăm seama că ne pierdem sufletul, că devenim scârboși și nevrednici de haina ostășească și că ucidem cel mai nobil și mai puternic sentiment, care trebuie să lege pe militari — camaraderia.

În asemenea împrejurări, căpitanul Trăznilă, om vesel și plin de credințe frumoase, sufletul nostru al tuturor, se schimbă deodată, fără nici un motiv aparent.

El, atletul ideilor înaintate, el care în vremile acelea de umilință îndrăzneà să se afirme și să

vorbească în față, el cel mai brav și mai onest ostaș, încetase de a mai eși pe arenă.

Nu mai venea între noi, ședea toată ziua ursuz în cancelarie, ori cu pași mășurați, cu mâinile la spate și capul plecat se plimbă gânditor prin fundul curții. Nu mai râdea, nu mai vorbea cu nimeni și chiar la călărie, el care antrenă în teren un pâlcc de ofițeri, plecà singur, absolut singur. La masă chiar nu mai venea și nici seara la grădină nu mai apărea cu veselia lui zgomotoasă și sănătoasă. În fine căută singurătatea...

Noi camarazii și prietenii lui, nu-l mai recunoșteam și la început aruncam totul — cum era la modă — pe socoteala vreunei boale învechită, care credeam că s'o fi redeșteptat din starea latentă și-l turburà până la neurastenie. Întrebam mereu pe doctor și-l îndemnam să-l convingă că este bine să urmeze un tratament serios. Dar stăruințele noastre și ale doctorului rămâneau zadarnice.

Mai în urmă, în dorința de a preveni o catastrofă, ne interesam de nu ar avea cumva vreo datorie sau alte angajamente care ating onoarea și demnitatea de militar. Ne închipuiam că nu este departe de un act disperat și vroiam cu orice preț să-l scăpăm.

Dar toate cercetările noastre erau în zadar, căci Trăznilă, deși prin firea lui prea veselă

părea căm ușuratec, erà însă foarte serios și foarte corect în raporturile lui sociale. Erà un om perfect moral și foarte sănătos trupește.

În cele din urmă văzând și muțenia în care se încăpățână de câteori vreunul din noi cercă să-i zmulgă vreo taină a sufletului său, am hotărît să lăsăm pe seama timpului deslegarea acestei taine.

Așteptarea nu a fost tocmai obositoare, căci în adevăr, după câteva zile el apărù iar în mijlocul nostru, în curtea cazărmei.

Erà de o veselie care semănà în totul cu cea mai deplină fericire și cu cea mai arzătoare dragoste de viață și tot ce viețuiește.

Râdeà cu gura până la urechi, de-i numărâi toate măselele; se jucà cu toate potăile; ținea în brațe și desmierdà un copilaș mic al cantinierului; aveà câte o glumă pentru fiecare — par'că le școteà din buzunar — erà comunicativ și volubil ca un telefon; în fine erà uimitor prin libertatea spiritului său; erà Trăznilă la pătrat.

Și în chiar acele clipe, venind între noi, colonelul nostru cel răutăcios, l-a strâns de mână pe Trăznilă, și ni l-a arătat ca pe cel mai vrednic camarad. Apoi a plecat încet și cucernic, fără să poată vorbi mai mult. Erà foarte smerit.

De unde porniseră toate aceste surprinderi?

Căpitanul Trăznilă, cum ne-a spus chiar el,

observase dela o vreme că locotenentul său este continuu prigonit de colonel.

Chipiul, gulerul, pantalonii, pintenii, în fine toate efectele de îmbrăcăminte îi dăruiseră un nesfârșit șir de zile de arest și chiar de închisoare. Bietul băiat!

Care să fie cauza, se întrebă atunci Trăznilă, că toate aceste haine, care atâta vreme, îmbrăcaseră perfect pe ofițer, acuma îl supărau așa de îngrozitor?

Ii părea nespus de rău de locotenent, care-l ajută în serviciu și care tocmai se găseă la epoca de a putea fi pus pe tabelul de înaintare la alegere.

Și bănuind căpitanul Trăznilă, că nu hainele, ci altul trebuie să fie adevăratul motiv pentru care locotenentul său este terorizat, a început a cercetă și a isbutit să afle dela un prieten al colonelului, că nenorocitul său ofițer este presupus că a denunțat la corpul de armată traiul prost al soldaților în regiment și economiile fără socoteală, care se făceau dela hrana lor în folosul luxului, cu care se luau ochii inspectorilor.

Și din clipa aceea Trăznilă n'a mai avut liniște; un fior îngrozitor pusese stăpânire pe toată ființa lui și-l aruncase în boala sufletească, care ne'ngrijorase atât pe toți. Fusese bietul băiat strâmtorat între ciudate alternative. O luptă

grozavă se îndârjise între animal și suflet și după un lanț îndrăcit de nopți albe și zile negre, sufletul său deosebit eșise învingător.

Trăznilă izbutise să 'nfrângă egoismul epocii în care trăia și să sfideze spectrul tabloului de înaintare și chiar în ziua în care reapăruse între noi, „întâmplă-se ce s'o întâmplă”, mărturisise în scris celui mai aspru colonel și tocmai atunci când nădăjduia să fie înaintat, că el era vinovat de cele ce se atribuiau locotenentului său..

Eroismul acesta ne-a făcut să plângem și-a sădit în sufletele noastre bolnăvicioase, credința în „mai bine”.

Și a fost o premenire pentru toată suflarea, căci după cât îmi aduc aminte chiar drumul colonelului s'a cotit din ziua aceea de sărbătoare sufletească și nici pe Măgureanu (așa îl chema pe locotenent) nu l'au mai supărat hainele, deși nu le făcuse nici o îndreptare și a fost și propus pentru înaintare.

Dar cu Trăznilă ce s'a mai întâmplat, domnule colonel? Pe unde o mai fi acum? Pe el l-a propus la înaintare?

Bietul Trăznilă, dragii mei, nu a sfârșit bine. Eră prea cinstit pentru vremea în care servea. Și cu toate acestea ar fi mers departe dacă ar fi avut și puțină șiretenie. El eră însă afară din cale de leal. Eră un cavalier.

Noi, cei mici, cunoșteam adevărata lui valoare și-l stimam foarte mult; mai ales că era un soldat fără seamăn, deși observă și biciuia unele stări de lucruri, care, cu toate aparențele, nu erau tocmai înfloritoare.

El nu se sfiă să spuie verde, că soldații sânt desbrăcați și umiliți și că li-e rușine să meargă acasă în haine ostășești; și nu se sfiă să mai spună tare, că mulți ofițeri descurațați, merg spre mercenarism și negustorie, servind fără nici o credință și fără entuziasm, numai pentru anii de pensie. Și nici nu-și putea ascunde revolta sufletească față cu nedreptățile, care se făceau, de multe ori cu legea'n mână și'n numele țării.

Și astfel își creiă dușmani numeroși și puternici, care loveau cu efect.

Și rând pe rând loviturile cădeau tot mai des peste el, până când l-au îmbolnăvit.

În cele din urmă căzuse într'o stare de melancolie permanentă.

Izbutiseră să-l declaseze cu desăvârșire; așa că deși reușise foarte bine la examenul de maior trecea an cu an și el tot căpitan rămânea, așteptând recolta anului viitor!..

Cocor cu aripele tăiate în curtea boerească!... Vedeă pe-ai lui pe toți cum pleacă'n pâlce spre țărături mai calde și el rămânea printre găini și rațe cu inima sângerândă și ochii spre cer... Așteptă vreo minune de sus... Așteptă zadarnic

să-i crească aripa... și erà destul să te uiți la el, ca să vezi întruparea amărăciunei.

Și fără voia lui, această amărăciune se răsfrângea asupra celor mici. Ei nu se mai adunau decât pentru a-și împărtăși nemulțumirile și neîncrederea în legi și dispozițiuni, care se schimbau după sezon.

De altfel în toată armata, cam acesta erà fondul moral peste care se așternea un strat subțire de poleială, cu care speriam echilibrul european, cum zicea Trăznilă, în momentele lui de humor.

Căci acest om declasat, acest leu morfinizat, care trecea obosit prin cazarmă, nu ajunsese încă la indiferență. Mai avea credința și se mai înviora din când în când. Atunci mai spuneau câte una bună, mai făceau puțin humor și ne mai împrospătă și nouă dragostea de muncă prin sfaturile și resemnarea lui de martir.

Și uite, par'că-l văd și-acum, cu chipiul pe ceafă și cu luleaua 'n dinți, rezimat de-o stănoagă 'n grajd ori de pălimarul maneului afară și înconjurat de câțiva camarazi, care se spânzurau de buzele lui, căutând mângâere și curaj. Da, mângâere și curaj dela cel mai necăjit om; căci el, așa amărit cum erà, dar în dragostea de țară și de armată, nu avea inima să dea cu toporul ori să îndemne spiritele celor mici la desgust prin cinism și violență.

El erà un om subțire la simțire și în mâhnirea lui, nu uită niciodată că este cetățean român și că este dator să îndemne la mai bine, tot la mai bine.

Și par'că-l aud și acum:

„Ce te bocești așa, Negrene, pentru cinci zile „de închisoare? Ce vă descurajați pentru toate „nimirile ce vă ies în cale? Vă îngroziți de „cele rele, pentru că nu știți și nu vreți să în- „trezăriți pe cele bune, care urmează în mod „fatal; așa e în legile firii, după ploaie vine „soare. Și apoi, în adversitate se cunoaște omul. „Cel ce a mers în cariera lui fără piedici, n'are „ce căută la răsboiu. El este ca o floare de seră, „care crește repede, dar e searbădă și la cel „mai mic curent se ofilește..”

Altădată, văzându-ne mâhniți și desgustați pentru că din cauza unor privilegiați nu ni se răsplăteà munca la fel, ce frumos ne îndemnà:

„Munciți, băieți, înainte, munciți cinstit pen- „tru țară, nu pentru recompense. Numai în munca „cinstită și desinteresată stă fericirea. Nu aș- „teptăți prea mult de la oameni și nu invidiați „pe cei ce vă iau înainte, căci nimeni nu poate „aveà noroc pe toate drumurile. Uitați-vă în „jurul vostru și vedeți că unul are noroc la „loterie, altul la însurătoare, altul la cai, altul „la moșie, dar nici unul la toate. Și eu unul „vă incredințez că cea mai deplină sănătate și

„fericire am văzut-o în casa unui căpitan bătrân, care rămăsese pentru totdeauna de căruța „cu galoane.

„El aveà însă o căruța de copii sănătoși și „cuminți și înhămându-se la această căruța blagoslovită, trăgeà norocos și mulțumit pe drumul căsniciei, în timp ce colonelul său, mult „mai tânăr ca el, aveà un copil slăbănog și „el însuși erà veșnic bolnav ca și soția lui... „La asemenea mizerie, vedeți ce palidă compensație poate fi o înaintare excepțională, o „carieră strălucitoare!... Merci!... Eu rămân căpitan bătrân, la luleaua și la grajdul meu, nu „mai sănătos să fiu...

„Și tu, mânzule, pentru ce te vaiți că n'ai „fost pus la alegere? ziceà altuia. „Ce ai făcut „pe acest pământ?... Cristofor Columb a descoperit jumătate pământul și nu l-a mai propus nimeni, nici măcar la... cavaler, deși a „fost cea mai mare glorie și cel mai mare erou „și cavaler al neamului său.. Dar dacă te găseai pe vaporul englez, care s'a scufundat în „Atlantic, cu toți pasagerii, ce-ai mai fi dorit „acù? Zi, doamne ferește! și gândește-te că „sânt milioane de mizerabili, care ar dori să „fie în locul tău.. Și dacă tot vrei galoane, „ține-ți gura, băiete, și te vei încredința curând „că tăcerea este în adevăr de aur”...

Și câte de-al de astea nu ne spuncă bietul

om, în momentele lui de reculegere. Părea un filosof resemnat. În realitate însă, ideea de declasare, îl urmărea de aproape, rănindu-i amorul propriu și sfâșiindu-i inima. Mai ales că declasarea lui și a altor desmoșteniți servea cauza unor tineri vânători de galoane, care din umbră făceau totul spre a spori numărul declasaților și care, abia eșiți din scutece, aveau să-i poruncească și să-l umilească cu triumful lor.

Dar niciodată, acest om, nu și-a desfășurat în fața vreunui muritor, adevărata lui stare sufletească. El nu se văită. Era o pildă de răbdare bărbătească.

Cei mari însă, n'au știut să prețuiască calitățile lui, și cum nu era nepotul nimănui, în loc să-l ridice, într'o bună dimineață ne-am poimenit cu el mutat la Botoșani.

Așa era pe atunci; când un ofițer era complet declasat, era trimis la margine, unde cădea pentru totdeauna în uitare, căci trimiterea la hotar însemna „moartea militară”.

„Voi qui antrate..”

„Lasciate ogni speranza”.

Cu aceste versuri celebre, ale lui Dante, l-au primit camarazii la Botoșani.

Și când ne gândim că în vremile de mărire străbună, la hotare trebuia să mergi ca să găsești pe Baba Novac ori pe Spătarul Coman!

Acolo, la margine, nu la centru, erau oamenii cei vajnici; oamenii de nădejde și de vreme rea.....

La hotare găseai adevăratele virtuți ostășești și tot acolo trăgea și răsplata Domnească...

Dar ce să mai vorbim de geaba... Cum spusei, pe bietul Trăznilă l-au trimes în exil, cum se zicea, și acolo l-am regăsit eu mai târziu, când am fost înaintat la gradul de maior.

Imbătrânise de tot. Fugea de lume și nu mai da sfaturi nimănui. Se ciorovăia cu furierii pe sălile regimentului și nici asupra lor nu mai avea multă autoritate. Eră complet descalificat și desgustat și cum nu izbutise niciodată să se însoare, trăia în mizerie cu o femeie ordinară, care-i îngrijea stomacul ca să-i otrăvească sufletul.

„Și eu am trecut, domnule maior, în zilele „mele călare pe subt lună și am aruncat cu „trandafiri prin fereastră.

„Am cunoscut și eu, domnule maior, fiorii „de dragoste adevărată și sfântă și am fost și „eu visător și urmărit de ochii vrăjiți a unei „copile cu sufletul curat care mă iubea. Și ar „fi stat bine acestui înger la casa mea săracă. „Ar fi fost cea mai vrednică soție de ofițer, căci „eră o comoară.. Dar o fată așa bună nu pu- „teă să aibă și dota regulamentară și eu... ne- „norocit sentimental, am lăsat copila pe dru-

„mul destinului ei, am plâns și am apucat vrând
 „nevând pe drumul trist al vițiilor sociale, din
 „care nu mai pot abate. E prea târziu...”

Așa mi se destăinuia într'o zi, când i se fă-
 cuse observație pentru concubinaj, și ținându-și
 mâna pe inimă, a urmat cu durere:

„Acî, uite acî, în inimioara mea încercată,
 „într'un colțișor rămas candid, am îngrădit cu
 „grije și păzesc cu sfințenie, idila mea de atunci.
 „Și acest colțișor, sfânt prin talismanul ce păș-
 „trează, este refugiul și adăpostul meu, când
 „mă copleșește gunoiul în care trăiesc... cu
 „toate că amintirea zilelor mele de fericire, mă
 „doare cumplit... Dar, ce vrei? Setea mea de
 „curat este câte odată, mai tare ca orice durere!

„O! Dacă ași ști alt meșteșug ori dacă ași
 „avea câteva pogoane de pământ! M'ași în-
 „toarce la coarnele plugului. Acolo în mijlocul
 „câmpului, bătut de vânt, dogorit de soare și
 „scăldat în aer curat departe de intrigi și de
 „atmosfera nesigură care ne înconjoară aci,
 „ași prinde putere și dragoste de viață, mi-ași
 „limpezi sufletul atât de uluit și turbure, m'ași
 „lecuî, și ași mai putea fi de vreun folos pe
 „lume și ași scăpa și armata de mizeria mea,
 „care stă ca o pată.. Da, simt bine cum cei ce
 „trec pe lângă spectrul meu jerpelit și aiurit
 „își dau cu coatele și își șoptesc: „Ce nu se re-
 „trage zaharisitul ăsta? să dea drumul unui lo-

„cotenent care așteaptă.. O! câți vânători de
 „galoane nu mi-au și pus crucea în anuar!
 „Unii socotesc că am să înebunesc; alții că am
 „să mor; alții că voi fi reformat..

„Și au dreptate; toate aceste rele mă pândesc
 „cum pândesc corbii un cal istovit de mizerie,
 „care în mijlocul câmpului, hulit de un stăpân
 „fără suflet, se clatină sub ghiara morții.. Da,
 „au dreptate, dar unde să mă duc? Cine mă
 „primește? De ce mai sânt bun când toată pu-
 „terea tinereții mele oștirii am dat-o și în oștire
 „m'am sleit? Și cu ce să trăiesc demn până
 „la 56 ani vârstă, când voi putea obține o
 „pensioară?... Ah! domnule maior, încă o veș-
 „nicie de umilire și lașitate..” Și a început a
 plânge ca un copil.

Pe urmă a continuat: „O de ar ști cei mari
 „ce rău îngrozitor pot face cu o pedeapsă sau
 „o apreciere pripită, cu o asuprire în favorul
 „altuia, ori câteodată numai cu mândria și aro-
 „ganța lor, poate că ar fi mai cumpănitori...
 „Poate că și-ar da seama că pentru cei rătăciți
 „sânt farurile. Poate că ar întrevedeă puterea
 „supra-omenească și uimitoare ce capătă un
 „nafragiat la vederea farului și minunile ce
 „poate el face în lupta cu talazurile și poate că
 „ei singuri s'ar preface în *faruri luminoase* și
 „în adevărați salvatori... și atunci... o atunci!
 „desigur și în sufletul celor mai umiliți rătăciți

„ar încolți nădejdea de reabilitare, la care are „drept și pușcăriașul care se pocăește și își vine „în fire. Și atunci armata ar fi în adevăr un „sanatoriu moral și n'ar mai îndură nimeni ceea- „ce îndur eu și nici dumneata, domnule maior, „n'ai mai aveà ochii plini de lacrimi privin- „du-mă pe mine și mizeria mea..” Și cu acestea mi-a rupt inima și îmi aduc aminte că l-am luat de gât și l-am sărutat mult, ca pe un frate nenorocit și lacrămile mele s'au amestecat cu ale lui..

Mi-erà așa milă de el!

Alte ori mă doboară jalea când îl vedeam zmerit și zăpăcit în fața unor șefi care-i fuseră ucenici.

Și ei, șefii, de multe ori se jenau și căutau să-l modereze în excesul său de disciplină, cu gestul sau cu vorba: „Șezi, Trăznilă, șezi jos..” dar el nu îndrăzneà; prinsese o frică groaznică de tot ce erà șef. Erà bolnav. Și când veneà cinevã să-l cheme din partea colonelului, un fior îi străbătea tot trupul, diafragmul i se tăia, fruntea și gâtul îi asudau și toată ființa lui umilă și înspăimântată cerșea un singur lucru dela providență: să vinã altcinevã să-i spunã că nu mai e nevoie de prezența sa în cabinetul colonelului: „Că nu știi la ce te cheamã.... Un căpitan e totdeauna vinovat... Iți dă o măslină și vrea să storci o ocã de untdelemn..” Așa judecà el. Erà bolnav profund.

Și cred că de n'ar fi fost vorba de puțină demnitate, ar fi fraternizat și ar fi plâns, de gât cu cel mai amărit soldat din regiment.

Eu fusesem pe vremuri locotenent în escadron la el; îl cunoscusem pe când erà leu, și smerenia aceasta de câine vinvoat mă durea grozav și mi se strângea inima când îl vedeam jerpelit și umilit, venind prin dos la cazarmă, unde un șef vitreg îl terorizà zilnic și îl ametea din serviciu în serviciu: ba casieria, ba îmbrăcăminte, ba iar un escadron că: „de toate trebuie să faci, ca să te reabilitezi”, îi zicea șeful său, trăgând cu lașitate din el și drojdia de energie ce-i mai rămăsese.

Până ce sleit și istovit cu totul și rămas singur fără nici o credință — omul singur în fața veșniciei — într'o noapte senină de Maiu, pe când părintele său sufletește, prăznuià cu noi în grădina publică galoanele de colonel și pe când poate, în satul natal, undevà departe, maică-sa tresărea înspăimântată de un vis îngrozitor și alergà nebună la icoane, el, bunul Trăznilă, care își începuse cariera plin de iluzii, și care dăduse atâta viață cercului în care servise, își curmă singur firul vieții... A fost și pentru el un glonț în magazie...

Și uite astfel a sfârșit bietul Trăznilă. Și au plâns ofițerii și au plâns și soldații toți; dar... morții cu morții...

„Din codru rupi o rămurea...
Ce-i pasă codrului de ea?..”

Și așa, în chiar ziua următoare, în jurul unui anuar, câțiva ofițeri făceau însemnări. Cui venia rândul la căpitan? Nu mai știi; a trecut mult de-atunci. Dar de câte ori revăd acest tablou, îmi vine în minte refrenul profanator, amețitor și ucigător care stăpâniă ființa tuturor, și fără să vreau, îngân cu întristare: Noi vrem galoane! Noi vrem galoane!...

CIMENTAREA CAMARADERIEI

Sunt câțiva ani de când mă găseam în trecere la una din stațiunile climaterice străine. Rătăcind într'o dimineață prin niște boschete singuraticе, dădui peste un plic destul de voluminos dar deslipit și fără nici o adresă.

Neavând altceva de lucru, îl luai la cercetare, crezând că poate mi-am găsit norocul...

Investigațiunile mele însă fură încoronate cu desamăgire, plicul conținea o sumă de.. foi desprinse, scrise mărunț și pline de ștersături și îndreptări.

Deși desamăgit, începui să citesc și de la prima foaie băgai de seamă, că este răsunetul unui spirit de amară nemulțumire în corpul ofițeresc al unei armate; iar ultima foaie îmi arătă pe chiar autorul acestui strigăt de revoltă, pe căpitanul B., precum și revista militară la care trebuia să fie publicat.

Mi s'au părut vrednice de luare aminte aceste pagini și, întorcându-mă în țară, le-am păstrat atât de bine, că abia deunăzi le-am regăsit din întâmplare.

Recitindu-le și crezând că ar putea interesa și pe alții cum m'au interesat pe mine, le-am ticluit în românește și fără nici o adăogire, prescurtare sau lămurire, le dau la iveală sub titlul cu care le-am găsit și adică: „Cimentarea camaraderiei”.

Așa dar cetiți:

„Cât este de frumoasă dragostea adevărat frățească care trebuie să lege și câte odată chiar leagă pe membrii aceleiași instituțiuni!

„Această iubire o numim noi militarii: camaraderie. Ea este sublimă și numai prin ea putem aspira la propășire, la izbândă.

„Este însă adevărat că în toate vremurile și mai ales în timpul și după lungile răstimpuri de pace, s'au găsit tovarăși de arme, care n'au corespuns îndatoririlor camaraderiei. Ei au fost răi camarazi.

„Și noi, astăzi, oricât am strigă de tare: camarade! camarade! suntem încă departe de perfecțiune și mai este foarte mult de făcut spre a ne găsi la înălțimea sentimentului atât de nobil al camaraderiei.

„Nu-mi propun aci să arăt mijloacele prin care am merge spre ideal; este foarte greu și mi se pare de altfel că singurele mijloace naturale și rodnice ar fi: pilda șefilor mari, o bună educație în școală și de acasă. Aceasta se capătă cu timpul, adică încet, foarte încet și se desvoltă în decursul generațiilor.

„Cât timp cei mari se vor mulțumi a spune vorbe goale, în cuvântări oratorice și parafrăzări, și cât timp sentimente urâte și josnice ca: lingușirea, invidia, orgoliul, egoismul, cu care ne naștem și pe care le cultivăm în familie, și chiar în școală, ne stăpânesc sufletul, iubirea frățască va fi înăbușită.

„Orice pripeală și orice mijloace silnice pentru a merge la țintă, fără a avea la bază pilde frumoase de sus și o bună educație din școală și de acasă, sunt dăunătoare și aduc turburări grave în sânul instituțiunii, dând naștere la o pseudo-camaraderie, în care cred numai cei străini de instituție, care ne văd împreună la cârciumă sau la alte întruniri.

„Tocmai contra acestor mijloace pripite, care au pretențiunea să cimenteze camaraderia, mă ridic odată cu o bună parte din camarazii mei și voi căută să arăt valoarea mijlocului pretins mai eficace sau mai la modă: Cementarea camaraderiei prin apropierea între soțiile domnilor ofițeri!

„Și mai că nu este astăzi corp, serviciu sau garnizoană în care să nu te pomenești, cum se zice — pe ne-puse masa — și fără să fi făcut rău nimănui, cu o circulară prin care se anunță: o masă în comun, o serată dansantă la cerc, un ceaiu, o chermesă cu tombolă, la care domniile ofițeri sunt *obligați* să vină cu soțiile d-lor, pentru a întări legăturile de dragoste, *pentru a cimenta camaraderia.*

„Aceste invitațiuni obligatorii circulă toată iarna și chiar în timpul verii, producând oarecari bucurii, dar și foarte multe neplăceri, căci sunt puțini ofițeri care să nu ofteze adânc și să nu strige cu groază și desgust: „iar circulara, iar dragoste cu de-asila! — Nu merg, nu se poate; nevasta nu are ce pune pe ea, copilul cel mic este bolnav, doică n'am, nu merg, nu merg, nu merg!!...”

„Dar după câteva țigări fumate în tăcerea cea mai vorbitoare, plin de amărăciune se adresează ofițerul soției sale:

„Hai dragă nevastă, hai că nu e vreme de boală. Lasă la o parte indispoziția, dă copilașii în seama lui Ion, pune pe Frailain să le spună povești, pe cel bolnav lasă-l lui Dumnezeu, iar celui de față lasă-i biberonul și gătește-te de petrecere că e foc!”

„Zadarnic se opune femeia; ea trebuie să-și cumpere, să-și mai repare, să mai rupă din alte nevoi și să meargă, căci altfel cariera se clatină, și se știe cum cutare sau cutare a fost șters dela înaintare, sau amânat, ori nu a fost luat în considerație pentru că eră notat: puțin sociabil, sălbatec, lipsit de educație și urbanitate, anarhist chiar.

„Și dacă dintre cei mari, un adevărat și bun camarad ar putea să vadă pe rând, stările sufletești prin care trece ofițerul sărac—ca aceștia sunt mai toți—până când plătește birjarul, poate

că aceste obligațiuni fără folos ar mai încetă.

„Și astfel, de multe ori se schimbă poate ultima hârtie de 20 lei pentru a plăti trăsura, panglicuțele, mănușile și alte ceaprazării, care apasă atât cu strălucirea lor..

„Dar cei mai mari nu văd și nu vor să vadă decât executarea ordinului și reușita serbării și apoi apariția în mai multe ziare a unei dări de seamă chilometrică, în care se aduc laude ilustrului patron, care se ocupă atâta de binele și fericirea corpului ofițeresc și care din produsul serbării mai vine în ajutorul câtorva nenorociți, care de cele mai multe ori, sunt mult mai fericiți decât umilul nostru ofițer, care a fost forțat să-și risipească simbria în acte de generozitate spaniolă.

„Iar ofițerii, odată ajunși pe arenă, fie la lumina unei splendide zi de Mai, fie subt făcliile electrice din lunecoasele saloane, aiuriți încă de surle și de tobe, uită pentru un moment sacrificiile ce au făcut spre a ajunge aci și, luați de curent, beau, dansează, fumează, joacă, pierd, câștigă, se mai împrumută la un prieten ca să plătească înghețate, ceaiuri, bere ori alte consumațiuni costisitoare pentru el și familie și... cimentul prinde.

„Firea veselă și comunicativă a Românului, apoi uniforma care este aceeași, nu lasă a se deosebi cel venit în silă de cel venit liber, natural și nesilit, pe cel nevoiaș de cel trufaș.

„Nu tot astfel este însă și cu soțiile domnilor ofițeri. Unele vin încărcate de scule, luxos îmbrăcate, sulemenite chiar, și pășesc sigur și mândre, cu aplombul originii, al averii ori al gradului. Altele fără pedigriu, mai slăbuțe, pline de griji casnice și foarte modest îmbrăcate, abia cutează să calce lustruitul parchet și aiurite de lucsul care se desfășoară, nu-și găsesc locul. Instinctiv nimeresc un colț mai retras și se alipesc de grupul cel mai puțin strălucitor, de unde puțini cavaleri vor mai veni să le miște.

„De aci privirile lor galeșe rătăcesc peste tot, căci nimic nu scapă ochiului femeiesc.

Isvorăsc apoi atâtea comparațiuni din care rezultă, de multe ori numai în aparență, o inferioritate dezolantă și bieteale femei cu ochii umezi sunt gata să plece și în grijile casnice, lângă copilași, să caute uitarea, liniștea... Dar se gândesc la bărbați, la soarta lor legată de asemenea nimicuri și într'un gest sublim se resemnează.

„Nu sunt aceste atâtea victime ale întrunirilor silite, care pun față în față și atât de aproape, atâtea diferențe fizice, materiale, morale, intelectuale și convenționale, din care naște cea mai grozavă otravă a sufletelor femeiești?

Numai o educație superioară ori transformarea stării sociale de azi, poate suprima oarecum diferențele și odată cu ele disprețul și invidia.

„Până atunci femeile sunt femei și cu nimic nu le poți face să înțeleagă că trebuie să se conforme egalității sociale dintre soții lor.

„Soția lui X nu se decide să cunoască pe soția lui Y, pentrucă este fată de popă sau de negustor și dacă mai mult forțată de bunul simț al soțului ei face acest pas, curând se depărtează așa de înțepată și cu atât dispreț, că este cu neputință să nu provoace o rană incurabilă.

„Altă cucoană nu vrea să stea la masă, sau se strâmbă și nu mănâncă, pentrucă fiind soție de maior a fost pusă mai jos decât soția unui căpitan, deși aceasta are părul cărunt poate.

„Și tot astfel, d-na Z, dela cavalerie se scoală și pleacă ostentativ de pe canapeaua pe care în urma unui vals, a fost depusă d-na V, soția unui guard de geniu.

Ciocniri de acestea foarte bătătoare la ochi și datorite capriciilor femeiești, se repetă în tot timpul și în toate părțile.

Ele determină sentimente de cea mai grozavă și neagră ură și aceste sentimente se resfrâng asupra bărbaților, care până eri erau cei mai buni prieteni și deodată nu se mai pot suferi. Firește, umilirea unei femei nu poate rămâne indiferentă soțului ei. Și de câte ori nu se vede un ofițer distins, prigonit de șeful care-l aprecia și-l iubiă, pentrucă între neveste s'au iscat neînțelegeri la cutare bal sau petrecere.

„Și totuși... camaraderia se cimentează!

Da! femeile se dușmănesc din naștere—acesta le e sexul, nu e vina lor—și unul dintre cei mai distinși sau chiar cel mai ilustru amator și cunoscător, Ludovic XIV, zicea: „mai lesne împac toată Europa decât două femei”.

„E deci de mirare că tocmai azi când se scrie și se citește atâta despre psihologia femeii, mai cred unii că le putem apropia și că ar fi acesta un mijloc serios de a înfrăți pe militari.

„Pe noi militarii, dacă prin creșterea noastră de acasă și din școală suntem demni de această instituțiune, ne apropie și ne leagă strâns: bunul simț și tactul șefilor, apoi menirea noastră, nevoile, suferințele și greutățile unei cariere de sacrificiu.

„Și dacă este adevărat că mai mult greutățile și adversitatea înfrățesc pe oameni, nu este de înțeles de ce ne-am adună cu de-asila pentru petreceri și libațiuni, care constituiesc adevărate izvoare de intrigi și mizerii, menite să șcindeze corpul ofițeresc și să slăbească armata?

„Nu este mai bine să lăsăm femeile acasă și să ne întrunim cât de des pentru a lucra, pentru a ne osteni împreună și a ne împrieteni, a ne înfrăți, a învinge împreună?

„Nu este adevărat că resentimentele se ascut, cu cât antagoniștii vin mai des în contact și nu este mai bine să distanțăm aceste întâlniri ori chiar să le înlăturăm? Femeile sunt destul de iscusite și acele care în mod firesc pot să se

apropie, acele se apropie și nici că este putere omenească să le împiedice.

„Iar omul care în sânul familiei sau într'un cerc restrâns și propriu lui nu găsește distracțiuni, ci alții trebuie să se ocupe de nervii lui, nu merită să trăiască. El este de sigur un blazat incurabil ori un satir scârbos și de trist exemplu.

„Și în adevăr o parte tristă și poate cea mai tristă a acestor întruniri poruncite este intriga amoroasă. Sunt din nenorocire destui tineri care așteaptă în friguri aceste împrejurări spre a-și întinde mrejele. Valsul și flirtul, apanajele omului subțire, fin, distins, de salon, acestea sunt mijloace irezistibile de cucerire. Sunt medici mari care afirmă că valsul ar fi o puternică otravă, din care mai ales femeile trebuie să guste cu multă rezervă, altfel camaraderia se cimentează prea mult.

„Nu trebuie să fie cineva un spirit prea observator spre a vedea că sunt tineri, care dansează neconținut cu o singură damă. Prin mici presiuni și adulațiuni la care unele cucoane sunt foarte sensibile, apoi cu fraze banale și stupide, dar spuse la timp, și cu măestria omului de profesiune sau cu naivitatea și candoarea începătorului, ei izbutesc fără greutate să determine un sentiment de apropiere frățească, camaraderiească!... La început tânărul chiar crede lucrul acesta. El devine amic și fratele sublim, nedespărțit al familiei. Dar exemplul rău al celor mai

vechi, apoi instinctul izvorît dintr'o prea mare apropiere, biruesc sentimentele nobile și astfel salonul și întrunirile poruncite devin o admirabilă școală de seducțiune, școală care dă roade teribile și formează adevărați virtuoși în arta de a jongla cu inimile femeiești.

„Cultivând deci cu intenție sau fără intenție acest sentiment de apropiere frățească, încurajați încă de naivul soț care crede în puterea amicitiei ideale, se ajunge încet, încet, alături chiar mai alegro, la săgeata maximă a traiectoriei de dragoste frățească, la săgeata lui Cupidon....

„Intervine atunci consiliul de onoare spre a culege roadele.

„Mai întâiu o întâlnire pe teren, în care amărîtul soț spală în sângele său nevinovat cinstea sa, a femeii și a instituțiunii ce reprezintă. Apoi se mută în altă garnizoană ca unul ce produce impresie penibilă pe teatrul de operațiune. Amicul, eternul amic al familiei, este trecut la părăsire și baston și este redat familiei din care făcea parte înainte de a intra în marea familie militară. El este un teribil absolvent al unei școli care nu poate avea nimic comun cu cariera noastră nobilă și este mai presus de toate un om pierdut. Iar femeia domnului ofițer, care prin binevoitorul și grațiosul concurs a contribuit la așa strânse legături, decepționată, amărîtă și dezolată, hulită chiar de camaradele în

curs de desvoltare, apucă drumul pribegiei, în timp ce.. camaraderia se cimentează mereu!

„Dar la tânără doamnă sau domnișoară față de care natura a fost avară și care ore întregi stă nebăgată în seamă și suferă în tăcere durerile chinuitoare ale amorului propriu jignit, ori la tânărul și curatul țăran, care s'a devotat carierei cu alte idealuri și se vede ridiculizat și notat „rustic” pentru că nu știe să spună calambururi franțuzești ori să joace Cake Valk, dar la aceste victime umilite și desgustate cine oare se mai gândește în atmosferă dulce, îmbătătoare și molatecă a unui Waltzertraum?..

„Apoi mausul!.. combinat cu atingeri, care desăvârșesc arta carto-coreografică! Ce izvor bogat de necurătenii și câte case stricate, câte nenorociri nu au purces dela acest inocent și atât de tolerat sport!

„Să mai aspirăm la vreo asanare? Se va găsi oare omul la a] cărui puternic glas și impunător gest să piară aceste școli, pentru ca odată cu ele să dispară și candidații și absolvenții?

„Multe victime vor mai face aceste moralizatoare întruniri poruncite și este de mirare cumi toate aceste mizerii, care de cele mai multe ori se desfășură sub cea mai intensivă lumină electrică, rămân încă așa de invizibile. Ori poate că această lumină orbește întru atâta și întru atâta șampania adoarme conștiințele, că fiecare

pleacă ducând cu sine *cele mai frumoase amintiri*, cum se scrie prin dări de seamă în gazete.

„Când cei mari vor ști să-și stăpânească slăbiciunile, când vom fi învățat de acasă să fim simpli, modești, sobri și sinceri, când vom fi învățat să respectăm fericirea și nefericirea altuia, atunci poate că aceste adunări poruncite să fie morale.

„Până atunci socotesc că azi, când tânăra mumă trebuie să se ocupe de creșterea crudelor vlăstare menite să umple golurile de mâine, când ofițerul are atâta de făcut încât nici Duminicile nu i se dă pace, azi când viața e așa scumpă încât fiecare gologan își are locul lui fix în bugetul gospodinei, azi când o pace îndelungă face să sufle un curent așa de erotic, astăzi mai mult ca oricând, socotesc că a sunat ceasul să ne scutim de mizeriile morale și cheltuelile foarte simțitoare, ce ocazionează searbedele vizite, care de cele mai multe ori importunează deopotrivă și pe cel ce le face și pe cel ce trebuie să le înapoeze, și mincinoasele petreceri poruncite, la cari cei mici și săraci sunt supuși la aceleași obligațiuni materiale ca și cei mari și bogați și dela care pornește vrajba între femei, vrajba între ofițeri.

„Este în toate acestea, ceva bolnăvicios, care desgustă și demoralizează, și trebuie să treacă la capitolul încercărilor triste și nereușite.

„Să fie lăsat ofițerul să-și vadă de datorie și

de sărăcie, ori să fie chemat la cerc sau aiurea pentru a lucra, iar soția lui să fie lăsată în pace să-și vadă de cămin și de pușorii care spre bucuria vrăjmașilor noștri, se ofilesc sugând biberonul și cresc în limba și obiceiurile străine pe la poalele guvernantelor perverse și vițioase. Să fie lăsată soția ofițerului să meargă acolo unde-i convine, dacă se cuvine și unde o cheamă în adevăr datoria ei de soție și mamă. *Așa se va cimenta odată camaraderia*".

CAPORALUL MOGA ȘI FRONTIERA DE VEST

În ziua de 19 Iunie 1921 inspectam regimentul 85 la sectorul Tașnadului în Selagiu.

După ce am văzut companiile, la exerciții și aplicațiuni, în teren, am rugat pe colonel să aleagă una din companii și să facă oamenilor întrebări din geografia și istoria neamului.

— „Cum te cheamă?”, întrebă colonelul, punând mâna pe umărul unui caporal-chipeș dela aripa dreaptă a companiei.

— „Să trăiți, domnule colonel, sunt caporalul Moga din regimentul 85, batalionul I-iu, compania 3-a, plutonul I-iu din județul Bihor, comuna...”

— „Bine, bine, destul, lasă plutonul și comuna; eu vreau să ne spui tu, cari sunt hotarele României Mari?”, îi zise cu blândețe colonelul.

— „Da, să trăiți, știm...” și Moga începù: „la răsărit ne învecinăm cu țara rusului, de care ne desparte apa Nistrului; la miazăzi avem de vecini pe sârbi și pe bulgari, între noi curge

apa cea mare Dunărea și mai este o linie de grăniceri dela Turtucaia la Balcic; la miază-noapte stă ceslovacul, leahul și rusul peste Tisa, Prut și Nistru, iar la apus ne învecinăm cu ungurii de cari ne desparte o linie covițională care pleacă dela Macău pe Mureș și trece pe la răsărit de Batania și prin Curtici..." Aci Moga se poticni, rămase puțin pe gânduri și iar începù cu îndrăzneală: „Da, să trăiți, pe la apus de Curtici... cu maghiarii... de care ne desparte o covițională... prin Macău și Batania și pe la apus de Curtici... și mai merge... și mai trece mai sus...” și iar se poticneà și tot așa o începeà dela cap și-o ținea între Macău și Curtici și se frământà și-si răsucea gâtul puternic în guleru-i jilav, iar de sub capela păroasă se prelingeau pe obrajii lui aprinși stropi mari de sudoare. Degetele-i jucau pe cusătura pantalonilor par'că gâdelà o cobză și nu-i veneà 'n minte, bată-l, nici satul care veneà după Curtici și nici celălalt, necum altele vreo treizeci până dincolo de Satu Mare.

Erà mânios, că nu-l ajutà aducerea aminte și tot mai îngânà: „Macău... Batania... Curtici”.. dar tot mai încet și mai stins, până când se potoli de tot cu vorba și rămase țeapăn și îngândurat.

Un ogaș adânc se croise între sprâncenele-i stufoase și 'nflorate și cu fruntea lui masivă de țaran dârz și ambițios, plecată spre pământ, părea un atlet sublim, care se pregătește pentru asaltul final, hotărît să nu cadă.

Nici o șoaptă nu se auzeà, doar un zbârnâit de tăun în văzduhul fierbinte și uruitul muzical al unei căruțe, care se tot apropia.

Un sentiment greoi ne stăpâneà pe toți și erà cât pe aci să pun capăt acestor clipe apăsătoare, când deodată Moga ridică fruntea și luminat ca un arhanghel, căutând cu tărie și încredințare în fața noastră și întinzând stânga către apus, izbucni triumfător: „Tisa ar fi să fie, domnule general!”...

— „Bravo, Moga!” izbucni și eu, în adevăr ușurat și luându-l de nas părintește, adăugai: „Bravo Moga! și tu ar fi să fii sergent, că minunat ai scurtat-o, bat-o de covițională”.

„Și l'am făcut sergent și-așa tot crește România noastră.”

FRAGMENT DIN AMINTIRILE UNUI LUPĂTOR

...Și au intrat trupele noastre în Buda-Pesta la începutul lunii August 1919.

Palatul parlamentului maghiar a fost pus sub paza unui ploton de vânători. Șeful gărzi dela intrarea principală, era sergentul Iordan, un oltean dela Craiova, potrivit la stat, negru, uscat și forte vioi.

Deasupra palatului a văzut Iordan cum fâlfâia în vânt flamura ungurească — roșu—verde—alb.

Faptul acesta nu l-a supărat prea tare, dar nici nu i-a plăcut.. Dându-și capela pe ceafă și scărpinându-se după ureche și-a zis: „Să dau jos steagul unguresc și să pun fanionul dela companie?... asta ar ști și madama dela popota domnilor ofițeri s'o facă...”

„Dar am să chibzuesc în așa fel ca să rămână de pomină și să fie și talpa României răzbutată...”

Zis și făcut.

Chemând pe căprarul Bivolaru, s'au suit în norii Buda-Pestei și au scoborit steagul în lungul sforii, drept la jumătatea steajerului și luând apoi opinca răsuflată a căprarului, s'a urcat ca un pui de urs și a pus-o drept căciulă, în capul steajerului, lăsându-i nojițele s'atârne 'n vânt.

Și așa a fâlfâit multă vreme în cerul Buda-Pestei steagul maghiar cu opinca românească deasupra lui..

„Cine oare să fi făcut această tragică glumă? îmi zise tovarășul meu de preumblare, domnul Ferency, un distins avocat pe care îl cunoșcusem în metropola maghiară; și zicând, îmi arată cu mâna priveliștea originală și neașteptată, care opreă în drum și întorcea capetele și altor trecători, ca cel mai caracteristic și ironic simbol al îngrozitoareii realități, al catastrofei prăbușiri a unui organism orgolios și despotic, tocmai sub călcâiul aceluia organism pe care ținuse genunchiul de fier atât amar de vreme, pe care întotdeauna l-a considerat nevrednic de lumina soarelui și de care totuși o viață 'ntreagă s'a temut...

„Cine oare să fi dat vântului și să fi ilustrat cu atâta măiestrie și atât de dureros dezastrul iremediabil al regatului Sfântului Ștefan?” mai rosti domnul Ferency, cu privirea tristă, pierdută în văzduh, întrebând par'că cerul unguresc, dezolant de senin în ziua aceea.

Apoi se întoarse cu privirea spre mine și deși nu-mi zicea nimic, am înțeles că ar vrea o lămurire. Imi răsări milă de el, căci era un om distins la simțire.

„Mă voiu interesa, domnule doctor”, îi zisei cu o nuanță de înduioșare și apropiindu-mă de santinelă, îi spusese să strige pe șeful gărzi.

„Este chiar acoloa, domnule maior”, îmi răsărise vânătorul mic și îndesat, încordându-se și făcând cu capul un gest despre cheiul Dunărei.

— Cum îl cheamă?
— „Don sergent Iordan”.

— Dar tu știi cine a dat ordin de s'a aciua? opinca ceia deasupra steagului unguresc?”

— „Da, domnule maior, chiar don sergent a dat ordin azi dimineață și tot dânsul a și executat ordinul... acum stă de un ceas acolo să vadă ce-o să zică lumea și tot în cer se uită ca să 'ndemne și pe alții...”

Mă întorc puțin spre stânga și nu departe zăresc un sergent și un căprar, cari, fără să mă bage în seamă, gustau cu frenezie roadele ispravii lor — ilustrația magistrală a unui moment istoric.

Priveau când la trecătorii enervați și sanchii, când la opinca impertinentă și pe fetele lor tu-ciurii și asprite de viforul vremilor se lămurea

cea mai desăvârșită satisfacțiune. Păreau niște inspirați și păreau niște draci geniali. În întreaga oaste românească, întreaga nație mi s'a părut că se oglindește în acești doi zdrență-roși, sublimi chiar prin gradul de perfecțiune la care poate ajunge o zdrență...

De-aș fi fost singur — O! i-aș fi privit, ceasuri întregi fără să mă satur., și — poate i-aș fi luat de gât și i-aș fi sărutat.

Dar!... le-am făcut semn să se apropie și arătând domnului Ferency pe sergent, i-am zis încet, foarte încet:

„Acesta este glumetul, care fără o intenție răutăcioasă, desigur și cu toată naivitatea unui posnă, te-a făcut poate să suferi...”

Și domnul Ferency, scaldându-și ochii între genele-i umede, mi-a replicat cu adâncă melancolie:

„Dacă din sufletul și mințea unui simplu țăran ca acesta, s'a desprins o asemenea posnă, atunci nu mă mai mir că sunteți aci...”

În după amiaza aceleiași zile, m'am îndreptat din nou spre palatul parlamentului.

Mă simțeam dator față de Iordan; trebuia să-i dau ceea ce în fața durerii domnului Ferency, nu mi-am putut da.

L-am chemat — era nedespărțit de Bivolaru

— mi-a povestit cum i-a dat în gând și cum a înfăptuit isprava lui.

L-am lăudat și mi-am plimbat mâna mult pe fața lui suptă și radioasă și i-am dat un pachet de țigări regale.

Și nu știu cum, m'am pomenit că iau de nas pe căprarul Bivolaru, care se tot apropia de mine și pe care, cu cât îl priveam, cu atât mai mult puneà stăpânire pe firea mea.

Erà mic de statură, fața îi erà smeadă și foarte pârlită de soare și vânt; în fundul capului purtà niște ochi mici, căprui și scăpărători. Aveà dinți mărunți, albi și frumoși și peste buza arsă de frigurile ostanelilor, abià mijeà o mustață roșcovană, — un vulpoi de Mehedinți.

Purtà capelă pe sprânceană, iar în ce privește îmbrăcămintea, păreà înfășurat cu totul într'un covor de petece, căruia expresiunea lui îi dădeà ceva din prestața unor odăjdii de samurai fanatic.

O creștătură adâncă îi stăpâneà obrazul stâng și alta mai lată se răsfața pe gât sub urechea dreaptă; mai în sus de labă, pe antebrațul stâng se zăreà o cicatrice respectabilă...

L-am întrebat că unde a fost rănit. Mi-a răspuns cu naivitate și scurt: „peste tot domnule maior” și desfăcând repede o moletieră, mi-a arătat o rană de schijă, abià vindecată, la pulpa

dreaptă; apoi, deschind singurul nasture ce mai avea la veston, puse degetul pe o dără de baionetă în lungul coastelor din dreapta și care, se vedeă în întregime printre cele câteva șuvițe de pânză destrămată, ce alcătuiau cămașa lui Bivolaru.

Și eră gata să-mi mai arate, dar l-am întrerupt: „Bine, bine, zic.. văd că ești crestat ca un răboj; dar unde ai căpătat rănilor? în ce lupte?..”

Și iarăș cântecul lui: „Peste tot, domnule maior. În Carpați, la Rășinari, la Olt, la Siret, la Oituz și chiar pe Tisa în Aprilie, că eu, domnule maior, am fost poate în patruzeci de atacuri mari și în adevăr, eu sunt răbojul isprăvilor regimentului nostru.. pe mine sunt crestate toate dela 1916 încoace.. și nu mă las nici mort..”

— „Ei și acum îți pare bine că făcurăm România Mare și că faci de gardă, tu căpraru Bivolaru dela Mehedinți, tocmai aci la Buda-Pesta?” Și el, încordându-se și privindu-mă soldățește drept în lumina ochilor, îmi răspunse sfătos și cu mândrie:

„E lucru mare, domnule maior... dar... am auzit că mai e și o Wienă!..”

Acestui nebun în toate mințile, acestui prototip al zdrențelor noastre glorioase dela 1917, care își da seama perfect până unde se poate întinde fizicește România Mare, nu-i intră totuși

în cap, că numai pentru ce vedeă s'a ostenit el și atâția au albit meleagurile cu oasele lor.

El, Bivolaru, sinteza neamului său, elegant la simțire și la gândire, fără să poată exprima, înțelegea totuși numai una: „faima și duhul românesc cât mai departe și peste România-Mare, România spirituală, România fără hotare”.

DUPĂ MINE)...

După o lungă și grea agonie, a încetat în fine din viață vechiul reglement al Infanteriei, cu frumoasele lui figuri de cotillion și cu savantele și sforăitoare comenzi, care au înșelat atâta vreme opinia publică, mânănd pe drumul prosperității oameni incapabili de a gândi și a face altceva mai bun, și alcătuiind astfel cel mai sigur mijloc de a-și fură singuri căciula...

S'a stâns ruginitul bătrân, care, în ciuda militarilor progresiști și prevăzători, a întârziat prea mult în viață; s'a stâns... și cui să-i pară rău de moșneagul căzut în copilărie și neputință, care mai necăjește lumea cu pretențiunile lui de a porunci? Să doarmă (totuși în pace) și spre binele obștesc să trăiască noul născut!

Venirea lui eră în adevăr atât de mult așteptată; că mai toate corpurile, înainte chiar de a se ivi la lumina soarelui, au pus în aplicare cea

1) Cu prilejul noului reglement al infanteriei primit de unii ofițeri cu neîncredere, la anul 1910.

mai mare parte din principiile ce conține, principii sancționate de ultimele războaie și adoptate de toate armatele moderne.

Ca orice idee nouă însă, acest regulament întâmpină oarecare opoziție, căci, după cum se simte și se vede, tot se mai găsesc pe planetă câțiva slujitori fanatici ai vechiului coran.

Să fie aceasta puterea rutinei și neputința ce au unii oameni de a primi și mai ales de a aplica idei noi, sau pur sentimentalism?

Nici una nici alta nu au nimic de-aface cu războiul modern și cum chiar în legile firei există veșnica transformare, să lăsăm tradiția și rutina celor ce voiesc a se sinucide și să ne conformăm timpului în care trăim.

Și ce ar fi, dacă în velleatul acesta, noi Românii, am mai merge la războiu, îmbrăcați în zale și armați cu topoare și arcuri sau iatagane, pentru că așa vrea tradiția neamului lui Mihai Viteazul și al lui Ștefan, pentru că așa a fost la Baia și la Rahova, la Călugăreni și la Șelimborg? Și ca să nu mergem așa departe, ce ar fi dacă am ține cu dinții de arma Krinka sau Martini, pentru că cu ele am fost la Dealul Spirei și la Plevna?

Am fi cel puțin ridicoli, sau ne-am pregăti să părăsim viața, căci numai cel ce știe să-și aleagă armele și să lupte potrivit cu vremea în care trăiește, numai acela va învinge și va prospera.

Iar cei puțini sau mulți al căror crez mai este: „așa am apucat, așa e bine...” aceia să mai citească odată pe Don Quichotte și se vor încredința poate că autorul, Cervantes, către sfârșitul unei vieți searbede, ridicule și inutile, și-a scris povestea plângând, iar nu râzând.

Și cetitorul profund va plânge, căci în adevăr, tristul erou al acestei drame, care se încapățânează până dincolo de complecta identificare, până la ridicol, a trăi într'o lume care nu mai este, chinuit de prejudecățile trezvitului cavalerism, inspiră cea mai grozavă milă...

Iar dacă ei tot vor ocoli rostul acestei scrieri celebre, să-i lăsăm în credințele lor și noi să rupem definitiv cu vechiul reglement, care nu numai că nu corespunde nevoilor tactice moderne, dar ca să nu trecem cu nepăsare peste unul din punctele de vedere ale reacționarilor, chiar disciplina întemeiată pe reglementarea „à outrance” și pe ordinea strânsă, chiar această tristă disciplină. pe racla și țărâna căreia se bocesc fanaticii, a dat faliment încă de la 1806; și noi nu putem crede că disciplinând gestul, vom disciplina și spiritul (mulți fac semnul crucii și puțini cred), ci tocmai dimpotrivă, căci gestul este sclavul spiritului.

În adevăr, la Jena, armata cea mai perfect instruită în rânduri strânse, armata, care de la un cap al țării la celălalt, gesticulă la fel și luă

în acelaş timp arma la ochi şi la mână, a luat-o la picior în faţa unor tineri imberbi, care veniau risipiţi, şi nu s'a mai oprit decât la Baltica.

Aci, dând de puţină apă rece, şi-a venit în fire şi şi-a dat socoteala că tinerii imberbi ştiau ce vreau, mergeau de voie şi mult, trăgeau cu sânge rece, individual, fără multe comenzi; aveau încredere în şefii lor, care dau pilde nu comenzi sforăitoare şi ştiau să profite de teren, ale cărui forme nu pot încapa în nici un reglement din lume. În fine, acei tineri aveau iniţiativă, tocmai pentru că n'aveau prea multe reglementări care să-i încătuşeze şi să le înăbuşe voinţa şi cugetul — avântul.

Disciplina lor era Patria, Libertatea, Egalitatea, Fraternitatea. Era disciplina spiritului nu a gestului; era armata timpului...

Conducătorii de apoi ai poporului dela Nord, au înţeles aceasta şi cu toate că armata lor, aşă cum era, fusese zemislită de Marele Rege, n'au stat mult pe gânduri şi au transformat-o după tiparul timpului şi apoi s'au dus la luptă, au biruit şi au renăscut, şi azi încă se mai transformă şi treptat cu vremea aruncă din vechile prejudecăţi, chiar şi uniforma şi pasul de paradă, şi păstrează, cum zice şi regulamentul nostru cel nou, „numai ceeace poate folosi la războiu”.

În adevăr, regulamentele germane toate, începând cu serviciul în campanie şi reglementul

infanteriei, sânt ultima expresiune a modernizării. Ele sânt alcătuite din principii nestrămutabile în timpul de față, și un număr foarte mic de reguli, comenzi, formațiuni și porturi de armă, care, fără a pricinui vreun rău, pot fi întrebuințate în orice împrejurare și însușirea lor nu răpește timpul așa de prețios și scurt, de care dispunem pentru neconținută aplicare a principiilor de războiu și formarea ostașilor în sensul cerut de timpul în care trăim.

În acest sens este alcătuit și reglementul cel nou al infanteriei noastre. El reduce la strictul necesar mișcările de ordine strânsă și comenzile și, expunând o serie de principii, acordă o largă autonomie diferiților comandanți, care sânt ținuți să le aplice și să le desvolte nu uniform, nu după acelaș calapod, ci potrivit cu împrejurările, care niciodată nu sânt aceleași la războiu.

Acest reglement creiază o școală nouă — școala inițiativei, a valorii personale în interesul colectivității. La această școală ofițerul învață din vreme a comanda și a-și impune voința fără să fie în toată clipa auzit și văzut, iar soldatul se deprinde a asculta în libertate și a lucra izolat și fără neconținută comandă în spiritul și voința șefului său, ori a-l urma cu încredere până în pânzele albe, la un singur semn sau la auzul cuvintelor hotăritoare: „După mine...”

Și e atâta sens moral în prescripțiunile acestui regulament, că din chiar filele lui se deslușește cea mai ideală disciplină și anume: disciplina vroită și inteligentă, întemeiată pe conștiința fiecărui individ de rolul său în colectivitate, pe pilda șefilor și încrederea celor mici; disciplina sufletului, nu a gestului, în fine disciplina timpului, atât de necesară în toate ramurile activității sociale, dar mai vărtos în armată, care trebuie să rămână imaginea înfrumusețată a societății din care se recrutează.

Ar fi foarte trist dacă adevărata disciplină s'ar rezimă, cum zic reacționarii, numai pe simțul cotului cu toate bătăturile lui, pe aducerea piciorului la înălțimea nasului, pe mânăuirea armelor în cadență și pe multe și multe năzbâții și acrobații.

Credința aceasta a fost bună poate pentru armatele de mercenari, dar pentru armatele naționale, al căror *suflet e cu totul altul* și în care intră 10—15 contingente, dintre care cea mai mare parte nici nu-și mai aduc aminte de mânăuire și focuri cadențate, ori își amintesc cu durere torturile ce au îndurat zadarnic și fără nici un folos practic la ordinea strânsă.

Și oare Burji, Englezii, Turcii, Kabilii, Zuavii, Japonezii mai ales, și Abisinii chiar, nu ne lălmuresc perfect că disciplina la armatele moderne își trage puterea dintr'un crez cu totul altul decât ruginitul crez în jocuri de marionete?

Să nu ne lăsăm dar a fi fermecați de adoratorii bătrânului și asupritorului reglement, care, pentru a nu-și pune creerul la contribuție și a evita răspunderea, cer reglementarea tuturor gesturilor, ci să-i lăsăm să se istovească luptând cu prejudecățile, căci acțiune fără reacțiune nu se poate nicăiri în univers. Și noi să ne ținem neconținut alături cu progresul. Să prindem totdeauna nota justă a timpului, și încrezători în principiile moderne, pentru fericirea neamului nostru să deprindem pe oameni, prin chiar practica lucrului, *a ascultă și lucră cu destoinicie în libertate, sau a ne urmă orbește până la moarte, la un singur semn ori la bărbătescul, vrăjitul și în adevăr tradiționalul: „După mine...”!*

LEUL ȘI TIGRUL

Zice că venise la Arad, la un bâlcu, o comedie — un fel de circ.

Avea între alte minunății, un leu și un tigru, pe care directorul îi puneă față în față, în aceeași colivie și îi stăpânea cu puterea spiritului omenesc de nu se încăreau.

Dar întâmplarea a făcut, că leul a murit.
Ce s'a gândit domnul director?

Să bage un om în pielea leului.

Dar pe unde să găsească omul, care să îndrăznească să intre la tigru în pielea leului?

Nu departe de Arad este un sat mare și frumos de-i zice Pecica și este renumit prin frumusețea, puterea și îndrăsneala feciorilor.

De acolo a adus neamțul pe unul Ion; l'a cusut în pielea leului și a intrat cu el la tigru.

Cercul erà plin de lume.

Se învârtea leul pe lângă tigru și tigrul pe lângă leu; se măsurau, se mârâiau, își plimbau cozile cu eleganță și bărbăție, dar nu se repezeau, căci erà neamțul între ei.

Numai dela o vreme, directorul s'a tras binișor către portița coliviei, a deschis-o cu băgare de seamă și fixând cu ochii pe tigrul, a eșit și a pus zăvorul.

Acum tigrul s'a pornit tot mai îndrăzneț spre leu, iar bietul leu dă înapoi, până ce s'a făcut ghem între două gratii.

Nici din coadă nu mai da și nici nu mai mârâia; doar cu labele dinainte parcă cerea ertare și mereu se uită spre ușa coliviei, cu ochii după director.

Și iată că tigrul ajunge la un lat de mână; laba lui îngrozitoare se întinde către coama leului și suflarea lui caldă îi dogorește obrazul.

Toată lumea sta cu inima puică și când liniștea era desăvârșită, când fiecare și mai ales leul era cuprins de fiorii sfâșierii inevitabilă și imediată, numai ce s'auzi pe tigrul cu mustața pe urechea leului:

„Nu ti teme Ioane, că și eu mi-s tot din Pecica....”

Oare îmbrăcându-ne numai în pielea leului, vom avea și noi norocul lui Ion?

TABLA DE MATERII

	<u>Pagina</u>
Huzarul Negru	3
Dumitru Cojocaru	28
Pilde bune	40
Călăria afară	50
Caraiman	62
Harta	72
Homeopatie	89
Om și om!	94
Brigadierul Zăinea	102
Conferințe!	111
In tren	116
Foscalina	125
Căpitanul meu...	130
Contraordinul	142
O inspecție educativă	147
Stolan	153
Noi vrem galoane	159
Cimentarea camaraderiei	178
Caporalul Moga și frontiera de vest	191
Fragment din amintirile unul luptător	194
După mine	201
Leul și Tigrul	208

ERATA

- La pagina 16 rândul 25 :*
In loc de *completea* se va celi *complicata*
La pagina 49 rândul 8 :
In loc de *sondați* se va celi *soldați*
La pagina 60 rândul 6 :
In loc de *sau* se va celi *ori*

